

Krajiny češtiny

17. číslo / rok 2025

Vydává Dům zahraniční spolupráce a Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí

Časopis učitelů u krajanských komunit
a lektorů českého jazyka a literatury
na zahraničních vzdělávacích institucích

téma čísla:
**OHLÉDNUTÍ
ZA ROKEM
ČESKÉ HUDBY
2024**

Obsah

ROZHOVOR
S OSOBNOSTÍ

4

LEKTOŘI
A UČITELÉ

6

LETEM
SVĚTEM

8

4

Posláním Českých center je šířit dobré jméno Česka v zahraničí – chytře, s lehkostí a v moderním stylu
Rozhovor s Jitkou Pánek Jurkovou, generální ředitelkou Českých center

6

Prach ještě nepadá na město Užhorod / Eliška Kaszper

8

Ohlédnutí za Rokem české hudby 2024 / Jiří Hasil

10

Před 150 lety změnili emigranti z Čech neprostopný prales v úrodnou půdu / Matouš Hartman

12

Z Ústí ke krajanům do Ottawy / Dan Makoli

14

Jak se studenti češtiny na Inalcu ocitli u pařížského tribunálu / Alena Kotšmídová, Denis Lerasle, Růžena Mhaya

16

Ohlédnutí za rokem 2024 v Nîmes, rokem (nejen) české hudby / Blanka Gruntová

18

Od biče k medvědovi Příběh končenicých maškar / Tereza Vlček Klímová

22

Banát má novou školu! / Alena Havlová

26

50 let bohemistiky a vánoční večírek v lednu / Gabriela Kučerová

28

20 let už stojí za oslavu / Zuzana Muchová

29

Jak jsme si připomínali Rok české hudby v České škole Řím / Květoslava Rubešová

30

Zimní semestr na Inalcu / Alena Kotšmídová

31

Čajový lapbookový dýchánek s Bedřichem Smetanou aneb Narozeninová kreativní a hudební dílna / Tereza Vlček Klímová

32

Vstoupit do dvou světů. Svědectví o hodnotě bilingvismu / Kateřina Di Paola Zoufalová

34

Když se srdce spojí pro češtinu a vzdělání Učitelé a lektoři podpořili iniciativu Study in Czechia / Valentýna Škrabálková

35

Český konverzační klub v Bruselu / Tereza Hálová, Tereza Plačková

36

Transkulturní Brno jako místo příběhů a paměti / Zuzana Muchová

PORTRÉT

38

DIDAKTICKÉ
ZKUŠENOSTI
A STUDIE

40

RECENZE

52

LITERÁRNÍ
KOUTEK

56

ROZHOVORY

60

LETNÍ ŠKOLY
SLOVANSKÝCH
STUDIÍ

74

38

Smetanovo uvědomělé češství a Smetanova čeština / Jiří Hasil

40

Online semináře pro učitele češtiny v komunitních školách v zahraničí / Kristýna Horáčková

44

České písničky jako nedílná součást výuky českého jazyka v Horní Lužici
Prosím, pane učiteli, zazpíváme si? / Jiří Jonák

52

Česko-slovinský slovník falešných přátel / Zdeňka Kohoutková

53

Nejen o češtině – zdaleka i zblízka, a hlavně s humorem / Ivana Bozděchová

54

O cestách češtiny s Marií Čechovou / Ivana Bozděchová

56

Luckyho štěstí / Markéta Pilátová

60

Svého rozhodnutí nelituji Rozhovor se slovinskou bohemistkou Karin Pajk Muzaferija / Zuzana Muchová

64

Člověk má dělat dobro tam, kam ho Pán Bůh postavil Rozhovor s vídeňským bohemistou profesorem Stefanem Michaellem Newerklou / Markéta Schürz Pochylová

68

Práce v Evropské škole – příležitost k profesnímu růstu a k získání životních zkušeností Rozhovor s učitelkou Evropské školy Helenou Morawskou / Olga Vlachová

70

Snažím se propagovat pestrost české hudební scény Rozhovor s ředitelem Českého centra Soul o Roku české hudby a češtině v Koreji / Darina Ivanovová

72

Portugalsko je flétnová Mekka Rozhovor s flétnistkou a pedagožkou Monikou Duarte Štreitovou / Pavlína Vondráčková

74

Letní školy slovanských studií 2025 a 2026 / Magdalena Villatoro Sládková

Editorial

Milé čtenářky, milí čtenáři, přesto, že dnešní svět je plný válek a krizí, snažíme se dívat na život kolem nás pozitivně a soustředit se na to, co lidi obohacuje a vzájemně propojuje. Doufáme, že k tomu přispěje i letošní téma *Krajin češtiny* – **Ohlédnutí za rokem české hudby 2024**.

Úvodní rozhovor letos poskytla Jitka Pánek Jurková, generální ředitelka Českých center, která jsou součástí kulturní diplomacie Česka. Stežejní rubrika **Lektoři a učitelé** vás seznámí s historií a současností výuky češtiny na lektorátu v ukrajinském Užhorodu.

Rubrika **Letem světem** se dotkne podstatných událostí uplynulého roku hudby nejen v Česku, ale i za jeho hranicemi, např. v Nîmes či v Římě. Se studentem Erasmus+ navštívíte krajany v Ottawě, s učiteli u krajanů srbský Banát, boêmios v brazilském státě Rio Grande do Sul nebo maškarní průvod v chorvatském Daruvaru. Lektoři vás zavedou do online prostoru Českého konverzačního klubu v Bruselu, na oslavu 20 let existence západních jazyků coby samostatných oborů do Lublaně nebo na zimní semestr do pařížského Inalca. Také se dozvíte, co se za uplynulý rok podařilo uskutečnit díky spolupráci iniciativy Study in Czechia s učiteli a lektory.

V rubrice **Portrét** Jiří Hasil nastíní život a dílo jednoho z našich nejvýznamnějších skladatelů Bedřicha Smetany.

Kristýna Horáčková v **Didaktických zkušenostech a studiích** představí cyklus online seminářů češtiny, jenž se pro učitele stal prostorem pro sdílení zkušeností a inspirací. Jiří Jonák pojedná o českých písničkách jako nedílné součásti výuky češtiny v Horní Lužici.

Pokud snad nevíte, kdo nebo co je *čepeřice kropenatá*, vysvětlí vám to Ivana Bozděchová v **recenzi** nové knížky Milana Hrdličky. Ivana Bozděchová také podá zprávu o knize Marie Čechové *Cesty češtiny – O češtině mimo školu i ve škole* a Zdeňka Kohoutková přiblíží *Česko-slovinský slovník falešných přátel*.

V **Literárním koutku** se s Markétou Pilátovou zamyslíte nad tím, jak je složité pochopit druhé a vidět v nich to dobré.

Rozhovory přinesou informace o významných osobnostech – Michalu Emanovském, řediteli Českého centra Soul; vídeňském bohemistovi profesorovi Stefanu Michaelu Newerklovi či o pedagožce a flétnistce Monice Duarte Štreitové, žijící a pracující v Portugalsku. Karin Pajk Muzaferija, bohemistka a překladatelka z Lublaně, objasní, jak velké úsilí stojí za vítězstvím v národním kole *Ceny Susanny Roth*. Helena Morawská, učitelka němčiny v Evropské škole, přiblíží každodenní realitu práce a života v Lucemburku.

Zprávy a autentické texty vás zavedou za učiteli, lektory a studenty do různých koutů světa, např. do Austrálie, Egypta, Francie, Chorvatska, Itálie, Portugalska, USA a na Ukrajinu, dále také do Rakouska, kde si vídeňská bohemistika v tomto roce připomíná 250. výročí založení.

Časopis tradičně uzavírají informace o **Letních školách slovanských studií**, které se budou konat také v roce 2026.

Všem čtenářům přejeme klidné léto.

Za redakci *Krajin češtiny*
Olga Vlachová

Posláním Českých center je šířit dobré jméno Česka v zahraničí – chytře, s lehkostí a v moderním stylu

Letos přinášíme rozhovor s Jitkou Pánek Jurkovou, generální ředitelkou Českých center

Můžete krátce představit Česká centra a jejich poslání?

Česká centra jsou srdcem kulturní diplomacie České republiky – propojují svět s českou kreativitou, nápady, kulturou, ale také hodnotami. Působí ve více než dvaceti městech napříč Evropou, v USA i v Asii a fungují jako most mezi českou a zahraniční veřejností. Ať už jde o design, film, literaturu, vědu, technologie, české hrdinky nebo Václava Havla, Česká centra ukazují světu, že Česko není jen pivo a Karlův most (i když i ty máme rádi).

Jich posláním je šířit dobré jméno Česka v zahraničí – chytře, s lehkostí a v moderním stylu. Podporují mladé talenty i zavedené umělce, vytvářejí prostor pro mezinárodní spolupráci a dialog a v neposlední řadě přináší češtinu z Čech až na kraj světa. Pořádají kurzy češtiny pro všechny – od zvědavých začátečníků až po nadšence, co chtějí proniknout do hlubin českého humoru a idiomů.

Zkrátka Česká centra jsou ambasadori českého ducha ve světě. Jsou místem, kde

se česká kultura nebojí být sebevědomá, současná a otevřená. Ať už jste kdekoli na světě, Česká centra vám přinesou kousek Česka – s úsměvem, stylem a špetkou humoru.

Toto číslo Krajiny češtiny se tematicky zaměřuje na Rok české hudby. Jakým způsobem se zapojila Česká centra v zahraničí?

Rok 2024 byl pro Česká centra ve znamení hudby – od klasiky po elektroniku, od New Yorku po Tokio. Během dvanácti měsíců jsme spolu s partnery uspořádali více než 400 akcí, které představily českou hudbu ve všech podobách a žánrech.

Vrcholným momentem byl Český týden v Carnegie Hall. Pražský filharmonický sbor vystoupil s programem složeným z děl českých skladatelů, včetně spirituálů a koled, přímo na Times Square. Pavel Haas Quartet představil skladby Smetany, Janáčka a Suka. Česká filharmonie pod taktovkou Semjona Byčkova uvedla Mahlerovu *Pátou symfonii*

a Dvořákův *Koncert pro klavír* s Daniilem Trifonovem. V Českém centru New York se uskutečnil koncert *Floex Ensemble*, který kombinoval elektroniku a klasiku.

Rok české hudby také ukázal, jak hudba spojuje národy a kultury. České centrum Kyjev ve válečném stavu dokázalo propagovat českou hudbu, a to navzdory nemožnosti výjezdu umělců do tohoto teritoria. V průběhu roku tam na několika koncertech zněla česká hudba v podání ukrajinských hudebních souborů.

Česká centra se podílela na festivalech jako *Tbilisi Jazz Fest*, *London Jazz Festival* a *Jarasum* v Koreji. Na *Edinburgh Jazz and Blues Festivalu* proběhla přehlídka *SPARK: Jazz from Czech*. Moderní elektronická hudba byla prezentována například koncertem *Aid Kida* v Budapešti a vystoupením *Badfocusu* na festivalu *Inne Brzmienia* ve Varšavě.

Vidět a slyšet hlasitý a nekončící potlesk, který sklízí česká hudba v Carnegie Hall, v londýnském jazzovém klubu nebo roztančených festivalech všude ve světě, jsou momenty, kdy je jasné, jak důležitá je v dnešním světě veřejná a kulturní diplomacie.

Jaké místo a význam má v síti Českých center výuka češtiny pro cizince?

Jazyk je víc než jen prostředek dorozumění – je to duše národa. A právě proto se v Českých centrech češtině věnujeme naplno. Už desítky let rozvíjíme výuku českého jazyka ve světě, a dnes ho vyučujeme ve 21 městech po celém světě. Každoročně u nás studuje až 2 500 lidí, od úplných začátečníků až po pokročilé, a provází je více než 50 zkušených lektorů – online i osobně.

Nabízíme kurzy pro všechny úrovně a vždy s důrazem na to, co je pro danou zemi relevantní a zajímavé. V některých zemích je čeština koníčkem pro nadšence, v jiných, třeba na Ukrajině, má naše výuka reálné dopady na životy lidí. Jsem ráda, že především z těchto teritorií dostáváme silnou, pozitivní zpětnou vazbu.

ROZHOVOR
S OSOBNOSTÍ

Češtinu propojujeme s kulturním programem, aby výuka nepřinášela jen gramatiku, ale i příběhy, hudbu a život. Navíc pořádáme online konverzační kluby, které spojují fanoušky češtiny napříč kontinenty. Díky spolupráci s Ústavem jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy zajišťujeme také mezinárodně uznávané zkoušky z češtiny. A pokud jde o podporu kulturního dědictví? Aktivně spolupracujeme s vyslannými lektory v rámci speciálních programů.

Čeština zkrátka není jen jazyk – je to zážitek. A my ho pomáháme sdílet světu.

Jak probíhá spolupráce s organizacemi, které mají obdobné poslání, zejména s Domem zahraniční spolupráce?

Internacionalizace není pro nás jen pojem – je to každodenní realita. Ve spolupráci s Domem zahraniční spolupráce (DZS) pomáháme otevírat dveře světu. Naši zástupci jsou členy odborné komise pro výběr projektů, které získávají prestižní *Cenu DZS* za přínos v mezinárodním vzdělávání. Zároveň se podílíme na organizaci akcí pro zahraniční absolventy českých univerzit, kteří zůstávají ambasadori Česka po celém světě.

Chceme inspirovat i nové generace – a tak společně s DZS přinášíme sérii článků

Jeden den na Erasmu v Českém centru, kde sdílíme autentické zkušenosti studentů na stážích v zahraničí.

Česká centra fungují jako stylová komunikační platforma mezi světem vědy, studenty i širokou veřejností. Spolupracujeme s univerzitami a vzdělávacími institucemi, podporujeme bohemistiku a připravujeme popularizační přednášky o českém jazyce vedené špičkovými odborníky – pro všechny, které čeština baví, zajímá nebo prostě jen fascinuje. V roce 2024 jsme uspořádali přednášky o češtině na slavistice v Tchaj-peji a Bělehradě. Přidali jsme i anglický speciál věnovaný tématu „Czechia vs. Czech Republic“ – protože i jazyk může být cool a současný.

Každoročně také vítáme studenty z padovské univerzity na týdenním semináři v Praze pod vedením profesora Alessandra Catalana, držitele ocenění *Gratias Agit* – a atmosféra? Inspirativní, přátelská a mezinárodní.

Profesní příprava je pro nás důležitá. Nabízíme mladým talentům praktické stáže v zahraničí i v našem pražském ústředí. Ať už je to kulturní produkce, grafika, PR nebo překlady – každý najde své místo. V roce 2024 prošlo naším programem 105 stážistů v zahraničí a dalších 20 pracovalo přímo

u nás v Praze. Nově rozšiřujeme spolupráci i na středoškolskou úroveň – protože talent se pozná už brzy, a my mu rádi dáváme prostor růst.

Jaké jsou programové priority Českých center a dlouhodobé perspektivy spolupráce s DZS a dalšími partnery?

Česko je v zahraničí známé jako země vynikající klasické kultury – hudby, architektury, filmu. My ale víme, že náš největší úkol je na těchto základech budovat image Česka jako země zajímavé i pro současnost a budoucnost. Například proslulost české animace využíváme pro propagaci současných českých videoher. Mluvíme o vědeckých úspěších a samozřejmě také o našich hodnotách, o Česku jako součásti demokratické a prosperující Evropy. S DZS i s našimi dalšími skvělými přáteli a partnery, především s Ministerstvem zahraničních věcí ČR, pracujeme také na tom, aby tvář Česka v zahraničí byla jednotnější. Dali jsme dohromady své výzkumy toho, jak nás zahraničí vnímá, a pracujeme na společném českém příběhu. Jsou u toho s námi vynikající čeští umělci, intelektuálové, lídři z byznysu, akademická sféra. A brzy zapojíme také veřejnost. Výsledek myslím bude stát za to. ■

Online Conversation Czech Club letos již podruhé!

Pavla Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

Tak jako v minulém roce, i letos lektorky společnými silami uspořádaly pro své studenty hodiny české konverzace, které probíhaly v online prostředí v březnu a v dubnu 2025.

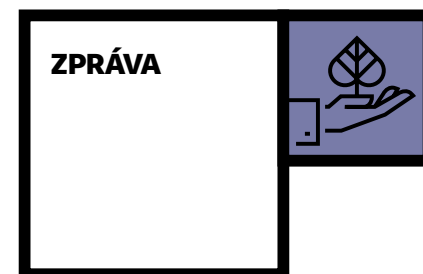
Lekce vedly lektorky z Itálie Lajla Mashehová (Udine), Andrea Mezerová (Padova) a Veronika Válková (Neapol), z Francie Kateřina Malečková (Dijon) a z Portugalska Pavla Vondráčková.

Lektorky připravily konverzační lekce pro středně pokročilé a pokročilé studenty, ale také pro začátečníky, kteří se mohli zúčastnit tzv. speed datingů. Konverzační témata byla v letošním roce rovněž velmi pestrá, například *Jak mi je; Moje plány na léto* či *Moje oblíbené město*. Studenti se na lekce přihlašovali prostřednictvím online formuláře (Google Forms) a několik dní před danou lekcí obdrželi od lektorky e-mail s odkazem, přes který se připojili na lekci.

Jedním z hlavních cílů těchto lekcí je nabídnout jim možnost popovídat si v češtině

nad rámec svých běžných hodin. Studenti často nemají tolik příležitostí jazyk aktivně používat mimo lekce a online konverzační hodiny jsou jednou z možností, jak se do kontaktu s českým jazykem více dostat.

Rovněž na základě zpětné vazby, kterou jsme dostaly minulý rok, víme, že studenti tyto lekce velmi oceňovali. Také je motivuje, když vidí, že i v jiných zemích se vyučuje čeština a že nejen oni se učí česky. Výhodu spatřujeme také v tom, že studenti mají možnost poznat nejen jiné studenty než ty, které vídají pravidelně v rámci svých kurzů, ale i jiné lektorky a s nimi i jiné jazykové vzory, slovní zásobu či metody výuky. *Online Conversation Czech Club* také nepochybně přispívá ke zviditelnění češtiny na jednotlivých pracovištích. ■

Autorkou letáčku je Kateřina Malečková

Jitka Pánek Jurková

V prosinci 2023 se generální ředitelkou Českých center stala Jitka Pánek Jurková, Ph.D., která má rozsáhlé zkušenosti z oblasti kulturní diplomacie na úrovni praktické i akademické. Před svým jmenováním vedla šest let České centrum v Bruselu, kde se významně podílela na realizaci kulturního programu během českého předsednictví v Radě EU. Je také spoluautorkou knihy *Ambasadoři bohémů: Současná česká kulturní diplomacie a její dilemata* a podcastu *Jazzman versus špioni: Umění jako tajná zbraň mezinárodní politiky*.

Foto: Milan Jaroš

Prach ještě nepadá na město Užhorod

Eliška Kaszper / lektorát Užhorod, Ukrajina

Volá mi Viki, moje užhorodská kamarádka a univerzitní knihovnice. Organizuje výstavu knih ke 175. výročí narození prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Prý jestli nemám nějaký oblíbený citát, který by mohl na výstavě zaznít.

Když jsem v září 2024 jako nová lektorka českého jazyka a literatury přijela do Užhorodu vyřídit byrokratické záležitosti, seznámit se s chodem univerzity a se studenty, moje první kroky vedly právě do univerzitní knihovny. Zatímco jsem s Viki lezla po žebříku a listovala knihami prvního československého prezidenta nebo knihami psanými autory-legionáři (Medkem, Langerem a jinými), uvědomila jsem si, i přes občas zvlněný prach, že meziválečná historie Podkarpatské Rusi není mrtvá kapitola.

Poté, co se v roce 1920 stala Podkarpatská Rus součástí Československé republiky, do Zakarpátí přijeli a usadili se tam čeští úředníci, učitelé, železničáři, obchodníci a umělci (kdo by neznal spisovatele Ivana Olbrachta a jeho baladický příběh *Nikoly Šuhaje loupežníka* odvíjející se v Koločavě). Tak tomu bylo také v Užhorodu, kde na pravém břehu řeky Už ve třicátých letech vyrostla velká česká čtvrť zahrnující administrativně-správní i obytnou část. V těchto čtvrtích se mluvilo převážně česky a názvy dalších pamětihodností, jako například Masarykův most, Masarykova škola, ulice Ivana Olbrachta nebo obytná kolonie Malá Praha, svědčí o naší společné historii.¹ Prezident Masaryk podporoval vzdělání, vznikaly nové školy. Do historie první poloviny 20. století tedy sahá výuka českého jazyka.

Přestože rokem 1945 končí existence Čechoslováků a Rusínů v jednom státě, česká kultura a český jazyk jsou v Zakarpátí podporovány a rozvíjeny. Na Užhorodské národní univerzitě (UžhNU) se čeština vyučovala od 50. let 20. století jako druhý slovanský jazyk na Katedře obecné a slovanské jazykovědy. Katedra slovenské filologie

Miniatura Švejka na zábradlí u řeky Už, v ruce drží místo pušky knedlík
Foto: Eliška Kaszper

vznikla jako samostatná katedra Filologické fakulty v roce 1996, v současnosti ji vede Natalia Petrica. V roce 2013 se v rámci této katedry otevřel nový bakalářský studijní program Český jazyk a literatura, v roce 2017 z něj vzešli první absolventi. V témže roce Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny udělilo licenci pro navazující magisterský studijní program. Čeština se na UžhNU kromě filologické fakulty učí i na jiných fakultách: na Fakultě cizích jazyků, na Fakultě historie nebo na Lékařské fakultě.²

Na Katedře slovenské filologie fungují dva lektoráty: lektorát slovenského jazyka a literatury (od roku 1994) a lektorát českého jazyka a literatury (od roku 2017). Od roku 2017 do roku 2024 na lektorátu působila Petra Zlámaná; první tři roky výuka probíhala prezenčně, od roku 2020 až

dosud probíhá vyučování online. Nejdříve se tak stalo z důvodu epidemie covid-19, o dva roky později pak kvůli válečným událostem.³

V aktuálním akademickém roce má bohemistika 17 studentů v bakalářském studijním programu (lze studovat pouze v prezenční formě) a 9 studentů pokračovacího magisterského programu (prezenční i dálkové formy). Motivace a důvody studentů, proč si zvolili češtinu jako studijní obor, jsou samozřejmě různé:

- „Postupem času jsem se z operátorky v internetovém obchodě stala lektorem kurzů pro výuku českého jazyka. To je moje motivace – zlepšit si znalosti, abych mohla Ukrajině naučit co nejlépe ovládat jazyk.“ Lesja
- „Momentálně pracuji v Praze na základní škole jako asistent pedagoga a lektor ČDJ.“⁴ Maria
- „Moje motivace je najít dobrou práci a cestovat.“ Natalia
- „Chci být překladatelkou.“ Julia
- „Češtinu studuji, protože žiji v České republice a chci se v jazyce zdokonalovat nejen kvůli běžné komunikaci, ale i profesně.“ Maria
- „Chtěla bych nějakou dobu žít v České republice.“ Andrijana

Na studiu bohemistů nejvíce oceňují „mluvení a poslech“, „českou kulturu a historii“, „že vyučujícím na univerzitě je rodilý mluvčí“, „dialektologii a lexikologii“, „srovnání češtiny a ukrajinštiny, zkoumání jazykových jevů a jejich vývoj“.

Studenti vidí smysluplnost studia, s češtinou spojují svůj budoucí profesní život, buď jako učitelé či lektori češtiny, nebo jako překladatelé a tlumočníci.

LEKTOŘI
A UČITELÉ

K povinnostem lektora patří vyučovat český jazyk a literaturu. Zimní semestr akademického roku 2024/25 začal na UžhNU již 1. září. Učila jsem od pondělí do pátku, každý den po čtyřech až pěti blocích (blok se nazývá „para“ a trvá 80 minut). Zimní semestr probíhal touto zhuštěnou formou kvůli šetření energiemi. Letní semestr je volnější, učím dva dny v týdnu, vedu ročníkové práce a podílím se na zprostředkování mezinárodní spolupráce mezi užhorodskou a olomouckou univerzitou, poskytuji informace o Letní žurnalistické škole či Podzimní škole Josefa Kalvody v Havlíčkově Brodě. Studenti aktuálně usilují o stipendijní místa na Letní škole slovanských studií v Praze.

Jako lektorka českého jazyka vedu praktický kurz češtiny (od úrovně B2 ve 3. ročníku), ve kterém si studenti rozšíří slovní zásobu tak, aby dokázali komunikovat ve formálních i neformálních situacích, rozumět autentickým textům a diskutovat o různých tématech. Češtinu učím i jako druhý slovanský jazyk ve 3. ročníku studijního programu slovenská filologie. Vyučuji lingvistické disciplíny – fonetiku a fonologii, morfologii, lexikologii aj., seznamuji studenty s historií české literatury od nejstarších dob po současnost.

S povinností lektora propagovat českou kulturu v zahraničí je to trochu složitější v případě, že lektor pobývá „doma“ a vyučuje online. Nicméně mě těší, že jsme navázali mezinárodní spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a pozvání k online přednáškám přijal Erik Gilk, který skrze otázku, jak správně nazvat uměleckou meziválečnou generaci, zpro-

středkoval poznání historického, společenského a uměleckého kontextu meziválečného období tak, jak to učebnice literatury nenabízejí. Koncem března se uskutečnila další přednáška, ve které Miroslav Vepřek analyzoval vybrané jazykové chyby a podal výklad, o čem tyto chyby z pohledu diachronní lingvistiky vypovídají.

Politická situace na Ukrajině zapříčinila, že sice působím na zahraniční univerzitě, ale učím ze zázemí domova. Pro svou online výuku využívám všechny užitečné a praktické nástroje Googlu: studenty učím přes Meet, materiály sdílím přes Drive, e-maily píšu na Gmail, pro každý ročník jsem vytvořila „třidu“ na Google Classroom. Studentům tam po každé lekci shrnu v bodech, co jsme probrali, připomenu nejdůležitější pojmy, přes Classroom mi odevzdávají testy i domácí přípravu. Často přemýšlím, jaké úkoly

zadávám, aby i domácí příprava byla kvalitní, aby byli nuceni číst a přemýšlet. Přípravou se snažím eliminovat stres ve zkouškovém období, jelikož plnění zadání a úkolů je součástí bodování a hodnocení spolu s tzv. modulovými testy (za každý semestr studenti píší dva), zápočty a zkouškami.

„Co“ mám učit, které disciplíny a co je jejich náplní, je podle vzdělávacích programů a metodických pokynů celkem jasné. Promýšlela jsem ale především, „jak“ to mám dělat. Musela jsem vzít v potaz následující tři faktory: výuku na vysoké škole, menší skupiny a online formu výuky. Pouze tzv. frontální metoda tedy nepřípadala v úvahu i vzhledem k tomu, že mnohdy nevidím reakce posluchačů, jelikož ne všichni studenti si zapínají kameru. Proto se maximálně

snažím aktivizovat své studenty a vtahovat je do výuky s pomocí různorodých metod: metod kritického myšlení, metod práce s textem, diskusí aj. Často využívám audiovizuální materiály, aplikace jako Padlet, Canva, Miro nebo jiné AI nástroje.

Univerzitní knihovnici Viki nakonec posílám úryvek z projevu, který pronesl T. G. Masaryk při příležitosti desátého výročí vzniku republiky roku 1928. Význam slova „demokracie“, spojení „uvědomělé politické vedení“ a Masarykův apel na politickou morálku má i v dnešní době stále aktuální rozměr.

„Demokracie není pouze formou státu, nýbrž také methodou všeho veřejného a soukromého života, je názorem na život; podstata demokracie je shoda lidí, jejich mírné obcování, láska, lidskost. Úspěšná politika, domácí i zahraniční, uvědomělé politické vedení předpokládá souhlasnost občanů v hlavních názorech a v hlavním směru politického počínání. Stát není jen mechanismem, politika není jen dovednou správní a diplomatickou technikou, stát je spolením občanů na rozumových a mravních základech...“⁵

Prožívám všechny politické události týkající se Ukrajiny, pročítám zprávy a přeju si mír. Jenom letmo a povrchně jsem se dotkla každodenní reality Ukrajinců během krátkého pobytu na začátku semestru, když jsem ráno procházela mnohdy zšeřelými chodbami univerzity, když jsem pospíchala na koleje ohřát si jídlo, dokud jde ještě proud, nebo mě ze spánku probudily sirény. **Hluboce si vážím života ve svobodě a demokracii. Totéž přeju i svým studentům, aby se mohli vzdělávat a cestovat, realizovat své sny a přání a pohlížet s nadějí do budoucnosti.** ■

Zdroje

České centrum Kyjev. *České stopy v Užhorodu* [online]. Cit. 2025-06-11. <<https://kyiv.czechcentres.cz/o-nas/Czech-steps-uzhorod>>.

JUSYP-JAKYMOVYČ, J. – PETRICA, N. *Výuka českého jazyka na Zakarpatské Ukrajině* [online]. Cit. 2025-06-11. <<https://dokumenty.osu.cz/pdf/kcd/didai4/jusyp-jakymovic-petrica.pdf>>.

MAHDAL, M. (2012): Masarykův projev k desátému výročí republiky a úvahy o demokracii. *Moderní dějiny* [online]. Cit. 2025-06-11. <<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/masarykuv-projev-k-desatemu-vyroci-republiky-a-uvahy-o-demokracii/>>.

ZLÁMANÁ, P. (2022): *Závěrečná zpráva o působení na lektorátu 2021/22* [online]. Cit. 2025-06-11. <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-09/ZZ_2021-22_U%C5%BEhorod.pdf>.

MAHDAL, M. (2012): Masarykův projev k desátému výročí republiky a úvahy o demokracii. *Moderní dějiny* [online]. Cit. 2025-06-11. <<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/masarykuv-projev-k-desatemu-vyroci-republiky-a-uvahy-o-demokracii/>>.

¹ České centrum v Kyjevě vytvořilo projekt *České stopy v Užhorodu*, který představuje české architektonické dědictví tohoto města a seznamuje s třiceti díly českých architektů. Více na *Чеський центр Київ* [online]. Cit. 2025-06-05. <<https://kyiv.czechcentres.cz/o-nas/Czech-steps-uzhorod>>.

² Více informací viz prezentace JUSYP-JAKYMOVYČ, J. – PETRICA, N. *Výuka českého jazyka na Zakarpatské Ukrajině* [online]. Cit. 2025-06-11. <<https://dokumenty.osu.cz/pdf/kcd/didai4/jusyp-jakymovic-petrica.pdf>>.

³ O poměrně dramatických událostech akademického roku 2021/22 pojednává závěrečná zpráva lektorky Petry Zlámané, viz ZLÁMANÁ, P. (2022): *Závěrečná zpráva o působení na lektorátu 2021/22* [online]. Cit. 2025-06-11. <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-09/ZZ_2021-22_U%C5%BEhorod.pdf>.

⁴ Zkratka ČDJ znamená „čeština jako druhý jazyk“ – konkrétně případ ukrajinských dětí v českých školách, jejichž mateřským jazykem není čeština.

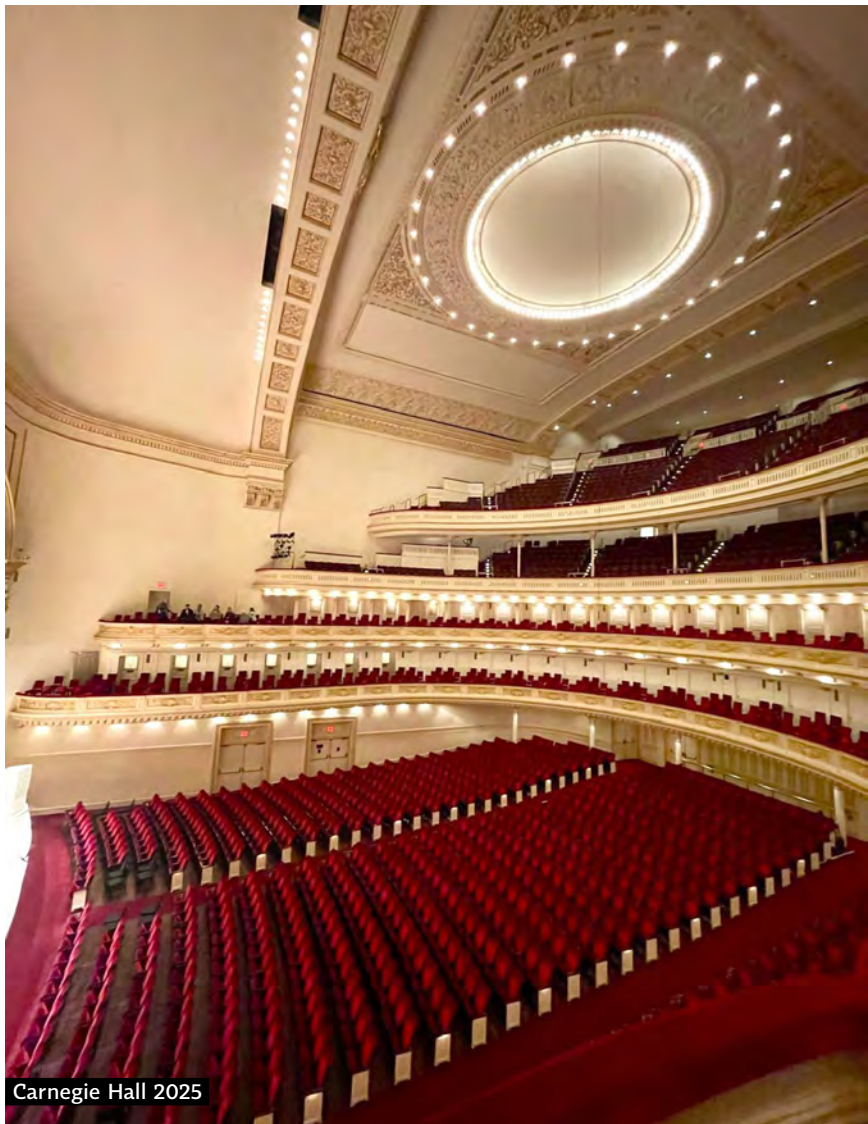
Ohlédnutí za Rokem české hudby 2024

Jiří Hasil / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha; Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem

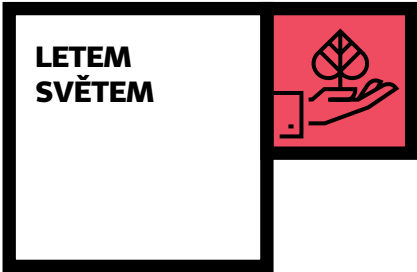
V životě jednotlivce i v životě národů někdy hrají náhody zvláštní úlohu. Pro český národ jsou takovými historickými náhodami roky končící na osmičku nebo na čtyřku. Zatímco „osmičkové roky“ jsou charakterizovány nemilými, někdy až tragickými událostmi, roky „čtyřkové“ přinášejí v životě národa (i v české hudbě) události převážně radostné.

Je až s podivem, kolik významných osobností nejen české hudby se v těchto rocích narodilo, kolik významných děl bylo napsáno, kolik hudebních institucí slaví svá výročí! „Tento bezděčný výsledek

ukazuje aspoň na bohatství a rozmanitost naší tvorby, i když jde jen o její část, neboť – pochopitelně – nepodléhalo všechno, co v naší hudbě existuje, číslu se čtyřkou na konci“ (Zapletal, 1974, s. 7).

Carnegie Hall 2025

100. výročí narození a 40. výročí smrti zakladatelské osobnosti české hudby Bedřicha Smetany (2. 3. 1824, Litomyšl – 12. 5. 1884, Praha) se stalo v roce 1924 impulsem k vyhlášení *Roku české hudby*. A od té doby jsou roky končící na čtyřku vyhlášovány jako *Roky české hudby* téměř pravidelně. Nejinak tomu bylo i v loňském roce, kdy jsme vzpomínali již 200. výročí narození a 140. výročí úmrtí Bedřicha Smetany.

Kromě hlavních protagonistů *Roku české hudby*, jakými jsou Vilém Blodek (1834–1874), Antonín Dvořák (1841–1904), Leoš Janáček (1854–1928), Josef Bohuslav Foerster (1859–1951), Vítězslav Novák (1870–1949), Josef Suk (1874–1935), Oskar Nedbal (1874–1930), Otakar Ostrčil (1879–1935) a Bohuslav Martinů (1890–1959), má svá „kulatá“ i „polokulatá“ výročí i dlouhá řada osobností české hudby, z nichž mnozí svou tvorbou výrazně překročili hranice českého socio-kulturního prostředí a obohatili hudební kulturu evropskou i světovou. Uvedme např. alespoň tato jména: Dalibor Vačkář, Emil František Burian, Ervín Schulhoff, František Xaver Tůma, Hans Krása, Iša Krejčí, Jan Novák, Jarmila Novotná, Jaroslav Doubrava, Jaroslav Jeremiáš, Jaroslav Vogel, Josef Leopold Zvonař, Karel Horký, Karel Kryl, Karel Šrom, Marie Budíková, Pavel Bořkovec, Pavel Haas, Rudolf Firkušný, Rudolf Kubín, Sláva Vorlová, Václav Jan Tomášek či Vilém Petrželka, Karel Weis, Jana Koubková.

Několik osobností mělo podobně jako Smetana dvojité výročí – František Antonín Míča (1694–1774), barokní skladatel a autor první česky zpívané opery, Vilém Blodek (1834–1874), skladatel a klavírista Petr Hapka (1944–2014). *Rok české hudby* připomněl také 100. výročí narození Jiřího Šlitora (1924–1969), 120. výročí narození Emila Františka Buriana (1904–1959) a 85 let od narození Karla Gotta (1939–2019) a Evy Pilarové (1939–2020).

Loňský ročník *Roku české hudby*, jak se můžeme dočíst na oficiálních webových stránkách *Roku české hudby 2024*, „se nese v duchu hlavního sdělení: *Hudba jsme my*. Vedle klasické hudby nabídne i další žánry: od lidové hudby přes jazz až po alternativu. Špičkové umělecké programy, objevitelské počiny, výstavy, divadla a akce pro širší veřejnost i nastupující generace představují jen malou ochutnávku z toho, co tento rok přináší“.¹

Klíčovou postavou loňského roku byl bezesporu Bedřich Smetana a jeho dvojí jubileum. Tvorba zakladatele české národní hudby, za něhož je Smetana všeobecně pokládán, pevně zakotvila v českém kulturním prostředí. Jeho opery náleží na českých jevištích k nejhranějším. Smetana se ale věnoval i dalším žánrům, zanechal především rozsáhlé dílo klavírní, sborové, komorní a symfonické. Je sice autorem pouze jedné symfonie, ale zkomponoval řadu symfonických básní a stal se velkým propagátorem tohoto druhu programní symfonické hudby.

Smetanova *Má vlast* dnes ve světě patří ke známým a respektovaným dílům (zásluhu na tom má nejen Česká filharmonie a čeští dirigenti, např. Rafael Kubelík, Václav Talich, Václav Smetáček, Václav Neumann, Zdeněk Košler, Jiří Bělohlávek, Jakub Hrůša, ale především zahraniční dirigenti: Lovro von Matačić, Herbert von Karajan, Wolfgang Sawalish, Daniel Barenboim, Oskar Danon, sir Charles Mackerras, Neeme Järvi, Gaetano Delogu, Ken-Ichiro Kobayashi, Paavo Järvi, Kirill Petrenko, Semjon Byčkov).

Nejvýznamnější část jeho díla představují opery. Bohužel, snad s výjimkou *Prodané nevěsty*, čekají, až je světová operní divadla objeví. *Dalibor*, *Libuše*, *Hubička*, *Tajemství* i *Čertova stěna* mají potenciál oslovit i zahraniční diváky.

Antonín Dvořák je dalším protagonistou *Roku české hudby*. Narodil se v Nelahozevsi v roce 1841 a zemřel v Praze roku 1904. Prožil závratnou kariéru a stal se respektovaným autorem za svého života prožitého v Česku a také v USA. Jeho dílo symfonické (především *symfonie* č. 8 a 9, *Slovanské tance*, *violoncellový koncert*), oratorní (*Te Deum*, *Stabat mater*, *Svatá Ludmila*) i komorní (*smyčcový kvartet „Americký“*, *Cypřiše*, *Biblické písně*) se stalo trvalou součástí repertoáru předních světových umělců a pravidelně zní v nejprestižnějších koncertních síních po celém světě, stejně tak opera *Rusalka*. Další Dvořákovy opery čekají na své objevení ve

světě (*Armida*, *Dimitrij*, *Jakobín* i pohádková opera *Čert a Káča*).

Operní tvorba Leoše Janáčka (1854 Hukvaldy – 1928 Ostrava) je naopak pevnou součástí repertoáru operních divadel po celém světě a Janáčkovou zásluhou je čeština (po italštině a němčině) třetím nejzpívanějším jazykem ve světě opery (Králík, 2010). Je pozoruhodné, že Janáček vrcholná díla zkomponoval až po své šedesátce, tedy v době, kdy většina umělců přestává s tvůrčí činností. *Její pastorkyňa* (*Jenůfa*), *Káťa Kabanova*, *Věc Makropulos*, *Příhody lišky Bystroušky*, *Z mrtvého domu* to dosvědčují. Janáček je autorem i rozsáhlého díla sborového, komorního, oratorního (*Glagolská mše*) a symfonického (*Taras Bulba*, *Symfonieta*, *Lašské tance*), dnes již ve světě prosazeného a respektovaného.

Bohužel, v Česku, paradoxně, se jeho tvorba nestala součástí kmenového repertoáru operních divadel a koncertních sálů. A Janáček, velký rusofil, čeká na své uznání i v řadě států východní Evropy.

Právě zaměření na prosazení tvorby českých skladatelů v zahraničí se stalo leitmotivem celého *Roku české hudby*. Proto se jeho ambasadori staly významné osobnosti, které si vydobily světové renomé: pěvkyně Gabriela Beňačková, pěvec Pavel Černocho, klavíristka Klára Gibišová, dirigent Jakub Hrůša, choreograf a tanečník Jiří Kylián, houslista Josef Špaček a Pavel Haas Quartet.

Na Nový rok 2024 zahájil *Rok české hudby 2024* tradiční *Novoroční koncert České filharmonie* složený z děl českých skladatelů pod taktovkou Jakuba Hrůši a s houslistou Jiřím Vodičkou. Ale oficiální zahájení se odehrálo v New Yorku v České národní budově, a to komorním koncertem tenoristy Petra Nekorance.

Koncerty a další kulturní akce probíhaly prakticky po celém světě. Namátkou jmenujme např. města Alexandria, Amsterdam, Athény, Barcelona, Bergen, Berlín, Brasília, Bratislava, Brusel, Chicago, Drážďany, Edinburgh, Göterborg, Haag, Hamburg, Hanoj, Jeruzalém, Káhira, Kanagawa, Katowice, Kaunas, Košice, Krakov, Kyjev, Kyšiněv, Londýn, Lublaň, Luxembourg, Luzern, Madrid, Mnichov, New York, Padova, Paříž, Pisa, Řím, Rotterdam, Salzburg, Sofie, Soluň, Stockholm, Sydney, Tel Aviv, Tokio, Toronto, Varšava, Vídeň, Vilnius, Washington, Yokohama. Také dlouhá řada českých měst a městeček připravila akce připomínající *Rok české hudby*.

Na domácí půdě se vyvrcholením tohoto roku stal zahajovací koncert *Pražského jara*, na němž v podání České filharmonie za řízení šéfdirigenta Semjona Byčkova zazněla Smetanova *Má vlast*. Koncertní provedení jeho opery *Libuše*, již s Českou filharmonií, Pražským filharmonickým sborem a sólisty

Kateřinou Kněžíkovou, Adamem Plachetkou, Alžbětou Poláčkovou, Jiřím Brücklerem, Martinem Bártou, Richardem Samkem, Janem Šťávou a dalšími nastudoval hlavní hostující dirigent České filharmonie a šéfdirigent Bamberkých symfoniků Jakub Hrůša (od září 2025 hudební ředitel londýnské *Královské opery* v Covent Garden).

Rok české hudby 2024 byl slavnostně zakončen třemi koncerty České filharmonie v newyorské Carnegie Hall. Vystoupil na nich i Pražský filharmonický sbor a Pavel Haas Quartet. Za řízení Semjona Byčkova zde zazněla díla Bedřicha Smetany (tři úvodní básně z *Mé vlasti*), Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka. Všechny tři koncerty představovaly mimořádný úspěch u publika i odborné kritiky. Česká filharmonie tak potvrdila své postavení mezi třemi nejuznávanějšími orchestry dneška (vedle Berlínské filharmonie a Vídeňské filharmonie).

Hlavní cíl *Roku české hudby* propagovat českou hudbu v zahraničí a poukázat na její šíři byl beze zbytku naplněn a *Rok české hudby* tak splnil svoje poslání. Nestal se jen pietní vzpomínkou na představitele české hudby minulosti (té „vážné“, klasické, ale i populární a jazzové), ale především se stal důstojnou přehlídkou současného českého interpretačního umění a široké veřejnosti domácí i zahraniční nabídl mimořádné množství hudebních a kulturních zážitků. A zaktualizoval i památný Smetanův výrok, který pronesl při poklepu na základní kámen Národního divadla v Praze: „V hudbě život Čechů“.

Poznámka

Tento text vznikl v rámci projektu COOPERATIO, vědní oblasti lingvistiky.

Zdroje

KRÁLÍK, J. (2010): Čeština na operních scénách světa. In: J. Hasil (ed.), *Přednášky z 53. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, s. 189–202.

Kudyznudy.cz [online]. Cit. 2025-04-24. <<https://www.kudyznudy.cz/aktuality/co-prinese-rok-ceske-hudby-2024>>.

ZAPLETAL, P. (ed.). (1974): *Rok české hudby 1974*. Praha: Panton.

¹ *Rok české hudby 2024* [online]. Cit. 2025-04-24. <<https://www.rokceskehudby.cz>>.

Před 150 lety změnili emigranti z Čech neprostupný prales v úrodnou půdu

Matouš Hartman / krajanská komunita Rio Grande do Sul, Brazílie

Ačkoli tu po stromech namísto veverek skáčou vřeštani, v lecčems pohoří Serra Gaúcha na samém jihu Brazílie připomíná českou přírodu. V údolích se střídají louky s hustými lesy, rostou tu vysoké borovice a horské potoky se valí přes skalnatý terén k řekám v nížině. Ne vždy to tu ale vypadalo tak idylicky. Kdysi hory pokrýval divoký a nepřátelský prales. Do něj před 150 lety společně s dalšími Evropany přišli boêmios, emigranti ze severních Čech. Letos si významné výročí svého příchodu budou připomínat kulturními akcemi.

Současná komunita boêmios se začala utvářet koncem 80. let předminulého století, kdy v oblasti kolem města Nova Petrópolis vznikaly folklorní taneční skupiny. Tohle období si dobře pamatuje Adélia Hillebrand, elegantní dáma, která si ve zvláštní příležitosti obléká kroj a která stála u zrodu taneční skupiny *Böhrerlandtanzgruppe*. Společně s manželem Ovídiem Hillebrandem neúnavně podporovala místní, aby pátrali po svých kořenech. Dvojice nakonec otevřela i rodinné muzeum, které obsahuje na 15 000 artefaktů a písemností vztahujících se k emigraci předků a prvním letům v Novém světě.

Muzeum poodhaluje to, co se z velké části ztratilo a muselo se znovu nalézat. Boêmios za oceánem byli se starou vlastí jen v minimálním kontaktu. V archivu se sice najde dopis jedné příbuzné, která již z Německa popisuje poválečný odsun německého obyvatelstva, obecně lze ale říct, že komunita kontakty s Čechami prakticky neudržovala. O to je obdivuhodnější, co se boêmios za poslední tři dekády podařilo.

Boêmios přišli do Brazílie z území dnešního Česka v 19. století.

Část z nich chodí na lekce češtiny a každý rok se místní hlásí na kurz českého jazyka v Poděbradech¹. „Máme partnerství s Jabluncem nad Nisou. Místo, odkud přišli boêmios, je v Česku a bude tam, nikdo ho odtamtud nevytrhne. Vždy budeme mluvit o Čechách,“ shrnuje Adélia Hillebrand v rozhovoru pro další publikaci ze série *Češi ve světě. Příběhy*², proč se boêmios hlásí k českému odkazu.

Předci nejen Hillebrandových, ale i mnohých dalších přišli do Brazílie v 19. století, kdy země po tom, co v roce 1822 získala nezávislost, zvala emigranty zejména ze střední Evropy a Itálie, aby zde začali nový život. Obrovský stát s neprobádanými pralesy, pláněmi i horami se těžko kontroloval, cílená imigrace ho měla zalidnit a povropštit. Konkrétní ideje na stůl položila habsburská princezna Leopoldina, která se sňatkem stala brazilskou císařovnou. Ačkoli zemřela už v roce 1826, podařilo se jí vnuknout svému manželovi plán, jak osídlit divoký jih Brazílie a vytvořit systém drobných hospodářství, který znala z Rakouska. Ten

měl vyvážit sílu velkostatkářů využívajících otrockou práci a produkovat v první řadě potraviny pro domácí trh.

Brazílie proto spustila kampaň, která měla přilákat do země osadníky, a už roku 1824 přijeli první Němci. Postupem času se do země dostali i lidé z dnešního Polska nebo Čech. U nás se jednalo o emigraci zejména z Liberecka, Jablonecka a okolí. Ve vzpomínkové knize, kterou publikovala radnice města Nova Petrópolis, se objevují i jména obcí Jetřichovice, Frýdlant nebo Chřibská³ v dalším dokumentu najdeme Skalici u České Lípy nebo Sokolov⁴. Přítomnost osadníků ze severu Čech můžeme datovat od roku 1875, letos je to tedy 150 let od chvíle, kdy si první boêmios proklestili cestu hustým pralesem.

Není to nadsázka. Úrodná pole na nikoho v Brazílii nečekala. Osadníci museli čelit bujně vegetaci plné zvířat, která předtím nikdy neviděli. Po tom, co emigranti překonali oceán a dostali se do regionální metropole Porta Alegre, museli plout na lodích po řece hluboko do vnitrozemí, kde zakotvili v přístavu São Sebastião do Caí. Odtud se na vozech nebo pěšky vydávali do hor po úzké cestě vysekané v pralese. Ta je dovedla na dnešní náměstí Nové Petrópolis. Z něj se lidé vydávali na předem určené pozemky uprostřed lesů.

„Moje babička vyprávěla, že přichozí si stavěli jakési pódium a střechu nad ním si dělali z listů, stávalo se totiž, že se divoká zvířata včetně hadů přiblížila v noci k přístřešku,“ říká historička Ivoni Nör, jejíž předci kdysi přišli z Čech a z Dánska. Ve své pracovně v Nové Petrópolis vypráví příběh o odhodlání a nepoddajnosti osadníků, kteří

Letecký pohled na Novou Petrópolis
Foto: Mauro Stoffel

Společná fotografie z návštěvy Linha Imperial během českého festivalu, 2023
Foto: TRIO Comunicação Integrada

Vystoupení taneční skupiny Böhrerlandtanzgruppe
Foto: Mauro Stoffel

si museli všechno udělat sami. V již zmíněné vzpomínkové knize je zaznamenáno svědectví o tom, že lidé lovili nosáky a jejich tuk využívali na svícení v lampách. Epizodní příběh ukazuje, jak náročný a plný nedostatku byl počátek v nové vlasti. „Navíc se (osadníci) neměli jak vrátit, neměli peníze na palubní lístek,“ vysvětluje Ivoni Nör. Odchod do Brazílie byl definitivní.

Postupem času u Nové Petrópolis vyrostlo několik vesnic s převážně českým osídlením. Linha Imperial, Nove Colonias, Linha Brasil a Linha Araripe. Často se uvádí počet 224 rodin, které region osídlily. Podle Adélie Hillebrand se dohromady jednalo o více než osm set lidí. Zajímavé je, že se mezi nimi našlo i hodně chlapců mezi 10 a 12 roky. Adélii Hillebrand zajímal důvod a zjistila ho. „Ve 12 letech už mohli chlapci narukovat. Rodiče chtěli svoje syny chránit,“ vysvětluje. Obava o život dětí se přidává k mnoha důvodům, které přinutily zástupy emigrantů vydat se na cestu za oceán. V předlidené Evropě bylo málo půdy, neustále hrozily válečné konflikty, a Brazílie slibovala rychlé zbohatnutí. U emigrantů z Čech se ještě přidával faktor náročné práce ve sklárnách, která snižovala naději dožít klidně na 30 let.⁵

Ačkoli první emigranti dostávali půdu zadarmo, od 50. let se už pozemky musely splatit, a to během pěti let. Boêmios tak již emigrovali do situace, kdy se museli ihned

od počátku otáčet, aby se nejen uživil, ale také umožnili hypotéku. Mezi emigranty bylo hodně řemeslníků, kteří se ze dne na den museli stát zemědělci.

Emigranti byli také nuceni sami si vybudovat cesty, školy i kostely. To vedlo k vzednutí společného úsilí, jehož nejznámější ukázkou je družstevní záložna Sicredi. Dnes se jedná o bankovní instituci s osmi miliony družstevníků a třemi tisíci poboček po celé Brazílii, na počátku to ale bylo lokální družstvo z větší části založené emigranty z Čech.

Sicredi otevřela roku 1902, zhruba ve stejné době, z níž pochází i vzácný historický dokument, který nabízí bližší pohled na tehdejší život komunity. Jedná se o jakési zhodnocení dosavadního života v Brazílii, které boêmios sepsali 25 let po imigraci. „Ve druhém roce po našem příjezdu nás postihlo veliké sucho a potom, když už vše vypadalo na velkou úrodu, všechno sežraly krysy, tak pokračovala naše nejistota,“ je jedna z vět, které popisují tehdejší stav.⁶ V textu se zmiňují i cesty zaplavené po velkých deštích nebo chybějící mosty na řekách. Objevuje se tu nostalgie po starém domově, například po jarních dnech v době Velikonoc, či dokonce po pořádné zimě.

Osadníci si ale jen nestýskají, v textu můžeme nalézt až překvapivě konstruktivní pohled na skutečnost. Boêmios se ptají sami sebe, zda se jejich situace v Brazílii zlepšila, a odpověď nalézají ve vynaloženém úsilí. „Obecně lze říct, že ten, kdo chce pracovat, nemusí zde žít v nouzi,“ lakonicky shrnuje text. Na práci jako základní kámen úspěchu odkazuje i historička Ivo-

ni Nör, když má odpovědět, jak všechno boêmios zvládli. Neváhá a říká jedno slovo: práce.

V textu si osadníci slibují, že se setkají znovu za 10 let, aby sepsali podobné zhodnocení. Zda se v roce 1910 opravdu sešli, nevíme. Nicméně teď, po více než století text dostane pokračování. Adélia Hillebrand pracuje na jeho znění. Chce se vžít do role jednoho z imigrantů, kterému se podařilo cestovat v čase a popsat své zážitky ze současné Nové Petrópolis. „Co by řekl?“ ptá se Adélia.

Zdroje

HARTMAN, M. (2025): *Z české bídý do brazilského ráje. Historička mapuje migraci našich*. Brazil blog. [online]. Cit. 2025-03-30. <<https://www.matoushartman.com/post/historie%C4%8Dka-lid%C3%A9-z-%C4%8Dech-%C5%A1li-do-braz%C3%ADlie-za-lep%C5%A1%C3%ADm-%C5%BEivotem>>.

DEPPE, G. a kol. (1988): *Contribuição para a história de Nova Petrópolis: Depoimentos*. Nova Petrópolis: Prefeitura Municipal de Nova Petrópolis.

Kolektiv autorů (2013): *Os Boêmios em Nova Petrópolis, Rio Grande do Sul*. Nova Petrópolis: ADIB.

NÖR, Ivoni (2022): *No coração da aldeia: Contribuição para a história política de Nova Petrópolis*. Nova Petrópolis: 7W Digital.

SCHMITZ, A. J. (1998): *Uma nova imagem para Nova Petrópolis*. Nova Petrópolis: Editora Amstad.

¹ Kurz českého jazyka, který se každoročně pořádá v letních měsících v Dobrušce, se aktuálně koná v Poděbradech. *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2025-05-28. <<https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/krajane-ze-zahranici>>.

² Všechny díly projektu *Češi ve světě. Příběhy* naleznete na *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2025-05-28. <https://www.dzs.cz/publikace?f%5B0%5D=publications_program%3A26i>.

³ DEPPE, G. a kol. (1988): *Contribuição para a história de Nova Petrópolis: Depoimentos*. Nova Petrópolis: Prefeitura Municipal de Nova Petrópolis.

⁴ Kolektiv autorů (2013): *Os Boêmios em Nova Petrópolis, Rio Grande do Sul*. Nova Petrópolis: ADIB.

⁵ Kolektiv autorů (2013): *Os Boêmios em Nova Petrópolis, Rio Grande do Sul*. Nova Petrópolis: ADIB.

⁶ Tamtéž.

Z Ústí ke krajanům do Ottawy

Dan Makolí / Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem

Zabalit si ze dne na den kufry a nechat všechno za sebou, včetně těch kufrů? Přesně takhle to vypadalo vloni v zimě, když jsem dorazil do Kanady pouze s batohem na zádech. Kufry beznadějně ztraceny a já se ocitnul 6 000 kilometrů od domova. Tehdy jsem ještě netušil, že tohle všechno je jen začátek.

Na konci letních prázdnin roku 2023 jsem se spojil s Jaroslavou Baconovou, která společně s Lucií Kodouskovou v roce 2019 založila Českou školu Ottawa. Co jinde zajišťují placení zaměstnanců, tady zvládá skupina odhodlaných dobrovolníků. Entuziasmus a nadšení sršely ze všech mých budoucích spolupracovníků již během našeho prvního společného online hovoru. Měl jsem jasno, musím do Kanady! Jenže tu bylo několik překážek: jednak vyhrát výběrové řízení na mé univerzitě a také získat víza od kanadské vlády. Měl jsem štěstí, že tento semestr na naší fakultě nebylo tolik zájemců o Erasmus+, a zbyly tak peníze i na můj drahý výjezd do země javorového listu. Kanada začíná udělovat pracovní víza vždy začátkem ledna a celý proces získání potřebných dokumentů trvá několik týdnů, což zrovna nehrálo v můj prospěch, jelikož mi 25. února odlétalo letadlo.

Během dlouhého letu jsem měl spoustu času na přemýšlení nad tím, co jsem to vlastně udělal. Mnohem více mě však začala trápit absence mých kufrů při příletu do Ottawy. Tehdy jsem ještě netušil, že je

dostal úplně někdo jiný. S batůžkem na zádech, kde jsem měl pouze elektroniku, jsem se objevil s Monicou, jež se mě se svojí rodinou ujala a společně mě přijali za vlastního. Po pár hodinách spánku jsem již seděl na gauči v zapůjčeném oblečení a odezíral Monice ze rtů, která zrovna ve francouzštině komunikovala s leteckou společností. Ano, na to jsem se nepřípravil.

Druhý den jsem se vydal do centra na první schůzi České školy, můj kanadský táta chodil venku v kratasech, zatímco já jsem se trmácel na autobus v zimní bundě a s několika vrstvami oblečení. Na schůzi na mě všichni začali chrlit spoustu informací, měl jsem z toho v hlavě pěkný zmatek. Po pár dnech aklimatizace mě čekala první hodina v Hopewell Public School, kde mě učitelky Lucie Kodousková a Lenka Kašparová poprvé zasvětily do výuky češtiny potomků českých emigrantů a současných přistěhovalců. Moderní prostory základní školy ve mně vyvolaly skvělý první dojem. S dětmi je to při výuce na celém světě stejné, až na jeden malý detail. Jedna žákyně je schopna mluvit plynule česky, zatímco kluk vedle ní v lavici dokáže říct sotva ahoj.

Všechny didaktiky, které jsem si s sebou přivezl, jsem mohl rovnou zahodit. Správně, kufry po několika dnech konečně dorazily, díky, Monico a Dave! Učení cizinců je úplně jiná disciplína. Člověk balancuje na velmi tenkém ledě mezi didaktikou a motivací žáků, jelikož stejně jako všichni členové české školy chodí i studenti a žáci v sobotu ráno do třídy dobrovolně. O to více tohle platí pro dospělé, kteří každé sobotní ráno navštěvují ranní online výuku s Jaroslavou Baconovou. Studenti chtějí zvládnout běžné situace – popovídat si v Česku s rodinou nebo si v restauraci objednat svíčkovou a pivo, a tomu je třeba výuku přizpůsobit.

Čechy a Slováky v Ottawě nespojuje jen společný jazyk, ale i národní cítění, kultura a zvyky, které si společně připomínají při setkáních na české ambasádě. V červnu 2024 se konala obrovská akce – oslava pěti let od založení České školy Ottawa. Přípravy doprovázely vášnivé diskuse a docházelo ke střetu rozdílných pohledů a představ, jak celou akci pojmout.

Jednoho dne ráno jsem zpozorněl, když jsem na telefonu našel několik zmeškaných hovorů od Jarky. 20. května 2024 při tragické autonehodě zemřela společně se svou rodinou moje kolegyně, kamarádka, milující matka, manželka a srdce české školy Lucie Kodousková. Tragickou událost, na kterou se nikdo nemohl připravit, přežil pouze jejich syn. Na 12. výročí konferenci českých škol v Severní Americe konané na Masaryk Townu v Torontu jsme společně s dalšími účastníky konference a za přítomnosti faryže Jana Davida uctili Lucčinu památku. Návštěva Baťova muzea, nahlédnutí do archivů Škvoreckého spisů a noční plavba kolem Toronta nás nezbavila spousty otázek týkajících se toho, jak se s celou situací vypořádat, na stole bylo také kompletní zrušení pětiletého výročí školy.

Začátkem léta jsem zahodil svůj komfort a vydal se na český Camp Hostýn, kde jsem v přírodě v Quebecu tři hodiny od Ottawy strávil dva týdny v prostředí české komunity. Česká stopa byla všudypřítomná, ranní nástupy střídaly odpolední bojovky a vyhazování věcí z chatky největších bordelářů se stalo každodenním chlebem. Jazyková úroveň byla různá, člověk se někdy dorozumíval nohama i rukama, ale přece jen všichni měli něco společného – byli hrdí na svůj původ.

V rodné zemi sice nežijí, ale srdíčko jim pro Českou republiku bije více než kdejakému Čechovi, slaví svátky a tradice, o kterých jsem neměl předtím ani tušení, a většinu svého volného času investují právě do aktivit spojených s češtvím. Nikdo z nich si nikdy nekládl otázku proč, všichni to moc dobře vědí.

Ani ve snu by mě nenapadlo, kolik toho za pár měsíců zažiju, chtěl bych tímto článkem poděkovat všem, že jsem mohl být součástí této úžasné komunity. **Tenhle článek je pro tebe, Lucko, děkuju za všechno. Oslavy výročí školy proběhly přesně v tom duchu, jak by sis to přála.**

Mezinárodní konference na zahraničních univerzitách – studenti slovanských jazyků v nich mají své místo

Lenka Froulíková / bývalá lektorka Nancy, Francie

Vztah moderního člověka k městskému prostoru zkoumají mnohé vědní obory (historie, geografie, sociologie, filozofie atd.), stejně tak jako environmentální změny, ke kterým dochází vlivem způsobu života a činnosti obyvatel měst.

Mezinárodní konference *Les villes imaginaires* / *Města představivosti*, již uspořádala ve spolupráci s pařížskou Sorbonne Université Fakulta umění, literatur a jazyků na Lotrinské univerzitě v Nancy v říjnu roku 2024¹, se zaměřila na fenomén imaginárních měst, jak ho odrážejí evropské literatury 19., 20. a 21. století.

Jsou města, která jsou v literatuře zobrazena na základě legend a bájí, nebo která existují v lidovém a národním povědomí. Jsou další, jež náležejí do osobní představivosti autora a slouží především jeho uměleckému záměru. Ve světě literatury jsou imaginární města často protikladem k realitě, která člověka ohrožuje, nesou v sobě určité symboly, případně se stávají alegorií nebezpečí. Jindy odrážejí novátorské myšlenky, spjaté s technickým pokrokem, a stávají se žádoucím ideálem. Města stvořená představivostí jsou stavěna v mlhách (belgický autor Paul Willems), v ledu (francouzský spisovatel Marc Petit), ponořena ve vodách oceánu (bretonská legenda o městě Ys), budována pomocí tužky (nedávno objevené kresby imaginárního městského prostoru na okraji rukopisů F. M. Dostojevského), nebo dokon-

První strana programu mezinárodní konference *Les villes imaginaires*. Téma navozuje reprodukováný surrealistický obraz francouzského malíře J. M. Gasteuila

ce existují bez určitého tvaru a podstaty. Kde jsou zdroje takové představivosti? Je možné nalézt paralely mezi fantazijními obrazy měst, jak je evokují spisovatelé, kteří náležejí k různým literaturám a někdy k jiným kulturám? Existují transfery zobrazení imaginárních měst mezi jednotlivými literaturami a mezi různými autory? Nalézt adekvátní odpovědi na tyto a další otázky bylo záměrem výše zmíněné konference.

Česká literatura byla zastoupena příspěvkem *Stará Praha, roztržštěné zrcadlo tří kultur. Odlesky ztrát, proměn a moderních změn v současné české literatuře*², který byl věnován zaniklému pražskému židovskému městu, zvanému později Josefov a Pátá

čtvrť. V příspěvku byla vedle sebe komparativně uvedena a analyzována následující díla: Egon Erwin Kisch: *Pražský pitaval*; Gustav Meyrink: *Golem*; Viktor Fischl: *Pátá čtvrť*; Miloš Urban: *Lord Mord*; Magdalena Platzová: *Aaronův skok*; Jiří Pehe: *Poslední útěk Adama Drechslera*; Lenka Reinerová: *Kavárna nad Prahou*.

V publiku byli také studenti slovanských jazyků (polštiny, češtiny a ruštiny), které jsou vyučovány na Lotrinské univerzitě. V diskusích, které následovaly po přednesených příspěvcích, se nebáli klást dotazy, vznášet dobře formulované připomínky i žádat podrobnější vysvětlení. Byli k tomu vedeni svými vyučujícími, již vědí, že jejich přítomnost při setkáních odborníků je důležitá pro jejich studium. Klást cílené otázky, hledat odpovědi, analyzovat soubory informací a vyvozovat relevantní závěry si totiž bude žádat zpracování bakalářských a magisterských prací. Je tedy velmi prozřavé a pro studenty motivující uvádět je brzy do té oblasti, která je neoddelitelně spjata s výukou, to jest do oblasti bádání. Univerzita se tak stává živým společenstvím, kde se vyučující a studenti propojují v jeden celek, v němž je podporována spolupráce a kde každý může mít svůj osobitý hlas a platné místo.

Zdroje

FISCHL, V. (1991): *Pátá čtvrť*. Praha: Nakladatelství Ivo Železný.

KISCH, E. E. (1968): *Pražský pitaval*. Praha: Svoboda.

MEYRINK, G. (1917): *Golem*. Praha: Topič.

PEHE, J. (2021): *Poslední útěk Adama Drechslera*. Praha: Prostor.

PLATZOVÁ, M. (2006): *Aaronův skok*. Praha: Torst.

REINEROVÁ, Lenka (2001): *Kavárna nad Prahou*. Praha: Labyrint.

URBAN, M. (2008): *Lord Mord*. Praha: Argo.

ZPRÁVA

Velikonoce na Velvyslanectví České republiky v Ottawě

¹ *Les villes imaginaires dans les littératures européennes des XIXe, XXe et XXLe siècles*. Colloque international, Université de Lorraine, ALL Arts, Lettres et Langues, 17-18 octobre 2024.

² FROULÍKOVÁ, L. (2024): *Le vieux Prague, miroir brisé des trois cultures. Reflets de la disparition, de la transformation et de la modernisation dans la littérature tchèque contemporaine*.

Jak se studenti češtiny na Inalco ocitli u pařížského tribunálu

Alena Kotšmířová, Denis Lerasle, Růžena Mhaya / lektorát Inalco, Paříž, Francie

„Je třeba si uvědomit, že jsme na místě utrpení a napětí.“ To je jedna z prvních věcí, kterou nám řekne náš průvodce Nicolas. Že to nezní moc optimisticky? Pravda, nezní. Proto také všichni hned zvažujeme. Vzhledem k tomu, že se právě nacházíme v hale nového pařížského tribunálu, to však není nijak překvapivé.

Naše skupinka, sestávající z několika studentů bakalářského a magisterského studia češtiny a lektorky, se tam schází 25. listopadu 2024 v 18:15. Po nezbytné bezpečnostní kontrole nás vítá usměvavý Nicolas, rovněž student češtiny, jenž zde zároveň působí jako státní zástupce nebo – chcete-li – prokurátor. Pozval nás sem, aby nás provedl po této jedinečné budově a zasvětil do jejího fungování i jejích tajemství.

Honosný palác, nebo nádraží?

Návštěva začíná v hlavní hale, které se říká „salle des pas perdus“, tedy „sál ztracených kroků“. Ztrácí je tu každý den ti, kteří čekají na schůzku, na výslech, na verdikt... Při rychlé výslovnosti ale může název (obzvláště gurmánům) znít tak trochu jako „salle des pains perdus“, tedy „sál francouzských toustů“.

My ovšem momentálně nemáme pomyšlení ani na jídlo, ani na legrácky. V cizím prostředí jsme sami trochu ztraceni, nejistí a strnulí. Nicolas je naproti tomu uvolněný a působí samozřejmě. Je vidět, že je tu doma. V ruce má sešit s poznámkami a chrlí na nás informace o budově, její architektuře a symbolice. Dozvídáme se, že je 160 metrů vysoká, zabírá plochu 104 000 m², disponuje 90 jednacími sálami a je v ní 50 výtahů. Její architekt Renzo Piano ji navrhl tak, aby byla zcela jiná než všechny ostatní justiční paláce.

„Nic tady nemá ohromovat,“ vysvětluje nám Nicolas. Také proto nikde nejsou sloupky, meče spravedlnosti ani sochy žen se zavázanými očima. Místo nich hrají velkou roli citáty z důležitých francouzských i mezinárodních právních textů – ty nás ostatně budou provázet prakticky po celou dobu – a také sklo a světlo, symboly justiční transparentnosti.

Hlavní hala někomu připomíná letiště nebo nádraží, někomu nákupní centrum nebo třeba nemocnici. Na některé z nás působí (navzdory dřevěnému obložení

a prvkům červené barvy) příliš studeně a odtažitě. Náš průvodce přiznává, že názory veřejnosti na tento centrální prostor se různí, ale jemu se očividně líbí.

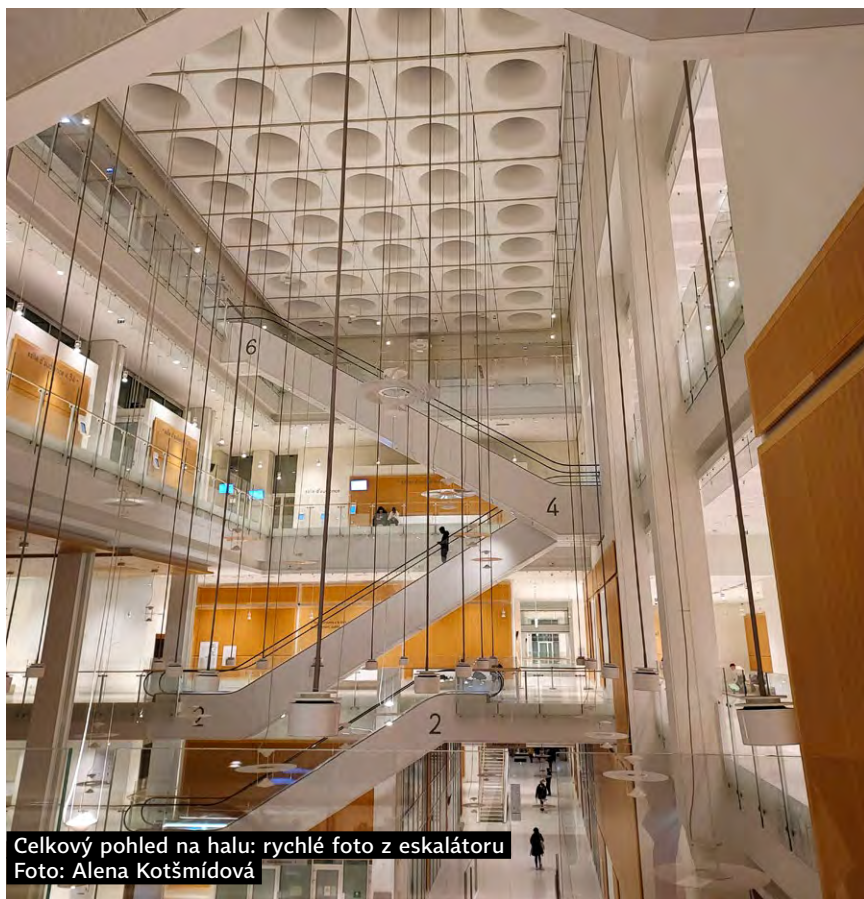
Soudní proces: hra a skutečnost

Zhaly vede naše cesta do prázdné soudní síně. Stěny jsou celé obložené dřevem a místnost je plně moderně vybavená. Ani sály nechtěl architekt zaplnit obvyklými symboly, jakým je například per-

sonifikace Francouzské republiky *Marianne*, najdeme zde nicméně opět citáty na stěnách.

V Paříži bývá zvykem nazývat soudní síně jménem známých osobností. Muži při tom často dostávají přednost. Tady je to ale jinak. Většina síní nese dosud nepříliš používaná jména a právě tato je pojmenována po Charlotte Béquignon-Lagarde, první francouzské soudkyni. I tady ale ctí tradice, a tak je jedna ze síní pojmenována po Victoru Hugovi.

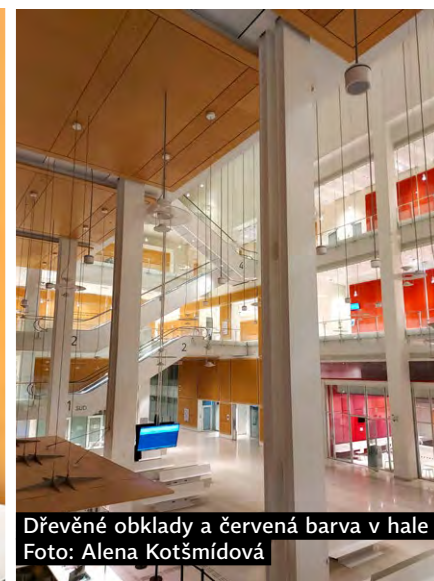
Abychom lépe porozuměli fungování soudního řízení, Nicolas zorganizuje hru rolí. Posadí nás na místa soudce, prokurátora,

Celkový pohled na halu: rychlé foto z eskalátoru
Foto: Alena Kotšmířová

Fotka na památku
Foto: Nicolas Hennebelle

Dřevěné obklady a červená barva v hale
Foto: Alena Kotšmířová

soudní zapisovatelky a soudního ceremoniáře. Vysvětluje, co kdo vlastně dělá. Shodneme se, že Denisovi je role soudce šita na míru. Naproti tomu se zdá, že Noému není židle prokurátora zrovna pohodlná. Stejně rychle jako nás Nicolas zaměstnal, tak nás propouští.

Je to však pro dobro věci: našim dalším cílem je návštěva skutečného soudního řízení. Předtím nás ovšem ještě čeká několik překvapení.

Trochu se povozíme po schodech a zastavíme se před velkými písmeny citace z *Evropské úmluvy o lidských právech*: „Každý má právo, aby jeho záležitost byla projednána v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem, který rozhodne o oprávněnosti trestního obvinění proti němu.“ Po prvním přečtení nám to připadá jako naprostá samozřejmost, ale Nicolas nás hned upozorňuje na její vážnost i na její vztah k české historii. Konkrétně jde o případ Ludmily Brožové-Polednové, bývalé prokurátorky ve vykonstruovaném komunistickém procesu s Miladou Horákovou. Brožová-Polednová se neúspěšně odvolávala na výše citovaný článek, když sama stanula před soudem kvůli své účasti na zmíněném procesu. Všichni zůstaneme stát v údivu, jak přesně Nicolas zná české soudní procesy.

Pod citací na okraji lavičky sedí u stolu pořadačů žurnalistka, kterou Nicolas zná. Pozdraví se a žurnalistka nám ráda poví, že pracuje pro největší francouzskou zpravodajskou agenturu AFP. Právě dopisuje poslední poznámky k soudnímu řízení s populisticou francouzskou politickou stranou Národní sdružení (RN). Přejeme jí mnoho úspěchů a pokračujeme tentokrát až do naší cílové síně.

Několik z nás už v minulosti soudní řízení navštívilo, ale pro ostatní je to poprvé. Možnost zúčastnit se jakéhokoli soudního jednání je základ úspěšného fungování právního systému. Když vejдем do síně, na obličejích všech ostatních osob je znát překvapení, že nás tam vidí. Po pár minutách zase odejdeme

a srovnáváme naše dojmy. Všichni se shodneme, že účast na soudním procesu, i když pouze jako publikum, působí na člověka tíživě. Vážný tón soudkyně, emotivnost v hlasu obviněného a čekání na výsledek řízení vytvářejí specifickou situaci, během níž jako by se zastavil čas. Někteří se cítí nepříjemně, protože nejsou zvyklí na napjatou atmosféru, jiní necítí soucit s obviněným. K překvapení všech má Alena dojem, že soudkyně nebyla až tak drsná, ale naopak téměř mateřská. Jisté je, že tato zkušenost nás nenechala lhostejnými.

Ve VIP prostorách, i když bez červeného koberce

Po emotivní návštěvě opravdového soudního přelíčení nás Nicolas vede na exkluzivní prohlídku do neveřejných částí budovy. Na začátku cesty nás čeká výtah, který nás ohromuje svou rychlostí. Cítíme mírný tlak v uších a zvláštní pocit v břiše, úplně stejný jako v letadle. Výtah mluví ženským hlasem, aby doprovázel nevidoucí. Alena si s ním dokonce povídá. Pokračujeme také ve výměně postřehů a pocitů z našeho předchozího intenzivního zážitku. Vyjedeme do 29. patra a vystoupíme z výtahu: dlouhé chodby, bílé stěny, šedomodrý koberec. Nic zvláštního. Co nás ale překvapí, je podivný sterilní zápach. Hlavně Růženě znovu evokuje nemocniční prostředí. Ve výklenku jedné z chodeb stojí na odrazení zaměstnanců soudu stolní fotbal. Fotbálek nás láká ke hře, ale náš průvodce nám chce ukázat jiné atrakce. Tak pokračujeme dál.

Na pár vteřin se zastavujeme u věrné mapky justičního paláce a jeho okolí, chráněné sklem. Ukazuje celkový pohled na stavbu a její stupňovitou strukturu, zjemněnou množstvím stromů. Pak už vstupujeme na střešní terasu druhého bloku paláce. Lemují ji tentokrát opravdové vzrostlé břízy a jiné druhy stromů, které v parných letních teplotách dávají příjemný stín a ochlazují budovu. „Celkem je v justičním paláci 500 stromů.

Strom je ve Francii symbolem spravedlnosti,“ vysvětluje nám Nicolas.

„Svatý Ludvík pod stromem soudil, ale my si tady v létě můžeme pod nimi dát drink,“ říká dále s úsměvem. Už je tma a před námi se rozprostírá nádherný pohled na celou rozsvícenou Paříž. Někteří z nás jsou ovšem zklamaní, protože ochranné bariéry brání úplnému výhledu, takže si ho nemůžeme pořádně vyfotit.

Na terase taky hodně fouká a Nicolas navíc nemá – na rozdíl od nás – bundu ani kabát. Vracíme se proto poměrně rychle zpět do budovy a míříme rovnou k výtahu. Nemusíme na něj čekat dlouho. Za pár vteřin už nás známý ženský hlas informuje, že jsme v přízemí.

Naše návštěva končí. Zdá se nám, jako by trvala jen chvilku, ale při pohledu na hodiny zjistíme, že už bude tři čtvrtě na osm. Nicolas nám ukazuje ještě poslední citát. Je od Pierra Draie, velice váženého soudce, po němž se jmenuje i zdejší auditorium, a říká: „Juger, c'est aimer écouter, essayer de comprendre et vouloir décider.“ Po dramatickém začátku a emočně náročném soudním přelíčení navozuje velmi pozitivní a smířlivou atmosféru a posiluje důvěru ve spravedlnost. Nicolas nám u citátu udělá na památku kolektivní fotku, a protože tu jsme jako školní výprava, *n'est-ce pas*, dává nám před odchodem za úkol citát přeložit.

Tento úkol, milí čtenáři, si můžete zkusit vypracovat i vy sami. Pokud není francouzština vaší silnou stránkou, můžete se podívat na naše řešení v poznámce.¹ A pokud někdy budete v Paříži, zajímáte se o právo nebo třeba jen máte rádi moderní architekturu, návštěvu tribunálu vám můžeme vřele doporučit. ■

Poznámka

Autory tohoto článku jsou lektorka českého jazyka Alena Kotšmířová a její studenti.

¹ „Soudit znamená rád poslouchat, snažit se porozumět a chtít rozhodnout.“

Ohlédnutí za rokem 2024 v Nîmes, rokem (nejen) české hudby

Blanka Gruntová / lektorát Nîmes, Francie

Půvabné jihofrancouzské město znají turisté především díky jeho antickým památkám. Zájemci o české stopy v zahraničí však vědí, že Nîmes je také rodištěm Masarykova spojence Ernesta Denise, historika, který se na počátku minulého století výrazně zasloužil o vznik samostatného Československa. Na jeho počest si město přálo otevřít na místním lyceu československou sekci po vzoru té dijonské a vzájemné úzké vztahy završila družba mezi Nîmes a městskou částí Praha 1 v roce 1967. To vše si Nîmes připomnělo v roce 2024.

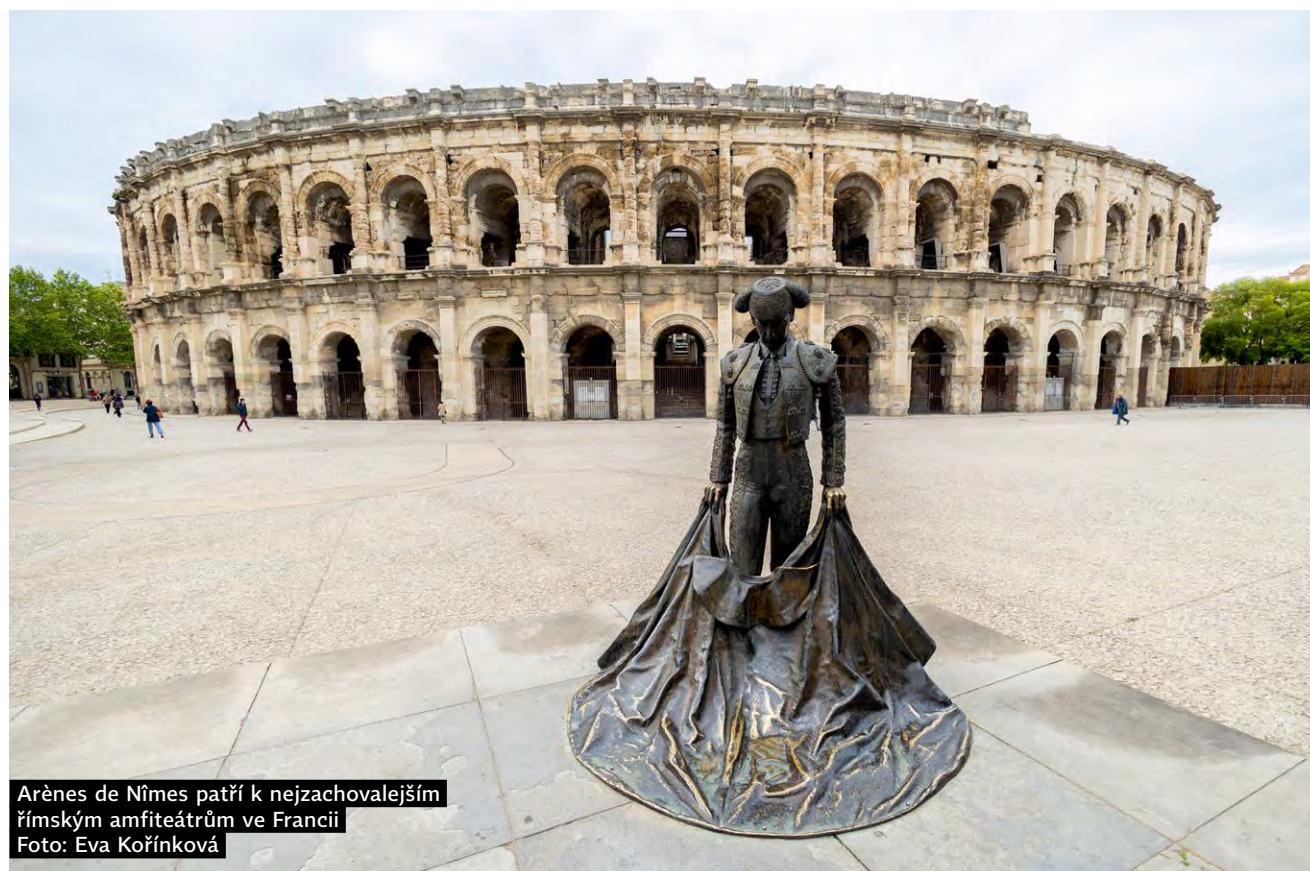
100. výročí založení československé sekce v Nîmes

V říjnu 1924, čtyři roky po otevření první československé sekce v Dijonu, odjelo nově 12 studentů také do lycea Alphonse Daudeta v Nîmes. Střední školy ve Francii tehdy byly nekoedukované, v letech první republiky sem proto přijížděli z Československa pouze chlapci. Tato tradice zůstala zachována i při obnovení sekce v letech 1946–1948 a 1969–1971. Až při posledním znovuootevření československé sek-

ce po sametové revoluci nastala změna: od roku 1990 do Nîmes přijíždějí pouze dívky. V současnosti jich zde studuje 12 ve třech ročnících střední školy. Co se však nezměnilo, je dobrá pověst sekce, na mimořádné studijní úspěchy českých žáků je lyceum stále stejně hrdé. 100 let jejich přítomnosti ve svých zdech si připomnělo ve dnech 25.–27. dubna 2024.

Během tří denních oslav byl velký prostor věnován reflexi česko-francouzských vztahů, které našly ve městě tak příznivý ohlas. Nîmské publikum mohlo zhlédnout

francouzskou premiéru českého dokumentárního filmu o slavném místním rodákově *Zapomenutý zakladatel Ernest Denis* za účasti režiséra a scénáristy filmu Jakuba Taberyho. Dokument, jehož část se natáčela také v Denisově rodišti, měl premiéru v České televizi 24. října 2023 u příležitosti *Dne vzniku samostatného československého státu*. Spolek bývalých studentů českých sekcí ve Francii opatřil film francouzskými titulky a věnoval jej darem radnici města Nîmes. Film mapuje životní osudy známého historika, mluví o jeho vědecké činnosti

Arènes de Nîmes patří k nejzachovalejším římským amfiteátrům ve Francii
Foto: Eva Kořínková

Bývalý velvyslanec ČR ve Francii Michal Fleischmann a Stéphane Crouzat, velvyslanec Francie v ČR, před novou pamětní deskou v lyceu A. Daudeta
Foto: Eva Kořínková

Absurdní komedie *Meurtre dans l'express de Prague* v podání českých studentek lycea
Foto: Eva Kořínková

i nasazení po boku představitelů Československé národní rady během první světové války. O Denisově odkazu v něm přemítají také studenti českých sekcí ve Francii.

Projekci filmu obohatila série odborných přednášek francouzských badatelů, kteří hovořili o prohlubování česko-francouzských vztahů v poslední třetině 19. století (první pobyt Ernesta Denise v Praze se datuje do let 1871–1872) a o vývoji těchto vztahů během 20. století. Závěrečný kulatý stůl byl zaměřen na analýzu současných bilaterálních projektů, především hledání dalších možností spolupráce v kulturní a vzdělávací oblasti. O těchto tématech se diskutovalo také na souběžně probíhající setkání s pražskými partnerskými školami města Nîmes, jejichž zástupci se účastnili oslav. Možnou cestu nastínila též ukázkové hodiny češtiny pro studenty lycea nebo seminář o diplomacii.

Humor a dobrou náladu vnesly do oslav současné studentky české sekce, které si pro tuto příležitost připravily divadelní představení podle hry Zdeňka Svěráka, Ladislava Smoljaka a Jára Cimrmana *Vražda v salonním kupé*. Studentky společně upravily text hry pro francouzské publikum a pro potřeby svého čistě dívčího souboru, zasloužily se také o jeho velmi zdařilý překlad do francouzštiny. Výsledný dojem umocnily i půvabné dekorace malované rovněž studentkami sekce a velkou chválu si vydobyl herecký projev protagonistek, zvláště jejich dokonalá francouzština. Insce-

nace s názvem *Le Meurtre dans l'express de Prague* byla během oslav uvedena dvakrát, později se dočkala dalších tří repríz v lyceu i mimo něj. Tvůrce Divadla Jára Cimrmana by určitě potěšilo, že někteří diváci po premiéře odcházeli v nejistotě, zda Jára Cimrman tedy je, či není fiktivní postavou.

Diváci po premiéře hry odcházeli v nejistotě, zda Jára Cimrman je, či není fiktivní postavou.

Za přítomnosti zástupců MŠMT ČR, rektorátu Akademie Montpellier, Francouzského institutu v Praze, MZV ČR, velvyslance České republiky ve Francii Michala Fleischmanna (bývalého studenta lycea A. Daudeta v Nîmes) a velvyslance Francouzské republiky v ČR Stéphana Crouzata byla ve vstupní hale lycea slavnostně odhalena pamětní deska připomínající neuvěřitelných 100 let přítomnosti československých a českých studentů v Nîmes. Všichni chtějí věřit, že k ní za 100 let přibude další.

Rok Kafky

V září navázala na dubnové oslavy připomínka jiného kulatého výročí roku 2024: 100 let od úmrtí proslulého pražského rodáka Franze Kafky. Ve výstavním sále lycea byla instalována výstava *Kafka v karikaturách Adolfa Hoffmeistersa*, již připravilo Velvyslanectví České republiky v Paříži. Vernisáž doprovodila přednáška novinářky a spisovatelky Magdaleny Platzové, autorky úspěšného románu *Život po Kafkovi* (2022, Argo), jehož francouzská verze *La vie après Kafka* vyšla v dubnu 2024. Magdalena Platzová studenty lycea poutavě seznámila s genezí svého románu, jehož hlavní postavou je Kafkova přítelkyně Felice Bauer, která si s sebou do amerického exilu odvezla stoh dopisů tehdy již zesnulého spisovatele. Kafka není na francouzských středních školách běžně čten, Magdalena se proto zaměřila i na seznámení s jeho tvorbou a podtrhla také vliv pražské atmosféry, která Kafku formovala. Během následujících třídních pak lektorka se studentkami české sekce provedly výstavou 8 tříd lycea a výklad doplnily čtením úryvků z Kafkových děl.

Rok české hudby

V prosinci zakončilo tento výjimečný český rok v Nîmes setkání s českou hudbou. Před pěti lety ve městě vznikl unikátní projekt festivalu vážné hudby: každý ročník je zasvěcen dvěma skladatelům, jednomu klasickému a jednomu současněmu. Ten je pak hostem festivalu po celou dobu jeho trvání, divákům umožní nahlédnout do zákulisí vzniku svých skladeb. Pátý ročník *Les Volques* byl na počest družby s Prahou věnován Antonínu Dvořákovi a Ondřeji Adámkovi. Ve dnech 9.–15. prosince 2024 byla proto česká hudba slyšet na různých místech Nîmes: v divadlech, v Musée de la Romanité, v katedrále, na univerzitě i v samotném lyceu Alphonse Daudeta, kde kromě koncertů proběhla i výstava strunných hudebních nástrojů. Festival doprovodila přehlídka českých filmů v kině Sémaphore, kde mj. zazněla i hudba „božského Čecha“ Josefa Myslivečka.

Zdroje

HNILICA, D. (2018): *Fenomén Dijon. Století českých maturit ve Francii*. Praha: Karolinum.

LAGOUANERE, M. (2024): *A Nîmes, le festival de musique Les Volques passe à l'heure tchèque. Vivre Nîmes* [online]. Zpravodaj města Nîmes. Cit. 2025-04-08. <*Vivre Nîmes: A Nîmes, le Festival de musique les Volques passe à l'heure tchèque*>.

Malí maškarádi

Korytář a jeho bába
Foto: by GoldyŽidi
Foto: by GoldyLaufr a Turek
Foto: by GoldyKominík a jeho bába
Foto: by Goldy

Od biče k medvědovi

Příběh končenických maškar

Tereza Vlček Klímová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Je neděle 2. března, hodinové ručičky právě ukazují čtyři hodiny ráno. Obcí Končenice na východě Chorvatska v severozápadní Slavonii se rozprostírá tma a většina jejích obyvatel ještě tvrdě spí. Náhle se však ozve silné a opakované zapráskání bičem.

Místní ví, co tento zvuk znamená. To laufr, vedoucí celého průvodu, budí chlapce a muže, kteří se za několik hodin přemění v maškarády¹ a vydají se na každoročně očekávaný tradiční průvod vesnicí.

Maškarní průvod, který se v Končenicích koná již více než 130 let, přinesli s sebou do nové vlasti Češi, kteří sem přicházeli v průběhu 19. století za dob Rakouska-Uherska. Stejně tak jako v České republice symbolizuje průvod masek konec masopustního období, tedy období od svátku Tří králů 6. ledna do úterý před Popeleční středou, kdy se maškarádi vydávají na tradiční obchůzku vesnicí. Avšak v současné době je z praktických důvodů, zejména kvůli studiu či zaměstnání zúčastněných, pořádán vždy v neděli před Popeleční středou. Průvod je spojen s veselím, tancem a písněmi. Sym-

bolizuje konec zimy, příchod jara a s ním spojené probouzení nového života, od nějž je nutné odehnat zlé a temné síly.

Než se však ozve první zapráskání bičem neboli práskačem, jak říkají místní, uplyne dlouhá doba v řádu několika měsíců, která se nese ve znamení organizace a příprav na tuto událost. Vzhledem k tomu, že maškar-ní průvod je organizován za podpory České besedy Končenice, prvním krokem je setkání laufra s představiteli besedy, aby se vyřešily otázky termínu, stavu kostýmů, doprovodné dechové hudby či občerstvení. Ve chvíli, kdy je domluveno vše potřebné, se laufr setkává se svojí budoucí „čeládkou“ – svobodnými chlapci a muži, kteří se zapojí do maškar-ního průvodu. Ti si následně musí rozdělit jednotlivé role, což není vůbec jednoduché vzhledem k tomu, že každá z masek nese svá určitá specifika. Taktéž je nutné vyřídít mnoho povolení a zajistit doprovod policie a hasičů. Poté následuje několik zkoušek přímo v terénu na trase, kterou se maškary vydají v den průvodu. V noci před samotnou obchůzkou, od osmi hodin večer do čtyř

hodin ráno, připravují maminky maškarádů a členky gastronomické skupiny České besedy Končenice tzv. smažinky (koblihy). Obvykle se končenickým Českým domem line vůně 800 koblih, na jejichž výrobu je použito 30 kg mouky, 20 litrů mléka a 80 kusů vajíček.

Ráno v den konání „maškar“ se všech 13 zapojených mladíků po probuzení laufrem setkává v Českém domě, kde se za pomoci děvčat převlékají do kostýmů a stylizují do svých postav, které jsou rozděleny mezi tzv. hezké (přední část) a ošklivce (zadní část). K těm hezkým patří laufr, Turek a tři tanečníci. Mezi ošklivce se pak podle tradice řadí dva židé, kominík se svojí bábou, korytář a korytářka a Ličan s medvědem. Laufr je urostlý mladík se zářivě červenými tvářemi, oblečený v bílém šatě zdobeném snítky rozmarýnu. V jedné ruce drží vysokou čepici ozdobenou červenými třásněmi a v druhé práskač, třimetrový bič zdobený bambulemi a zakončený práskačkou z lipového lýka, jehož úder vyháňá zimu. Turek, odkazující k historickému obléhání této oblasti Turky, je oděn v červeném obleku, stejně tak jeho

kůže je celá červená. Nese šavli, kterou symbolicky odhání zlé síly. Tři tanečníci doprovázející laufra a Turka se vyznačují červenými tvářemi a svátečním šatem – sakem, kravatou a tmavými kalhotami a zejména kloboukem, přes nějž mají ovázaný pestrobarevný šátek splývající na ramena, přes která mají dva červené „cikánské šátky“ se strakatým vzorem. Kominík, celý v černém, pyšníci se medailkami a vyznamenáním na kabátě s sebou nese žebříček a metličku, jeho bába chovající novorozeně má širokou strakatou sukni v barvách trikolory, tedy červené, modré a bílé, a na hlavě stejnobarevný šátek. Korytář je rozpoznatelný díky kožíchu, vousům z koudele, brýlím bez jednoho skla a kožešinové beranici. Jeho bába korytářka má přes bílou sukni zástěru, na ramenou velký šátek a na hlavě šátek menší. Korytář nese sekýrku, ke které jsou přivázané vařečky a korytka na prodej. Nejstrašidelnější maskou jsou postavy židů, které mají po celém šatě našité pestrobarevné hadrové

třásně, na hlavě vysokou čepici s třásněmi a obrázky nahých žen. U pasu mají uvázaný zvonek a velkého vycpaného králíka. Tvář jim zakrývá černá maska s dlouhým nosem plným špendlíků. Taktéž nesou hůl se zvonky, jejichž cinkot odhání temné síly. Posledními postavami jsou medvěd a Ličan. Medvěd je zahalený do hnědé kožešiny, mezi nohama mu visí jeho chlouba – výrazný červený pyj. Ličan, celý v modrém ozdobený obrázky nahých žen, nese dvoumetrovou tyč, ke které je přivázaný řetěz medvěda.

Ve chvíli, kdy jsou všichni mladíci připraveni, nastoupí společně s muzikanty a představí sebe a svoji masku. Poté se před Českým domem zformují do průvodu, který vede

laufr, následován Turkem a tanečníky. Za nimi je početný dechový orchestr, jehož úloha je zásadní, protože musí být sehrán s tanečníky, kterým hraje k tanci. Průvod uzavírají ošklivci, tedy kominík se svojí bábou, korytář a korytářka, dva židé a Ličan. Laufr zapráská bičem, kapela začne hrát a celá skupina se dává do pohybu směrem ke stavení, v němž se schovává medvěd. Zatímco laufr, Turek a tanečníci tančí se ženami a dívkami ve dvoře, ošklivci hledají medvěda. Pokud se jim to nepodaří během tří písní, které odehraje dechovka, musí laufr medvěda přivolat zapráskáním bičem. Domácím se tentokrát podařilo maškary napálit, a to tak, že ve svém dvoře ukryli dva falešné medvědy. Nakonec však maškarádi byli úspěšní a při třetí písni našli medvědu skryš, která byla nad kurníkem za balíky slámy. Poté, co medvěd vyšel na dvůr, se ihned strhla potyčka mezi ním a kominíkem. Důvodem je podezření, že medvěd je otcem dítěte kominíkovy báby. Když souboj vyhraje medvěd, zima brzy skončí, naopak když vyhraje kominík, zimní období potrvá ještě dlouhou dobu.

Nyní už nic nebrání tomu, aby se průvod vydal na 10 km dlouhou pouť vesnicí. Před domy vyčkávají rodiny, které chtějí maškarády přivítat ve svém dvoře a pohostit je i ostatní účastníky průvodu koblihami, rolíčky, různými druhy nápojů a mnoha dalšími dobrotami. Laufr před každým takovým domem zapráská bičem, poté se pozdraví podáním ruky s domácími a zeptá se, zda pustí jeho čeládku, aby se trochu proskákala v jejich dvoře. Když dostane svolení, ti hezcí vcházejí do dvora, kde za zvuku dechovky tančí se ženami a dívkami. Laufr, Turek i tanečníci se po celou dobu průvodu pohybují po-

skočným krokem, při němž zvedají ruce nad hlavu. Zvedání nohou při kroku či skákání přes příkopy podněcuje rostliny k tomu, aby rostly nahoru a aby byla dobrá úroda. Mezitím ošklivci vyvádějí různé neplechy. Židé bouchají svými holemi se zvonky, honí děti a chtějí je popíchat špendlíky, které mají na nosech, nebo je straší vycpaným králíkem, kterého se snaží prodat. Korytář a korytářka za křiku: „Kupte si kuvače, koryta!“ nabízí k prodeji dřevěné nádoby jako jsou vařečky a korytka. Kominík se snaží každého co nejvíce uspnout sazemi. V dřívějších dobách vběhl do kuchyně, kde vyspal a rozmetl popel z kamen, pokud je hospodyně neměla dostatečně vymetená. Jeho bába prohledává hnízda a sbírá vejce do svého košíku. Velmi oblíbenými jsou Ličan s medvědem. Ličan neboli medvěďák, je původem z hornatého chorvatského regionu Lika. Traduje se, že ještě v dobách po druhé světové válce vysocí Ličani procházeli vesnicemi a předváděli své cvičené medvědy, čímž si vydělávali na živobytí. Ličan bouchá šavlí do své hole a zpěvuje tzv. bečarce, laškovné písně, a medvěd poskakuje krok sun krok do rytmu. Medvěd se vrhá na ženy a dívky, které poválí na své břicho a společně se válejí po zemi, to proto, aby byly ženy plodné. Každá žena by měla utrhnout několik chlupů medvědivy srsti a dát je pod husí či slepičí hnízdo, aby v příštím roce drůbež dobře nesla.

A tak to jde po celý den, ve vsi panuje všeobecné veselí, hudba hraje, masky tančí a vyvádějí, lidé nabízejí občerstvení a všichni se dobře baví. Vážné chvíle nastávají v případě, kdy laufr přijde k domu, kde někdo v předchozím roce zemřel. To maškarádi smekají své pokrývky hlavy, spustí šavle, laufr drží bič na prsou, dechovka hraje smuteční píseň a všichni společně vzdávají hold zemřelému. Stejně tak je tomu, když průvod prochází kolem hřbitova.

¹ Maškarádi – tradiční končenické maškary, tvary tohoto slova jsou v textu používány podle místních zvyklostí

Končenické maškary – kompletní sestava

Z Končenic se *maškarádi* přesouvají do vesničky Odkopy, aby zde zakončili svoji cestu. Po posledním tanci a po posledním zapráskání bičem Ličan přeráží svou hůl a propouští medvěda, který se zběsílým úprkem vydá do lesů. V tu chvíli padá všem zúčastněným kámen ze srdce, jelikož úspěšně zvládli náročnou obchůzku a dokázali zodpovědně představovat své role. Všichni *maškarádi* odhodí své čepice, šavle, hole a další předměty a plní radosti a úlevy se objímají. Na závěr se semknou do kruhu a společně s muzikanty zpívají dvě poslední symbolické písně plné emocí – *Vjetar sa plaine a Dok palme njišu grane*. Z mladíků vyzařuje pocit hrdosti, že mohli být součástí a pokračovateli tak významné tradice, jako jsou končenické maškary.

Maškarní průvod je pro místní nejen tradicí, ale i událostí, na kterou se každý rok těší a jsou na její udržování hrdí. Starší generace s nostalgií vzpomínají na své mládí, kdy se oni sami účastnili jako *maškarádi*, zatímco mladší se těší, až jednou vstoupí do průvodu, což dokazuje fakt, že již nyní můžeme vidět věrné kopie malých laufců, tanečnicků, Turků, kominíků, Ličanů, a dokonce i medvědů, kteří doprovází při průvodu své vzory.

Místní taktéž oceňují, že se tradice udržuje i přes všechny moderní vlivy a změny, které dnešní doba přináší, a každý se snaží alespoň trochu přispět k jejímu udržení, ať už se jedná o podporu rodin a přátel *maškarádů*, šití kostýmů, mísení těsta na kobližky, bezpečnostního doprovodu, hudby či předávání cenných rad a zkušeností starších mladším, ale také už jen tím, že s úsměvem na tváři přivítají laufra s jeho čeládkou ve svém dvoře či se připojí k průvodu. O důležitosti zachování této tradice svědčí i fakt, že *maškarádi* – tradiční končenické maškary jsou

zařazeny na dočasnou listinu nehmotného kulturního dědictví Ministerstva kultury Republiky Chorvatsko.

Maškarní průvod v Končenicích je tedy víc než jen oslavou konce zimy a příchodu jara. Je to živoucí odkaz generací Čechů, kteří si přes století uchovali své zvyky, jazyk i kulturu, přestože žijí stovky kilometrů daleko od své původní vlasti. Každé zapráskání bičem, každý tanec, každý kousek pečlivě uchovávaného kostýmu je důkazem síly a odhodlání udržet tradici, kterou sem přinesli jejich předkové. V dnešní době, kdy globalizace často stírá hranice mezi kulturami, je právě taková oddanost tradicím nesmírně cenná.

Končenické maškary nejsou jen folklorní událostí – jsou svědectvím o tom, že kultura může přetrvat i navzdory času a mnohým změnám. Díky místní komunitě a České besedě Končenice se daří tuto tradici nejen udržovat, ale i předávat dalším generacím. A tak, když se každé jaro nad vesnicí rozezní údery bice a smích *maškarádů*, není to jen připomínka jednoho svátku. Je to symbol toho, že česká identita v Chorvatsku žije dál – nejen ve slovech a vzpomínkách, ale v živém a pulzujícím dědictví, které se hrdě nese do budoucnosti.

Děkuji laufrovi Tiboru Ferićovi za to, že mi umožnil být součástí celého procesu příprav na maškarní průvod a při jeho realizaci a že mě zasvětil do tajů své role. Taktéž děkuji předsedkyni České besedy Končenice Kristýně Kvapilové za ochotu zprostředkování kontaktu s laufrem a za zodpovězení všech zvláštních dotazů. Díky nim a celé této události jsem měla jedinečnou možnost nahlédnout do světa končenických maškar nejen jako pozorovatel, ale i jako někdo, kdo mohl blíže porozumět

jejich smyslu, tradicím a emocím, které s sebou nesou. Bylo fascinující sledovat propojení minulosti se současností, kdy se staré zvyky předávají mladším generacím a stále nacházejí své místo v komunitním životě.

Tato zkušenost mi ukázala, že maškary nejsou jen veselím a maskami, ale hluboce zakořeněným dědictvím, které spojuje lidi, posiluje jejich identitu a připomíná jim, odkud pocházejí. Jsem vděčná, že jsem mohla být součástí této tradice a na vlastní oči vidět, s jakou láskou a odhodláním ji místní udržují a předávají dál.

Poznámka

Tento příspěvek, jenž využívá lidové, tradiční, dobové názvy postav, plně respektuje židovskou kulturu.

Zdroje

HORYNA, V. (2003): *Tradiční končenické maškary* [nepublikovaný rukopis]. Končenice.

PODSEDNÍK, Ž. (2025): Tradiční veselá masopustní obchůzka. *Jednota*, roč. 80, č. 10, s. 5.

ŠABIČOVÁ, V. (2002): *Kalendářní obyčeje Čechů v Končenicích na Daruvarsku*. Daruvar: NVI Jednota.

Cena za nejlepší chorvatský překlad prózy za rok 2023 za román Zbabělci

Zdeňka Kohoutková / lektorát Záhřeb, Chorvatsko

Překladatel a docent české literatury na Katedře českého jazyka a literatury Filozofické fakulty Univerzity v Záhřebu Matija Ivačić v roce 2024 získal prestižní ocenění Josipa Tabaka od Chorvatského sdružení literárních překladatelů za nejlepší překlad prozaického díla za rok 2023 za překlad románu Josefa Škvoreckého *Zbabělci*.

Z češtiny do chorvatštiny dosud přeložil více než 20 děl významných českých autorů jako jsou Karel Čapek, Jáchym Topol, Jaroslav Hašek, také publikoval řadu překladů české prózy, poezie a eseistiky v chorvatských literárních časopisech. Matija Ivačić je rovněž členem Chorvatského sdružení spisovatelů a Chorvatského sdružení literárních překladatelů.

Sám Matija Ivačić říká, že překladatel je jako duch v textu – tak to má být, ale nebylo by na škodu si uvědomit, že i tito duchové existují. Překládání je dle jeho názoru archeologie, náročné kopání v textu, a vlastnosti dobrého překladatele jsou pečlivost ve všem a čtení krásné literatury. Překladatelé jako kulturní mediátoři hrají v naší společnosti velkou

roli – nebýt jich, nemohli bychom si užívat zajímavých literárních děl, filmové tvorby, seriálů a všeho, co nabízí světová mapa umění. Kromě toho, kdyby nebylo překladatelů, literární nakladatelství by se pravděpodobně zhroutila, vzhledem k tomu, že většinu literárního trhu tvoří právě překladová literatura.

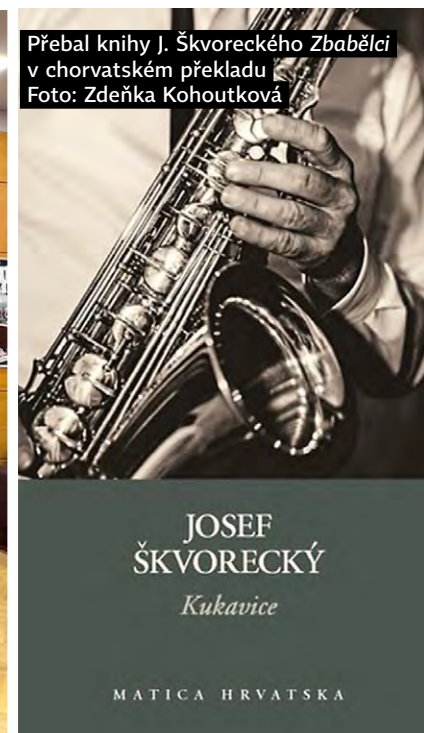
Matija Ivačić pracoval na překladu románu *Zbabělci* necelé dva roky. Prestižní cenu získal podle komise za obdivuhodnou práci při překladu, ve kterém jasným, přesným a pečlivě vybraným lexikem ukázal, jak úspěšně zvládl složitost autorova jazyka – bohatého na hovorovou řeč, kulturní reference a jedinečný rytmus českého života pod stínem války, a to všechno s úspěšným zachováním esence románu. Nezávislost,

humor a ostrá kritika autoritářství a lidské slabosti byly věrně přeneseny, což umožňuje chorvatským čtenářům ocenit genialitu Škvoreckého vyprávění. Překlad románu *Zbabělci* obohacuje také podrobný doslov překladatele, který poskytuje vynikající historický, literární a politický kontext, což je nezbytné pro úplné pochopení významu tohoto románu pro chorvatské publikum.

Produkce překladů české literatury do chorvatštiny v posledních několika letech roste a jednou z nejzasloužilejších osob je právě Ivačić, stejně jako je jednou z klíčových postav propagace české literatury a kultury v Chorvatsku. Ocenění pro Matiju Ivačiće za jeho práci je zároveň inspirativní pro všechny překladatele z menších jazyků.

Představení knihy J. Škvoreckého *Zbabělci* v chorvatském překladu – na fotografii vpravo překladatel Matija Ivačić
Foto: Zdeňka Kohoutková

Přebal knihy J. Škvoreckého *Zbabělci* v chorvatském překladu
Foto: Zdeňka Kohoutková

Banát má novou školu!

Alena Havlová / krajanská komunita Bela Crkva, Srbsko

České nápisy, knižní fond v češtině v místní knihovně a ve školách, české kostely, hřbitovy, turistické značení, rozhlasové i televizní vysílání v češtině... Země česká, domov můj? To sice ano, ale právě se rozhlížíme po krajině cca 1 000 kilometrů vzdálené od Prahy. Už 200 let se tu české stopy otiskují do myslí i života místní společnosti. Dopravní ukazatel nám sděluje, že do Hluboké nad Vltavou je to odtud 913 km. Nacházíme se v srbské Bele Crkvi a jejím blízkém okolí.

Češi srbského Banátu považují zemi českou za svůj domov, přestože tam řada z nich nikdy nebyla. V oblasti Banátu i dalších částech Srbska najdete české besedy a sdružení. Některé jsou více jak stoleté, avšak s mladou energií. Jiné,

sice se slavnou minulostí, žijí si své stařeškovství, další naopak vznikají v posledních letech a jsou moderní, svěží a mají vizi rozvíjet český odkaz rozmanitými způsoby. Velkým momentem bylo otevření Českého centra v Bělehradě (6. listopadu 2024), ale

ještě předtím vzniklo společenství, jehož existence byla iniciována novými potřebami doby. V Srbsku už dávno není ústředním tématem pouze podpora krajanů a udržování jejich kulturního dědictví.

Škola pro všechny

V létě roku 2024 byla založena Česká škola Banát, neoficiálně však působila měsíce či spíše roky předtím. Zrodila se jako nejmladší člen rodiny českých spolků v Srbsku, který chce se všemi udržovat dobré a plodné vztahy a vytvářet vazby i mimo stěny učeben, hranice států či krajanských komunit. Česká škola Banát přináší novou mladou energii a dává si za úkol sloužit všem cestou podpory českého odkazu a vytvářet funkční propojení bez omezení.

Možností, které může škola využít, je nespočet. Kromě výuky českého jazyka reaguje na dynamicky se měnící potřeby společnosti. Do oblasti přijíždí tzv. zahraniční Češi – rodiny s dětmi s trvalým pobytem v České republice, ale pracující v Srbsku. Krajané se naopak stěhují do Česka, v rámci různých programů vzniká prostor pro mezinárodní spolupráci – výměny studentů, návštěvy škol, realizaci stáží zejména v programu Erasmus+ apod.

Škola pod vedením talentované výtvarnice a pedagožky s českými kořeny Terezy Stamenković Klepaček přináší celou řadu krásných projektů, které by měly sloužit nejen Čechům, ale i žákům na srbských školách, přátelům z rumunského Banátu, lidem se sociálním či zdravotním znevýhodněním apod. Zkrátka je tu pro všechny lidi dobré vůle a k účasti na její činnosti jsou srdečně zváni žáci, studenti, pedagogové, dobrovolníci, jednotlivci z řad zahraničních Čechů, krajanů či celé instituce.

Tereza Stamenković Klepaček je v denním kontaktu s žáky a studenty základních a středních škol a má příležitost jim česká témata přibližovat. V minulosti realizovala mnoho výstav s českými motivy, pro besedy namalovala nespočet obrazů a nástěnných maleb českých reálií či umě-

leckých děl (Karlův most, Orloj, reprodukce děl Alfonse Muchy atd.). Vytvořila učebnici českého jazyka, která je využívána při výuce češtiny na základních školách na Belockrvansku. Je si vědoma toho, že dříve fungující model výuky českého jazyka – nad knihou ve třídě, není udržitelný, a pracuje na vytvoření projektů svěžích a atraktivních pro širokou veřejnost bez omezení prostorami učeben.

Jovica Pal je zástupcem České školy Banát, je krajanem z Českého Sela, kde má škola své oficiální sídlo, a dlouhodobě podporuje realizaci celé řady projektů spojených s českou kulturou. Je vášnivým včelařem a své umění předává dětem v rámci akcí konaných u příležitosti *Mezinárodního dne včel* nebo *Noci s Andersenem*. Připravuje zázemí pro letní tábory *Hnutí Brontosaurus*, *Festival Srbský Banát*, *Paprikašijadu*, fotbalové turnaje a další akce, při kterých je příležitost přizvat k účasti širokou škálu lidí a vytvořit s nimi vazby s potenciálem další spolupráce.

Vazby s českým školstvím

Škola hledá cesty k propojení vzdělávání v Banátu s českými školami. Podporuje krajané, kteří se chystají na kurz českého jazyka do Poděbrad či na semestrální studium češtiny na vysoké škole v Česku. Někteří se stěhují na delší časové období a potřebují pomoci s nástupem do českých základních či středních škol. Škola se zajímá i o děti diplomatických pracovníků, lektorů či krajanských učitelů, pro které v Srbsku neexistuje platforma pro studium češtiny s cílem dosažení úrovně znalostí potřebné pro zvládnutí základní školní docházky či maturity v České republice. Tyto děti většinou využívají online programů v kombinaci s individuálním plánem na českých kmenových školách, kdy jsou z velké části odkázány na samostudium. Česká škola Banát by měla sloužit jako podpůrná instituce pro tento okruh lidí.

Podpora učitele vyslaného Domem zahraniční spolupráce

Krajský učitel pracuje pro celou řadu spolků, sdružení a škol. Jeho práce je rozmanitá a velmi kreativní, avšak naráží na limity a omezení, které instituce, s nimiž spolupracuje, mají. Vznik České školy Banát je odpověď na přirozeně vznikající požadavky na komplexnější práci krajanského učitele. Zvyšuje se zájem o studium češtiny i mimo krajanské kruhy. Děti krajanů oceňují možnost zapojit se do vzdělávacích projektů, které nejsou jen pro ně, ale i pro jejich kamarády – programy pro školy či větší skupiny dětí přinášejí příležitost nenásilnou formou prezentovat nejen český jazyk, ale celou kulturu a nabídnout lákavé možnosti, které přináší studium či práce v České republice.

Kresba Franze Kafky, Český dětský den

Kresba Bedřicha Smetany, Český dětský den

Dopravní ukazatel v Bele Crkvi

Zástupci České školy Banát na Velvyslanectví České republiky v Bělehradě, zleva Jovica Pal, Alena Havlová, velvyslanec ČR Jan Bondy a Tereza Stamenković Klepaček

Pohled krajské učitelky

Vznik České školy Banát hodnotím jako naprosto skvělý počín. Ne vždy se efektivně a na oficiální úrovni daří propojování institucí, s tím souvisí i otázka zázemí, personálních a materiálních prostředků potřebných pro moji dobrou práci. Škola Banát je spojujícím prvkem. Mohu se obrátit na členy vedení a pod jejich hlavičkou svobodně pracovat pro české spolky, srbské školy, nabízet programy pro ambasádu v Bělehradě či dělat mentorku stážistům programu Erasmus+, které škola přijímá a zve je ke spolupráci s dalšími institucemi i širokou veřejností.

Těší mě, že Česká škola Banát je všestranně nezávislá, zejména politicky. To otevírá dveře možnostem, které dosud nebyly dostupné. Za svoji krátkou dobu existence získala velkou pozornost okolí. Velmi mě těší rozsah zájmů, se kterým škola vytváří projekty. Za roky mého působení v Srbsku se vzdělávání krajanů velmi proměnilo – plné třídy česky mluvících dětí zeštíhlily, a tak vidím jako řešení tvořit nové třídy či mimoškolní aktivity zaměřené i na děti, mládež i dospělé bez českých kořenů, ale s upřímným zájmem o poznávání českého jazyka i kultury. V rámci kurzů českého jazyka vedu skupinky s počtem studentů pět až deset. Při realizaci projektů pro širokou veřejnost se k těmto připojí jejich kamarádi, učitelé, rodiny – můžeme pak hovořit o vlivu na

desítky lidí. Touto cestou vzniká nový potenciál pro nábor studentů do mého kurzu a zájem o další vzdělávání.

Česká škola Banát pracuje dobře – vytváří projekty reagující na aktuální potřeby společnosti a citlivým způsobem nabízí své služby okolí.

Co se škole podařilo

Zmíním alespoň několik největších akcí, ale mohu potvrdit, že je to jen zlomek celé práce.

Škola má za sebou celou řadu výtvarných aktivit – dílny pro děti základních a středních škol či pro besedy. V rámci oslav Roku české hudby 2024 byla v dílnách propojována složka výtvarná a hudební. Studenti malovali jarní zátiší za poslechu významných hudebních děl – např. Vivaldiho *Čtvera ročních období* či Smetanovy *Vltavy*. Na *Českém dětském dni* pořádaném ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě účastníci malovali portréty spisovatelů, myslitelů a hudebníků s českými kořeny (Franz Kafka, Jan Amos Komenský, Bedřich Smetana).

U příležitosti připomínky 100 let od úmrtí Franze Kafky realizovala Tereza Stamenković Klepaček výtvarné dílny na téma jeho života a díla na většině škol v Bele Crkvi. Projekt vyvrcholil výstavou dostupnou široké veřejnosti.

Členové České školy Banát jsou také iniciátoři a podporovateli projektu *Mozaika pro český Banát*, jehož hlavní díl byl

realizován v Českém Sele a získal nominaci na *Ceny Domu zahraniční spolupráce 2024*. Škola má za sebou eko akce – na šíření osvěty ohledně ekologie a ochrany planety navázala *Eko dnem* v Českém Sele, při kterém byl odstraněn odpad z okolí vesnice a za pomoci dobrovolníků z Hnutí Brontosaurus byla vysázena alej z různých druhů dřevin.

Na co se můžeme těšit

Těším se, že v blízké době budou členové a podporovatelé školy realizovat nové akce nebo že navážou na ty předešlé a probíhající, např. na *Noc s Andersenem*, oslavy *Mezinárodního dne včel*, četbu poezie pro děti, *Český dětský den* apod. Škola se chystá realizovat výstavu (*Krajina krajanů*, *Mobilní výstava o českém Banátu*), s Hnutím Brontosaurus se věnuje turistickému značení a tvorbě map, turistických letáků apod. Oblíbenou činností spojující všechny je krajský postcrossing, sportovní, hudební a výtvarné aktivity školy.

Je a bude toho hodně. České škole Banát bych ráda popřála mnoho úspěchů a těším se na další plodnou spolupráci.

Zdroj

Více informací naleznete na *Česká škola Banát* [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://www.facebook.com/profile.php?id=6155991917443>>.

Kresba Bedřicha Smetany, Český dětský den

Prezident České republiky navštívil Českou školu v Adelaide

Michaela Svojšová / krajská komunita Adelaide, Austrálie

Na konci listopadu 2024 zavítal do Československého klubu v Adelaide prezident České republiky Petr Pavel s manželkou Evou. Šlo o první návštěvu české hlavy státu u krajanů v Austrálii a na Novém Zélandu za uplynulých 30 let.

Prezidentský pár nejprve zamířil do místní České školy, kde s dětmi rozmlouval o jejich vztahu k České republice a českému jazyku. Petr Pavel s nimi sdílel postřehy týkající se vystavených školních prací a s upřímným zájmem odpovídal na dotazy. Následně převzal symbolické dary a pronesl krátký projev u příležitosti 75. výročí založení klubu, v němž vyzdvihl význam krajské komunity i zapojení Čechů žijících v zahraničí do veřejného dění prostřednictvím korespondenční volby. Setkání zakončilo malé pohoštění a neformální rozhovory s krajanem. Navzdory náročnému programu prezident s manželkou trpělivě debatovali s přítomnými a ochotně pózovali fotografům.

Návštěva prezidentského páru byla pro československou komunitu v Austrálii významným gestem podpory a uznání krajských spolků po celém světě.

Prezidentský pár při návštěvě České školy v Adelaide. Foto: Kancelář prezidenta republiky, výhraada autorského práva: Zuzana Bönisch

Pozor! Nová registrace krajských studentů

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

Od roku 2025 se studenti Krajského vzdělávacího programu registrují v novém digitálním systému *Studuj na VŠ*!

Tato nová databáze umožňuje uchazečům o kurz češtiny pro krajanů a kurz metodiky výuky češtiny jako cizího jazyka a žadatelům o semestrální pobyt na veřejných vysokých školách v ČR podat přihlášku elektronicky bez nutnosti obíhání fyzických dokumentů mezi studenty, ambasádami, ministerstvy, vysokými

školami a Domem zahraniční spolupráce (DZS). Přijetí uchazeči ve svých přihláškách naleznou všechny potřebné dokumenty ke studiu (např. potvrzení o přijetí do kurzu, rozhodnutí o přiznání stipendia, informační dopisy). *Studuj na VŠ* umožňuje podat přihlášku také na Letní školy slovanských studií a na řadu dalších aktivit, které admi-

nistruje DZS; jejich počet se bude postupně rozšiřovat.

Zdroj

Studuj na VŠ [online]. Cit. 2025-05-24. <<https://www.studujnavs.gov.cz>>.

ZPRÁVY

50 let bohemistiky a vánoční večírek v lednu

Gabriela Kučerová / bývalá lektorka v Katovicích, Polsko

Je to neuvěřitelné, ale bohemistika na katovické Slezské univerzitě existuje již 50 let. Půlstoletí mají polští studenti z Katovic a okolí možnost studovat český jazyk. Tento obor, akreditovaný v rámci katedry slavistiky, se i v roce 2025 stále těší velkému zájmu.

Na Slezské univerzitě v Katovicích jsem působila jako lektorka českého jazyka. Již při svém nástupu jsem věděla, že bych ráda se studenty nacvičila nějaké divadelní představení, které pro ně bude nejen skvělým konverzačním cvičením, ale hlavně zážitkem, který si v sobě ponese celý život. Vycházím z vlastní zkušenosti, protože si dodnes živě pamatuji na zážitky spojené s nacvičováním divadel, která jsme vždy připravovali na vánoční večírky na polonistice, kterou jsem studovala na Univerzitě Palackého v Olomouci. Vzpomínky, které jsem si odnesla, nevybledly ani po více než 20 letech.

Když jsem přemýšlela, jak vystoupení pojmut, tak mě napadl takový „Vánoční večírek v lednu“, protože v prosinci, kdy probíhají opravdové vánoční večírky, vlastně nikdo nemá čas. To jsem ještě netušila, že se můj nápad krásně prolne s oslavou 50. výročí založení bohemistiky na Slezské univerzitě. Ale vraťme se na začátek mého plánu a příprav.

Chtěla jsem, aby celé představení mělo společný leitmotiv, který se ponese celým vystoupením. Napadla mě základní škola, kterou jsme všichni, s větší či menší mírou radosti, povinně absolvovali. Já jsem v ní i učila. A mnoho let jsem tam také s žáky nacvičovala divadla, což je vždy bavilo. Jan

Amos Komenský by se mnou byl spokojen, protože jeho odkazu jsem opravdu věrná celou svou pedagogickou praxi. Učení pomocí divadla se totiž snažím uplatnit kdekoliv a kdykoliv je to možné. Myslím, že nácvik divadelního představení nemusí patřit jen na základní a střední školy, ale doporučuji ho i na školu vysokou, o čemž jsem se v Katovicích přesvědčila.

Zbývalo najít vhodná témata a náměty, vybrat studenty, nadchnout je pro tuto myšlenku a začít nacvičovat. Vzhledem k tomu, že jsem byla lektorkou na bohemistice, chtěla jsem studenty seznámit pomocí divadla s něčím opravdu českým. A kdo je jedním z největších Čechů? Asi jste všichni uhodli, že jsem vybrala Járu Cimrmana. Český fenomén, který dokazuje náš smysl pro humor, který cizinci nemůžou pochopit. Bohužel. Ale studenti bohemistiky již znají některá česká specifika, takže jsem vybrala hru *České nebe* Divadla Járy Cimrmana. Oslovila jsem studenty ze 4. ročníku a jednoho studenta 5. ročníku. Všem se nápad líbil a od listopadu jsme začali mírně zkrácenou hru nacvičovat.

České nebe a postavy, které v této hře vystupují, byly i skvělým námětem k výuce.

V jejím rámci jsem si pro studenty připravovala krátké texty, videonahrávky nebo audionahrávky, díky kterým se dozvídali více o osobnostech našich dějin. Všechny ročníky se seznamovaly postupně se životem, dílem i odkazem Jana Amose Komenského, spisovatelkou Boženou Němcovou, novinářem a spisovatelem Karlem Havlíčkem Borovským, kazatelem a bojovníkem za pravdu Janem Husem nebo naším praotcem Čechem. Bylo to zábavné, poučné a bavilo to nejen mě, ale i mé studenty, takže jsme skutečně realizovali školu hrou.

Chtěla jsem ovšem zapojit do představení více ročníků a neomezovat se jen na studenty magisterského studia. Proto jsem se nechala inspirovat voicebandovou recitací, se kterou jsem se seznámila na workshopu během loňských praktických seminářů pro nás lektory a učitele u krajanů každoročně organizovaných v Domě zahraniční spolupráce. Již tenkrát se mi voicebandová recitace moc líbila a chtěla jsem ji vyzkoušet v praxi. Takže pro 3. ročník jsem si upravila báseň *Vodník* od Karla Jaromíra Erbena. Studenti byli naprosto skvělí a nápadití a konečná podoba byla nakonec jejich dí-

Studenti katovické bohemistiky nakoukli s Járou Cimrmanem do českého nebe.

Voicebandoví recitátoři udělali lektorce radost krásnou kytkou
Foto: Bartłomiej Stelmach

Rozevíčka s Miroslavem Tyršem za zpěvu písničky *Ach synku, synku*
Foto: Bartłomiej Stelmach

lem. Aby si voicebandové recitace diváci dosyta užili, přidali jsme ještě hádanku od Radka Malého skvěle zapadající do leitmotivů základní školy, protože malí žáci si také často pokládají hádanky a snaží se uhodnout řešení. To měli možnost během této recitace i naši diváci, kteří hádali, co je tou věcí, která je na povrchu pichlavá a uvnitř hladivá. Co to je?

Měla jsem tedy na programu voicebandovou recitaci a divadelní představení. Ale něco tomu ještě chybělo. Když jsme na té základní škole, tak přece nesmí chybět recitace! Ovšem recitace jako na základní škole. A to před třídou, v pozoru a s rukama podél těla, jak si jistě všichni pamatujeme. Vybrala jsem žáka 2. ročníku, jehož čeština byla skvělá, a požádala ho, zda by nepřednesl báseň. Zvolila jsem báseň od polského básníka Juliana Tuwima *Lokomotiva*, samozřejmě v českém překladu. Jsme přece na bohemistice! Szymon souhlasil a mně přibýlo další číslo do programu.

A odteď jsme začali věnovat část naší výuky nácvikům divadla i recitace. Samozřejmě že nácvik divadelní hry *České nebe* byl nejnáročnější. Studentům to naštěstí tak nepřipadalo. Při všech zkouškách jsme se znovu a znovu smáli všem vtipným mís-

tům a skvěle napsané texty nás po celou dobu nácviku neomrzely. V hodinách byla velmi dobrá atmosféra, studenti skvěle pracovali a těšili se, že po probrání daného učiva následuje divadelní zkouška.

Jako datum našeho představení byl vybrán 29. leden 2025. Nakonec jsme slavili několik událostí – 50 let katovické bohemistiky, vánoční večírek v lednu, konec zimního semestru a také moje rozloučení s Humanitní fakultou Slezské univerzity v Sosnovci. Lednový měsíc se nesl v duchu nacvičování, výuky a práce na propagaci programu. Byla pozvána i univerzitní televize, která celé představení natáčela, a díky tomu mají všichni zúčastnění i památku v podobě záznamu na YouTube¹.

Vše uteklo jako voda, najednou tu bylo dopoledne 29. ledna. Přijela univerzitní televize, začalo chystání, generální zkouška v kostýmech, připojování portů, příprava ozvučení a hudby. Připadali jsme si všichni jako někde na natáčení filmu. Nakonec bylo vše připraveno, nacvičeno, ozvučeno, hosté a diváci usazeni, hercům se dostavila tréma, mně ještě větší, takže jsme mohli začít. Kolega z mého katovického bohemistického pracoviště Dariusz Tkaczewski se ujal úvodního slova, ve kterém precizně popsal historii naší

bohemistiky. Seznámil nás s význačnými lidmi, kteří se zasloužili o její vznik, představil významné pedagogy, kteří zde působili. Nezapomněl ani na všechny lektory, kteří se na bohemistice postupně vystřídali. Potom jsem se ujala role moderátorky celého představení. Studentům se vše povedlo. Szymon krásně recitoval jako na základní škole, třetáci byli rytmicky sladění a jejich *Vodník* se jim moc povedl, voicebandová hádanka Radka Malého byla uhodnuta a divadlo *České nebe* v podání studentů magisterského studia by si zasloužilo *Thálie*. Bylo to úžasné odpoledne. Při loučení a závěrečném potlesku jsem byla na své studenty pyšná a měla slzičky na krajíčku. Nakonec jsem všechny pozvala na malé občerstvení – kultovní kofolu a brambůrky Bohemia chips. Všichni jsme si náš vánoční večírek v lednu užili a já jsem moc ráda, že si studenti odnášejí do svého života zážitek, na který jistě nezapomenou. Tak zase někdy příště při nacvičování divadla na shledanou!

¹ 50-lecie bohemistyki na Uniwersytecie Śląskim. YouTube [online]. Cit. 2025-06-10 <https://www.youtube.com/watch?v=LtKuYu8_1EY>.

Čeština se učí na Ukrajině online

Petra Zlámaná / české krajské komunity, Ukrajina

Výuka češtiny pro krajanů na Ukrajině byla po pauze způsobené válečným konfliktem obnovena 1. 3. 2025 v online formátu.

Lekce probíhají v odpoledních a večerních hodinách podle časových možností dětí i dospělých z jednotlivých spolků.

O výuku je velký zájem, lekcí se účastní členové 13 různých spolků ve věku od 9 let až po seniory, celkem je zapsáno cca 250 lidí. Počty účastníků na lekcích jsou proměnlivé, v případě leteckých poplachů se studenti z daných regionů k hodinám z bezpečnostních důvodů nepřipojují. K výuce se připojují také členové spolků, kteří se aktuálně nacházejí v ČR.

Starší generace vnímá lekce hlavně jako společenskou událost a hodiny jsou více než o gramatice spíše o vzájemném setkávání se (byť v online prostoru) a popovídání si v češtině. Na jedné z lekcí si například dámy vyměňovaly recepty na české cukroví

nebo tradiční velikonoční pečivo, které se naučily od svých českých babiček či maminek (tématem lekce byly *Velikonoce*, resp. *České svátky*).

Používané výukové materiály: *Čeština expres*, *Česky krok za krokem 1*, *Česky krok za krokem 2*, *Česky raz dva 1*, *Domino – čeština pro malé cizince*, e-learningové kurzy Centra pro integraci cizinců¹.

Online výuku vede Petra Zlámaná, která před působením u krajanů vyučovala 7 let český jazyk na Užhorodské národní univerzitě.

Výuky češtiny se účastní tyto krajské spolky Ukrajiny: BOHEMKA, selo Bohemka, Mykolajivská oblast; ČESKÁ BESEDA LVOV, Lvov (nejstarší krajský spolek na Ukrajině, založený 10. února 1867); ČESKÁ RODINA, Oděsa; HOLEN-

DERŠTÍ ČEŠI, obec Mykolajivka, Vinnická oblast; MALÁ ZUBOVŠTINA, Malá Zubovština, Žytomyrská oblast; MALYNIVSKÉ, Malin, Žytomyrská oblast; NOVÁ BOHEMKA, Pervomajsk, Mykolajivská oblast; SDRUŽENÍ ČECHŮ MATICE VOLYŇSKÁ, Luck, Volyňská oblast; STROMOVKA, Dubno, Rivnenská oblast; VYŠEHRAD, Kyjiv; ŽYTOMYRSKÝ SPOLEK VOLYŇSKÝCH ČECHŮ, Žytomyr; RIVNENSKÝ SPOLEK VOLYŇSKÝCH ČECHŮ, Rivne; ČEŠI PODILLIA, Vinnica; ČEŠI VILŠANKY, Vilšanka.

¹ CIC, Centrum pro integraci cizinců [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://www.cicops.cz/cz/kurzy/91-e-learning>>.

ZPRÁVA

Učitelé, studenti a absolventi lublaňské bohemistiky
Foto: Lidija Rezončnik

20 let už stojí za oslavu

Zuzana Muchová / lektorát Lublaň, Slovinsko

V akademickém roce 2024/25 jsme v rámci lublaňské slavistiky oslavili dvacetiletou existenci západoslovanských jazyků coby samostatných studijních oborů. U této příležitosti se 11. prosince 2024 uskutečnilo setkání absolventů bohemistiky, polonistiky a slovanské literatury, ale nejen jich – pozvání přijali také mnozí naši současní i bývalí kolegové, velvyslanci všech tří ambasad a samozřejmě také současní studenti.

Po úvodním slově děkanky Filozofické fakulty Univerzity v Lublani (FF UL) Mojci Schlamberger Brezar a vedoucí Ústavu slavistiky FF UL Tatjany Balažic Bulc zavzpomínal nad fotografiemi i dobovými dokumenty – o otevření nových studijních oborů psaly např. deníky *Práce* (*Delo*) a *Deník* (*Dnevnik*) – slavista a polonista Niko Jež.

Slavnostní večer v adventním čase se však nesl nejen v duchu vzpomínek, ale také v duchu předvánoční atmosféry. A k té, v našich zeměpisných délkách a šířkách, patří dárky. Tím největším pro nás bylo vydání sborníku *Překladačské stopy* (*Prevajalske stopinje*), který zahrnuje více než 60 studentských překladů z české, polské a slovenské literatury. Ve velké míře se jedná o překlady, které byly oceněny na překladačské soutěži pořádané Ústavem slavistiky FF UL v letech 2006–2018 a doplněné o další úspěšné překladačské projekty či mezinárodní soutěže. Jedním z textů je například vítězný slovinský překlad úryvku z románu Marka Torčiča *Rozložíš paměť*, a to v rámci 10. ročníku mezinárodní pře-

kladatelské soutěže *Cena Susanny Roth* od Karin Pajk Muzaferija¹.

Celý soubor uspořádaly Jana Šnytová za češtinu, Tina Podražaj za polštinu a Špela Ševšek Šramel za slovenštinu. Vydání publikace bylo možné díky finanční podpoře Velvyslanectví České republiky v Lublani, kterému tímto ještě jednou děkujeme.

A co víc, některé z překladů zazněly formou autorského čtení v průběhu večera, jehož závěr pak patřil jednomu z našich úspěšných absolventů, slovinskému básníkovi a spisovateli, ale také hudebníkovi Klemenu Piskovi. Ten naše setkání obohatil o několik autorských písní, které zazpíval v různých slovanských jazycích. V roli spisovatele může být českému čtenáři znám například svojí knihou *Foukač* (2015, překlad Petr Mainuš). V roce 2012, kdy bylo čestným zahraničním hostem Slovinsko, vystoupil také v rámci *Měsíce autorského čtení*

pořádaného brněnským nakladatelstvím *Větrné mlýny*.

Naše oslavy však tímto setkáním nekončily. V květnu 2025 na něj navázala konference a kulatý stůl spojený s vydáním monografického čísla periodika *Jazyk a literatura* (*Jezik in slovstvo*), které bylo věnováno aktuálním poznatkům, novým teoretickým přístupům a výzvám (západní) slavistiky ve 21. století.

Závěrem bychom jen rádi zmínili, že český jazyk a literatura mají ve Slovinsku dlouhou tradici, neboť se na Univerzitě v Lublani vyučují už od dob jejího založení, tedy od roku 1919. Původně to bylo formou výběrových jazykových kurzů a přednášek, od akademického roku 2004/05 se již jedná o samostatný studijní obor.

¹ Více o vítězce: MUCHOVÁ, Z. (2025): Svého rozhodnutí nelituji. *Krajiny češtiny*, 17, s. 60–62.

Český jazyk a literatura se na Univerzitě v Lublani vyučují už od dob jejího založení v roce 1919.

Jak jsme si připomínali Rok české hudby v České škole Řím

Květoslava Rubešová / Associazione Praga, Česká škola Řím

Také Associazione Praga a Česká škola Řím se v roce 2024 připojily k celostátním oslavám Roku české hudby. Činnost obsahovala výuku, kulturní akce i mezinárodní spolupráci. Program zahrnoval jak vzdělávací aktivity pro žáky a studenty, tak i širší veřejné akce propojující českou a italskou hudební tradici. A Rok české hudby se tak stal hlavním tématem školního roku 2024/25 v České škole Řím. A jak to probíhalo?

Hudební výchova pro druhý stupeň

Hudební výchova (HV) není v České škole Řím samostatným předmětem, bývá zahrnuta jako mezioborové téma do výuky předmětů České země včera a dnes a Český jazyk a literatura s důrazem na rozvíjení slovní zásoby a terminologie. Od jara 2024 však byla výuka HV rozšířena a hlouběji se věnovala poznání českých hudebních skladatelů, jejich děl a jejich významu v dějinách české, evropské i světové hudby. Program přitažlivě a srozumitelně pro žáky připravila stážistka Erasmus+ z Masarykovy univerzity v Brně. V plné míře se potom škola věnovala tématu od začátku školního roku 2024/25.

Návštěva Muzea hudebních nástrojů v Římě

V rámci venkovní výuky se žáci a studenti České školy Řím zúčastnili exkurze do Muzea hudebních nástrojů v Římě. Během této návštěvy měli možnost poznávat různé hudební nástroje a dozvědět se o nich více. Tato aktivita byla součástí širšího programu zaměřeného na propojení teorie s praktickým poznáním. Žáci se učili rozeznávat hudební nástroje a seznámili se s jejich klasifikací. Poučili se také o vlastnostech tónu. K aktivitám venkovní výuky patřila dramatizace obrazu, výtvarná činnost a řešení pracovních listů (PL). PL a metodiku k nim vytvořily stážistky Erasmus+, které přispívaly k chodu didaktického procesu školy v prvním pololetí 2024/25.

Koncert přátelství

Jedním z vrcholů Roku české hudby v České škole Řím byl *Koncert přátelství*, který se konal 6. prosince 2024 v Bazilice Panny Marie na Oltáři nebes (Santa Maria in Aracoeli). Associazione

Praga pořádá adventní koncert každoročně, ale tento byl výjimečný. Konal se totiž ve spolupráci s Kulturním sdružením přátel Čech a Moravy v Ledru, s nímž sdružení spolupracuje, a Velvyslanectvím ČR v Římě. Přinesl tedy jedinečné propojení české a italské hudební kultury. Na koncertě vystoupil pěvecký sbor České školy Řím spolu s italským sborem *Cima d'Oro* z Ledra (Ledro se nachází v kraji Trentino-Alto Adige, okres Trento).

„Česko zpívá koledy“ na Svatopetrském náměstí ve Vatikánu

K aktivitám k Roku české hudby lze připojit i účast sdružení a školy na celosvětové akci „Česko zpívá koledy“, kterou organizuje české periodikum *Deník*. Akce se konala 11. prosince 2024. Na Svatopetrském náměstí ve Vatikánu si zúčastnění společně zazpívali tradiční české koledy.

Písničky pro radost – společný hudební projekt Českých škol v Itálii

Na jaře 2024 zahájila Česká škola Řím spolupráci na realizaci společného CD českých škol v Itálii. Tento projekt přibližuje českou hudební tradici italskému publiku a podporuje bilingvní vzdělávání. Myšlenka na společnou spolupráci vyšla z České školy v Bologni a vedla k uskutečnění projektu, do něhož se zapojila většina českých škol v Itálii (Bologna, Řím, Florencie, Milán).

CD obsahuje 12 českých a moravských lidových písní, které byly nahrány v češtině i italštině. Hudební aranžé zajistila Základní umělecká škola Antonína Dvořáka (Karlovy Vary) a překlady českých písní do italštiny vytvořil Alessandro Cavazza. Každá škola přispěla svou interpretací písní, přičemž výtvarnou podobu bookletu

a obalu CD vytvořily děti ze zúčastněných škol. Ilustrace byly následně vystaveny na slavnostním křtu CD. Děti z České školy Řím nastudovaly a nahrály písničky *Já jsem muzikant* a *Ej, padá*. Náročná práce v nahrávacím studiu byla pro děti nezapomenutelným zážitkem.

Slavnostní křest CD proběhl v březnu 2025 na 12. setkání Českých škol v Římě (28. února – 2. března 2025). Podrobně a všestranně o CD informoval na setkání ředitel České školy v Bologni Andrea Ballardini.

22. března 2025 bylo CD představeno žákům a jejich rodičům v sídle České školy Řím (Nepomucenum), kde si ho mohli účastníci akce poslechnout a oslavit úspěšné dokončení projektu. Každá rodina si potom odnesla domů jedno CD. To, že se projekt líbil, dokládá i poděkování ze strany rodičů zaznamenané ve společném blogu.

Rok české hudby v České škole Řím byl bohatý na hudební vzdělávání, mezinárodní spolupráci a kulturní akce. Díky zapojení studentů, učitelů a externích odborníků se podařilo přiblížit českou hudební kulturu nejen českým dětem žijícím v zahraničí, ale především širší veřejnosti v Itálii. Přispěl tak k hlubšímu poznání a propojení české a italské hudební tradice.

Zdroje

Associazione Praga [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://associazionepraga.it/cs/home-2/>>; <<https://associazionepraga.it/cs/ceska-skola-rim/>>; <<https://associazionepraga.it/cs/2024/11/07/venkovni-vyuka-ceske-skoly-rim-2-listopadu-2024/>>; <<https://associazionepraga.it/cs/2024/12/14/koncert-italsko-ceskeho-pratelstvi-6-prosince-2024/>>; <<https://associazionepraga.it/cs/2024/12/14/venkovni-vyuka-ceske-skoly-rim-2-listopadu-2024/>>; <<https://associazionepraga.it/cs/2025/03/13/v-ri-me-se-konalo-12-setkani-ceskych-skol-v-italii/>>.

Zimní semestr na Inalcu

Alena Kotšmířová / lektorát Inalco, Paříž, Francie

Zimní semestr 2024/25 byl na Inalcu plný akcí a aktivit. Hned na začátku akademického roku se konala v rámci *Dnů nemateriálního kulturního dědictví UNESCO* akce, při níž učitelé prezentovali typická jídla zemí, jejichž jazyk na Inalcu vyučují. Českou republiku zastupovaly jihočeský bramborový koláč báb, kofola a bonbony Slavia. Snědlo a vypilo se všechno, ale kofola měla obzvláštní úspěch a vícero lidí se přišlo zeptat, zda je někde ve Francii k sehnání. Možná bude tento zájem inspirací pro studenta magisterského programu Mezinárodní obchod se zaměřením na češtinu.

Po podzimních prázdninách přijela v rámci mobility Erasmus+ Marie Škarpová z Ústavu české literatury a komparistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (FF UK). Přednášela studentům i pedagogům o starší české literatuře a hlavně o mistru Janu Husovi a jeho literární činnosti. Aby kurzy nebyly jen teoretické, prostudovali si studenti také jeden z posledních Husových dopisů z Kostnice, na kterém přednášející ukázala, jak Jan Hus používal v praxi rétorické postupy a figury. Studenti zvládli přečíst dopis a sledovat výklad v češtině. Po přednášce zazněly v diskusi otázky ohledně diakritické reformy pravopisu, jež je tradičně přičítána právě Husovi, používání šifrovaného jazyka nebo Husových předchůdců. Marie Škarpová si také přišla popovídat se studenty 3. ročníku bakalářského studia, což jim umožnilo volně diskutovat s rodilou mluvčí češtiny, na jejíž idiolekt nejsou zvyklí. Rozhovor se točil okolo života v České republice, hlavně na Moravě a v Ostravě, studia na Univerzitě Karlově nebo jazykových zkoušek z češtiny jako cizího jazyka. Došlo ale také na střelbu na FF UK a na to, jak se s ní tamější studenti a zaměstnanci vyrovnávají.

V listopadu se naskytla příležitost navštívit nový pařížský tribunál. Na první pohled se může zdát, že taková exkurze nemá se studiem češtiny nic společného, ale zdání, jak známo, často klame. Pokud se chcete dozvědět více o tom, jak návštěva probíhala a co jsme se dozvěděli, můžete si přečíst reportáž, kterou jsme o návštěvě sepsali se studenty 3. ročníku bakalářského studia.¹ Kolegyně z romistiky nás oslovila s prosbou, zda bychom nepomohli s realizací studentského projektu. Ten se týkal krátkých videí na platformě YouTube, v nichž romské ženy mluví v různých jazycích o své kultuře a o svých životních zkušenostech. Cílem projektu bylo vytvořit podtitulky v daných jazycích a překlad do francouzštiny. Dvě videa byla také v češtině. Spolupráce na tomto projektu pomohla studentům nejen procvičit se v transkripci mluveného textu, jeho překladu a v porovnání připraveného mluveného diskurzu spontánním projevem. Umožnila nám také otevřít debatu o Romech, jejich kultuře a našich zkušenostech s nimi, ale také o integraci menšinových skupin a o předsudcích v našich společnostech.

Během jiné diskuse – tentokrát o českých krajanech v zahraničí – jeden ze studentů podotkl, že jako dítě neměl možnost stýkat se s jinými českými dětmi ani s českou komunitou ve Francii obecně. Tato poznámka zafungovala jako impulz k navázání kontaktu s Českou školou bez hranic a k následnému zapojení studentů 3. ročníku bakalářského studia do překladatelské soutěže *Cena Tomáše Grulichy*. Role porotců se studenti zhostili s velkou zodpovědností. Na překladu a následném posuzování soutěžních textů jsme pracovali i mimo kurzy, o vánočních prázdninách a ve zkušebním období. Studenti si samozřejmě rozšířili slovní zásobu a zdokonalili své překladatelské schopnosti, ale díky společně strávenému času jsme se sblížili také lidsky.

Rovněž vánoční večírek se letos velice vydařil. Kromě pedagogických pracovníků a našich současných studentů letos přišlo i hodně bývalých studentů, z nichž někteří studovali na Inalcu již před více než 10 lety. Někteří dokonce přišli se svými dětmi nebo partnery. Došlo tedy na seznamování i shledání po letech, vzpomínání a vyměňování si zkušeností i kontaktů. Každý také přinesl nějaké občerstvení, takže nikdo nevěděl, jestli dřív ochutnávat české pivo nebo francouzský cidre, různé druhy tradičního českého cukroví, nadýchanou bábovku, domácí cookies, tradiční francouzskou vánoční roládu „bûche de Noël“, houbového kubu nebo vynikající paštiky. V přátelské atmosféře utíkal čas rychle a některým se ani ve 22 hodin, kdy se dveře Inalca zavírají, nechtělo domů.

Po večírku už čekal studenti i učitele poslední výukový den a potom zasloužené prázdniny. Rok 2024 rychle předal žezlo roku 2025 a zimní semestr tomu letnímu. O tom, jaké akce a jaká překvapení nám tento semestr přinesl, ale zase až někdy příště. ■

¹ KOTŠMÍŘOVÁ, A. (2025): Jak se studenti češtiny na Inalcu ocitli u pařížského tribunálu. *Krajiny češtiny*, 17, s. 14–15.

Marie Škarpová (vpravo) při diskusi se studenty
Foto: Alena Kotšmířová

Čajový lapbookový dýchánek s Bedřichem Smetanou

aneb Narozeninová kreativní a hudební dílna

Tereza Vlček Klímová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

Rok 2024 byl ve znamení české hudby a připomínky významných osobností, které se nesmazatelně zapsaly do dějin. Po celém světě se konaly koncerty, výstavy a vzdělávací akce, které měly široké veřejnosti přiblížit bohaté hudební dědictví. Nejinak tomu bylo i v Daruvaru.

S Rokem české hudby se seznámili kreativním a interaktivním způsobem i zdejší krajané, a to u příležitosti 200. výročí narození jednoho z nejvýznamnějších českých hudebních skladatelů Bedřicha Smetany. Ve spolupráci s vedoucí Ústřední knihovny pro českou menšinu Emilií Sedláčkovou jsme uspořádaly zábavnou kreativně-vzdělávací dílnu, kterou jsme pojaly jako narozeninovou oslavu tohoto českého velika.

Akce se zúčastnilo 12 dětí, které jsme přivítaly šálkem voňavého lipového čaje s medem. Lipový čaj jsme však nepodávaly jen tak náhodou. Lípa je totiž českým národním stromem symbolizujícím sílu a houževnatost, kterou jsou Češi známí už po staletí. Na správné narozeninové oslavě nesmí chybět dobré občerstvení, a tak i zde na děti čekaly různé dobroty s tematickou příchutí smetany.

Děti se s oslavencem seznámily prostřednictvím videa o jeho životě a díle. Poté je čekalo hledání lístečku, což v praxi znamená, že mezi policemi plnými knih musely najít papírový lipový list, podle kterého se následně zařadily do jedné ze tří skupin – Smetana, Vyšehrad či Vltava. Ke svému tématu dostaly různé podklady s informacemi, knihy, obrázky a další materiály, které poté využily pro výrobu svojí části lapbooku, interaktivní didaktické pomůcky, která umožňuje strukturované zpracování získaných informací prostřednictvím vizuálních a manipulačních prvků,

podporujících aktivní učení a hlubší porozumění tématu.

Jedna skupina měla za úkol vytvořit ústřední část lapbooku se zajímavostmi o samotném skladateli a jeho životě. Další skupina se zaměřila na téma Vltava a poslední na Vyšehrad, a to nejen jako součást symfonického cyklu *Má vlast*, jenž je považován za Smetanovo vrcholné dílo, ale také z hlediska významu pro náš stát. Děti tak pracovaly i s geografickými a historickými informacemi a příběhy. Po ukončení práce jsme jednotlivé části spojily do jednoho krásného velkoformátového lapbooku. Na závěr celého programu pak děti za doprovodu ladných tónů písně Vltava v podání Karla Gotta napsaly Smetanovi vlastní přání k narozeninám.

Všechny děti krásně spolupracovaly, pomáhaly si, ale především se dobře bavily. Odcházely tak domů spokojené s příjemnými zážitky a spoustou nových znalostí o jedné z nejvýznamnějších osobností českých hudebních a kulturních dějin.

Rok české hudby byl skvělou příležitostí, jak propojit tradici s moderními metodami výuky a přiblížit mladé generaci odkaz českých skladatelů. Kreativní přístup v podobě tematické dílny ukázal, že hudba může být nejen krásným uměleckým zážitkem, ale i inspirací k dalšímu poznávání české kultury, historie a jazyka. Věřím, že podobné akce se budou konat i v budoucnu a že láska k české hudbě v krajanské komunitě bude nadále vzkvétat. ■

Skupina Vyšehrad

Skupina Vltava

Hledání lístečku a rozřazení do skupin

Vstoupit do dvou světů. Svědectví o hodnotě bilingvismu

Kateřina Di Paola Zoufalová / Associazione Praga, Česká škola Řím

Česká škola Řím, poskytovatel vzdělávání v zahraničí působící při krajanském sdružení Associazione Praga, představila v tomto roce v Římě u příležitosti Mezinárodního dne mateřského jazyka svoji již šestou publikaci věnující se dvojjazyčné výchově a vzdělávání¹.

„Osobně se cítím velice dobře jako součást dvou odlišných kultur a národů, s tím, že se často v určitých momentech cítím spíše Čechem a jindy Italem.“

Ariele, 16 let, Řím

„Bilingvismus je umění.“

Nicolas, 20 let, Řím

„Ryzí svědectví o prožívání zděděného češství v italském prostředí představují slova díky nejen českým matkám, ale i českým školám v Itálii, které jsou nositelkami podpory českého kulturního dědictví, a prohlubují tak více než tisícileté vztahy česko-italské komunity.“

Michaela Burdková, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Představená kniha *Vstoupit do dvou světů. Svědectví o hodnotě bilingvismu*² je druhá publikace v této řadě, která přináší svědectví o hodnotě bilingvismu. První kniha věnovaná bilingvismu nese název *Spřízněné duše*. Tato publikace obsahuje nejen výpovědi osob, které si prošly bilingvní výchovou a český jazyk aktivně používají v osobním životě anebo ve výkonu své profese, ale i výpovědi odborníků z oblasti školství nebo medicíny, kteří měli s bilingvismem co do činění ve své praxi.

Vzhledem k tomu, že se zmíněná publikace setkala se zájmem publika, rozhodlo se sdružení Associazione Praga tímto směrem ve studiu česko-italského bilingvismu pokračovat, ale tentokrát snížit věkovou hranici respondentů, kteří pocházejí z česko-italského prostředí, na 14 až 24 let. Jako dvě výjimky byla ponechána svědectví učitelky Jany, která stála při zrodu České školy Řím a dnes učí v Praze ve škole J. Gutha-Jarkovského v bilingvní sekci, a zpěvačky Petry, která se narodila v Římě a prožila tu dětství a studijní léta, ale pak dala přednost Praze, kde žije se svým mužem a dcerkou, se kterou mluví italsky.

Kdo jsou tito bilingvní respondenti, na které jsme se obrátili? Jak prožívají svoji bilingvní identitu? Jsou to studenti, kteří italštinu a češtinu ovládají a používají. Jsou si vědomi svých znalostí a uvědomují si, že jejich existence probíhá paralelně ve dvou kulturách, s nimiž se v různé míře identifikují. Znalost

obou jazyků není u většiny respondentů na stejné úrovni, jeden jazyk má dominantnější postavení. Ale i v druhém slabším jazyce ovládají řečové dovednosti – mluvení, čtení, porozumění a psaní, i když obzvláště psaní v menší míře.

Respondenti, kteří navštěvovali české školy působící v Itálii, jsou na tom celkově lépe, neboť si pod odborným vedením učitelů průběžně doplnili vzdělání v českém jazyce a znalost českých reálií. Mnozí rodiče respondentů využili také možnosti navštěvovat kmenové školy v průběhu pobytů v České republice a své děti tam do kmenových škol zapsali. Kde nepůsobí v Itálii česká škola, doplňuje ji aktivní maminka, která je rozhodnuta stůj co stůj dar bilingvismu svému dítěti předat. Dvě svědectví absolventek Filozofické fakulty Univerzity Karlovy přinášejí i jiné aspekty fenoménu vícejazyčnosti, jako je například hledání vlastní identity v jazyce prarodičů.

Politické, ekonomické a hospodářské změny posledních desetiletí ovlivnily chování lidí, jejich myšlení, komunikaci a často i výběr životního partnera. Smíšené páry jsou běžné a také není neobvyklé, že monolingvní rodiny se z profesních či jiných důvodů rozhodnou žít po určitou dobu v zahraničí. Statistiky nás informují, že zhruba dvě třetiny dětí z celého světa vyrůstají v mnohojazyčném prostředí. Věnovat tedy pozornost rostoucímu fenoménu dvojjazyčnosti je více než aktuální.

Na závěr můžeme shrnout, že respondenti se cítí ve své bilingvní existenci převážně velmi komfortně. Bilingvismus je specifikum, které je neoddelitelnou součástí jejich bytí, a které, jak vypovídají, je obohacuje a umožňuje jim sebepoznávání a seberozvoj díky nutnosti přehodnocovat a definovat vlastní hodnoty, postoje a předsudky. Respondenti jsou si vědomi svých specifík bilingvistů a jsou schopni je popsat a obohatit tak svou výpověď hodnotu této knihy.

Velvyslanec České republiky v Itálii Jan Kohout ve své předmluvě ke knize ocenil hodnotu této knihy, která přináší svědectví o bilingvismu česko-italském: „K poznání dalších světů je klíčem znalost jazyka, ti, kteří jsou vychováni v bilingvismu, dostávají do vínku velký dar, který mohou ostatní dohnat jen velkou pilí a snahou. A proto: Chvála bilingvismu!“

Ukázky z knihy

Dvě sestry, stejný domov, stejná výchova, dvě různá myšlení

Toto je náš příběh, příběh dvou dívek, které vyrůstaly ve dvou jazycích, ale s naprosto odlišným pohledem na věc. Obě jsme napůl Češky a napůl Italky, ale jako bychom si každá přivlastnila i tu polovinu, která měla patřit té druhé. Já, ta starší, se cítím být totálně Češkou, sním o životě v zemi, odkud pochází moje matka, a jsem hrdá na to, že taková jsem, navzdory vtípkům, které vůči mně pronášejí, zatímco moje sestra se cítí být totálně Italkou, bojí se úsudků, které by o ní mohly vyslovit dokonce i její přítelkyně, sní o životě v Itálii, mezi městy umění, můžu a horami, aniž by ostatním dovolila spatřit tu část, která je v ní, v Češce, nepopíratelně ukryta, jako by slova ostatních měla někdy větší váhu než vlastní krev, jako by mohla zahalit její kořeny. Tím, že celý život předstíráme, že jsme takové, jaké toužíme být, si předáváme část sebe sama, část, jež doplňuje onu chybějící, ukrytou v našich srdcích.

s. 29, Ludovica, 17 let, Prato

Bilingvismus – mozaika našeho citění

Nevím, zda se bilingvní rodíme, nebo se bilingvními stáváme postupně. Představuji si to jako tajnou schránku, kterou máme v sobě... jen k ní musíme najít klíč. Odmala jsem byla obklopena čistě italským prostředím a mluvila jsem především italsky; maminka, rozená Češka, byla názoru, že do italské školy nemůže poslat holčičku „cizinku“.

Mé první opravdové setkání s češtinou tak začalo při dlouhých cestách do Česka autem.

To maminka nechala v Římě tu svou italskou část a změnila se postupně v maminku českou, která se dala do vyprávění, a především do zpívání... operní pěvkyně se proměnila v lidovou zpěvačku a naše „pode mlejnem, nade mlejnem“ se neslo italskou, rakouskou a německou dálkai.

Nemám, bohužel, žádné blízké příbuzné, proto roli babičky a dědečka převzal šumavský

strejda mé mamky Václav a jeho žena Miluška. Maminka odmítla dělat překladatelku, a tak mé první jazykové zkušenosti začaly „rukama nohama“.

Pak už to šlo rychle: krásně ilustrované knížky pro děti, české pohádky v televizi, šumavské lesy, houby a knedlíky, atmosféra českých Vánoc... v Praze dlouhé procházky, muzea, výstavy, pražská divadla a mamčiny kamarádky z dětství a spolužačky ze studií... mé tety!

Má schránka se začala probouzet k životu, mé druhé „já“ začalo snít, toužit, trpělo dosud nepoznaným splínem; později jsem pochopila, že to byl stesk po mém „druhém domově“ a že bilingvismus není jen fenomén jazyka, ale je podstatou našeho bytí.

Při jedné z našich českých cest jsem poznala i svoji milovanou tetu Olgu a bylo to velice milé překvapení setkat se s ní opět na půdě České školy. Českou školu v Římě jsem navštěvovala jen několik let, ale její vliv na vývoj mého bilingvního citění byl velmi přínosný. Byla jsem v období vrcholící puberty a mou nechuť vstávat v sobotu ráno jsem komentovala tak, že stejně nemám na jazyky talent, a proto je studium jakéhokoliv jazyka ztráta času...

Netušila jsem, že Česká škola mi dá nejen základy češtiny, na kterých budu moci v budoucnu dále stavět, ale především pocit soudržnosti a metodu postupného objevování našeho druhého „já“, které my, definovaní jako bilingvní, tolik potřebujeme pro svou duševní

rovnováhu. Česká škola mi dala možnost, kromě jazykových znalostí, zapojit se do mnoha podnětných aktivit a projektů; můj obraz v rámci projektu o životě a významu Karla IV. byl oceněn mezinárodní porotou a je vystaven v Anežském klášteře v Praze. Díky své vynikající úrovni byla Česká škola v Římě vždy středem zájmu mnoha významných osobností; poznala jsem tak osobně např. bývalého českého prezidenta Miloše Zemana a seznámila jsem se i s českou herečkou Jiřinou Bohdalovou... když jsem ji šla požádat o druhý podpis pro mou sestřenici, komentovala to slovy: „Ta holka je tu zas!“

A schránka se otevřela, našla jsem klíč a z roztěkané dívčiny se vyklubala univerzitní studentka, která se snaží svým vnitřním zrakem vždy dohlédnout za hranice každodennosti. Není pochyb, že bilingvní prostředí České školy ovlivnilo můj pohled na svět a přivedlo mě například ke studiu ekonomie v angličtině, ale především mi potvrzení o studiu vydané Českou školou umožnilo prokázat, že se pohybuji v mezinárodním prostředí. Končím magisterské studium v oboru „Business Administration“ v angličtině, moje životní dění je v italštině, můj šestiměsíční pobyt „Erasmus“ mě spřátelil s němčinou – navštěvuji kurz a připravuji se na certifikát. A ta moje krásná čeština je stále ve mně a trpělivě čeká ve schránce na svůj moment... Ale nevím, nevím, nebyla jsem to já, co jsem neměla talent na jazyky?

s. 62, Gina Maria, 23 let, Řím ■

Další díl projektu Češi ve světě. Příběhy. Jižní Amerika

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

V roce 2024 jsme oslavili 20. výročí vyslání prvního učitele češtiny ke krajanům do Argentiny a v roce 2025 uplynulo 20 let od vyslání našeho učitele do Brazílie.

Také z tohoto důvodu stávající i bývalí učitelé u krajanských komunit v Jižní Americe vytvořili další, již 7. díl projektu Češi ve světě, který nabízí 16 příběhů našich krajanů, a navazuje tak na první díl *Příběhů* z roku 2013/14. Mezi lety 2013 a 2025 projekt zavítal také do Austrálie, Chorvatska, Rumunska, Srbska a USA.

Tentokrát Matouš Hartman, Ivana Malechová, Kristýna Omastová, Pavlína Řeháčková a Petr Táborský sesbírali inspirativní příběhy našich krajanů z Argentiny

a Brazílie. Úvod a závěr publikace napsal Matouš Hartman, jehož slovy vás zveme k zajímavému čtení o krajanech, kteří „za oceán odcházeli, protože chtěli i proto, že museli. V nových domovinách ale na starou vlast nezapomněli. Připomínali si ji a příběhy předávali svým dětem a vnoučatům. Udrželi český živel, ať už se jednalo o jazyk nebo recepty po babičce“.

Všechny díly projektu Češi ve světě. Příběhy naleznete na webu Dům zahraniční spolupráce [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://www.dzs.cz/publikace>>. ■

¹ Associazione Praga [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://associazionepraga.it/it/publicazioni/>>.

² DI PAOLA ZOUFALOVÁ, K. (2024): *Entrare in due mondi. Testimonianze sul valore del bilinguismo / Vstoupit do dvou světů. Svědectví o hodnotě bilingvismu*. Řím: Nakladatelství GSE. (Knihu přeložily Věra Krejčíková, Teresa Mele.)

Když se srdce spojí pro češtinu a vzdělání

Učitelé a lektori podpořili iniciativu Study in Czechia

Valentýna Škrabálková / Dům zahraniční spolupráce

Myšlenka navázat bližší spolupráci iniciativy Study in Czechia s učiteli a lektory Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí v nás zrála delší dobu – a když jsme se jí loni začali aktivně věnovat, netušili jsme, jak krásná a milá aktivita z toho vznikne. Během uplynulého roku se nám společně podařila řada věcí, o které bychom se s vámi rádi v článku podělili.

Program tvoří výjimeční lidé a my víme, jak moc jsou mnohdy zaneprázdnění, protože aktivit, které dělají, je obrovské množství. O to víc si vážíme toho, že se mnozí z učitelů a lektorů do podpory iniciativy Study in Czechia aktivně zapojili. Díky tomu se podařilo dostat informace o studiu na českých vysokých školách ke studentům i mladým krajanům a jejich rodinám, a to nejen v online formě, ale i osobně – ve školách, komunitách a na akcích.

Na naši výzvu, kterou jsme směřem k nim poprvé vyslali na začátku roku 2024, se ozvalo několik lidí. S každým z nich jsme měli nezávadka hodinový hovor, během kterého jsme probrali, jak může vzájemná spolupráce vypadat, co by pomohlo nám a co by pomohlo jim. Už samotné rozhovory s učiteli a lektory byly velmi inspirující a z každého hovoru jsme odcházeli s dobrou náladou, někdy i dojatí. Dozvěděli jsme se mnoho příběhů o tom, jak krajané drží české zvyky, jak je pro ně česká kultura důležitá, i jak dojemné pro ně bývá, když se přijedou podívat do Česka.

Níže uvádíme přehled našich společných aktivit uskutečněných v roce 2024:

- Realizovali jsme dvě instagramová živá vysílání, konkrétně jedno s učitelem Matoušem Hartmanem na téma *Zachování české kultury v Brazílii* a druhé s učitelkou Miladou Boháčkovou na téma *Český jazyk a česká kultura*. Pokud byste chtěli slyšet, o čem Matouš a Milada mluvili, můžete rozhovory najít na instagramovém profilu Study in Czechia.
- Připravili jsme prezentaci i na loňských srpnových workshopech pro učitele a lektory v DZS – konečně jsme se po-

tkali s některými z nich na živo a z prezentace jsme měli velmi dobrý pocit i krásné ohlasy na ni.

- Sdíleli jsme obsah od lektorů a učitelů na našich sítích, což, jak doufáme, přineslo nové studenty do online lekcí českého jazyka.
- Na základě žádosti jsme zaslali propagační materiály o studiu v Česku do Německa na *Noc vědců*.
- Získali jsme propojení se třemi potenciálními alumni ambasadory ze zahraničí.
- Publikovali jsme zajímavý příspěvek na blogu Study in Czechia, který přibližuje oslavy českých Velikonoc v krajské komunitě v Chorvatsku.
- Nakonec je nutné zmínit aktivní zapojení učitelů v naší placené online kampani na Balkáně. Jmenovitě bych ráda poděkovala Aleně Havlové a Tereze Vlček Klímové. Tereza realizovala vlastní nápad, jak nám pomoci poznat mladé lidi žijící na Balkáně formou dotazníku pro středoškolské studenty a následného kreativního tvoření na téma, jak by podle studentů mohla vypadat atraktivní reklama pro studium v Česku.

Díky dotazníku jsme zjistili, jaké sociální sítě mladí studenti nejraději používají, co by v kampani uvítali, jaká by byla jejich motivace studovat v Česku a z čeho mají největší obavy. Je to pro nás velmi přínosné a všem studentům, kteří se do tvorby i dotazníku zapojili, přejeme šťastnou volbu budoucího studia a děkujeme jim za jejich kreativitu a upřímnost.

Je rok 2025 a my přemýšlíme, jak tuhle inspirativní spolupráci posunout dál. Nabízíme pomoc, připravujeme několik témat (např. jak pracovat na sociálních sítích), kterým se chceme v následujících měsících na našich

sociálních sítích věnovat. A budeme rádi, pokud se do nich zapojí taktéž učitelé a lektori.

Závěrem bychom rádi dodali, že pokud byste chtěli pomoci propagovat české vysoké školství v zahraničí, ozvěte se nám. Forma spolupráce může být různorodá, ať už jednorázová, občasná či pravidelná, v online světě, nebo na živo. Také nabízíme zaslání materiálů, prezentací a další podporu. Těšíme na další společné kroky! Pro více informací o zapojení do spolupráce pište na e-mail valentyna.skrabalkova@dzs.cz.

Study in Czechia

Study in Czechia je oficiálním zdrojem informací při výběru vysoké školy a studijního programu v Česku. Jsme tu, abychom pomohli zahraničním studentům na začátku jejich cesty na vysokou školu. náš web informuje o vysokoškolském systému, možnostech studia a studentském životě v Česku. Zahraniční studenti nás mohou kontaktovat také prostřednictvím sociálních sítí nebo se na nás obracet se svými dotazy. Budujeme komunitu zahraničních studentů v Česku a sdílíme jejich zkušenosti. Účastníme se mezinárodních studentských veletrhů a virtuálních akcí a pořádáme webináře, meetingy nebo live sessions. Jsme otevření spolupráci se zastupitelskými úřady, Českými centry, krajskými spolky, lektoráty a dalšími relevantními partnery. ■

Odkazy

Web: [Study in Czechia](#)
Instagram: [Study in Czechia](#)
Facebook: [Study in Czechia](#)
LinkedIn: [Czechia Alumni](#)

Český konverzační klub v Bruselu

Tereza Hálová / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Tereza Plačková / Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Centre d'Études Tchèques (CET) na Université Libre de Bruxelles (ULB) poskytuje studentům slavistiky, ale i široké veřejnosti kurzy českého jazyka, literatury a kultury. Kromě vzdělávacích aktivit se věnuje také výzkumu, literárnímu překladu a organizaci kulturních akcí, jejichž cílem je přiblížit českou kulturu belgickému publiku.

Jedním z našich hlavních úkolů jako stážistek na CETu bylo aktivizovat studenty češtiny a vytvářet pro ně příležitosti, jak jazyk využívat aktivně i mimo samotné kurzy. Tomu jsme se snažily přispět pořádáním různých neformálních akcí, ale třeba i sdílením tipů na sociálních sítích.

Na našem instagramovém a facebookovém profilu každé pondělí vycházela videa pojmenovaná *Fráze týdne*, kde jsme představily jednu užitečnou českou frázi. Co se týče akcí, v mnohém jsme navázaly na předchozí stážistky a převzaly po nich například organizaci *Café tchèque*, neformálního večerního setkání se zaměřením na českou kulturu, které jsme pořádaly společně s Českým centrem v Bruselu. Mezi další akce patřil filmový klub nazvaný *Večer s českým filmem*. Naši hlavní pravidelnou aktivitou byl však *Český konverzační klub*.

Vše jsme odstartovaly s myšlenkou vytvořit prostor, kde se budou moct scházet studenti češtiny bez ohledu na svou jazykovou úroveň nebo věk a kde budou mít možnost procvičovat dosavadní jazykové schopnosti v uvolněném prostředí za přítomnosti rodilých mluvčích. náš klub se scházel vždy jednou týdně a účastnili se ho převážně studenti slavistiky na ULB a večerních kurzů pro veřejnost.

Aby akce dobře fungovala, bylo nejprve potřeba o jejím konání informovat všechny potenciální zájemce. Na začátku semestru jsme tak osobně navštívily všechny skupiny kurzů češtiny, kde jsme studentům představily naše aktivity na CETu a vznik *Českého konverzačního klubu*. Tyto informace jsme potom také všem studentům rozeslaly e-mailem. Pro jednodušší a rychlejší komunikaci se studenty jsme se rozhodly založit skupinu v aplikaci WhatsApp.

Vznik *Českého konverzačního klubu* jsme také propagovaly na našich sociálních sítích – vytvořily jsme jednoduchou grafiku a přidaly QR kód, s jehož využitím se kdokoli

mohl do skupinového chatu přidat. Každý týden jsme vytvořily hlasovací formulář na platformě Doodle, kde jsme nabídly několik různých termínů konání klubu. Tím, že se termín konání klubu pokaždé měnil, jsme se snažily docílit větší flexibility pro studenty. Setkání trvala vždy 90 minut a probíhala v kavárně.

Co se týče náplně, snažily jsem se kombinovat různorodé hry a volnou konverzaci. Na úplně prvních setkáních jsme začínaly představováním se, aby se účastníci mezi sebou lépe poznali. Na začátku každé schůzky jsme studenty rozdělily do dvou skupin a každá z nás se pak věnovala jedné z nich. Často jsme začínaly jednoduchými konverzačními otázkami a pokračovaly nějakou hrou. Se studenty jsme si oblíbili například hru *Tabu* (ve které jde o vysvětlování slov bez pomoci určitých slovíček, která jsou pro popis „tabu“) nebo hru

Hádej kdo? V druhé polovině hodiny jsme se pak věnovaly více samotné konverzaci. K tomu, aby byla konverzace plynulejší, se nám osvědčily kartičky s otázkami (např. „Jsi ranní ptáče, nebo noční sova?“ nebo „Jaké svátky jsou tvoje nejoblíbenější?“), které studentům pomáhaly najít témata pro rozhovory. My jsme se do konverzace zapojovaly jako moderátorky – když bylo potřeba dát slovo studentům, kteří jsou stydlivější a nezapojovali se sami od sebe. Také jsme studentům samozřejmě pomáhaly po jazykové stránce v okamžiku, kdy nevěděli, jak správně a co nejlépe formulovat svou myšlenku. Z každého klubu jsme si dělaly poznámky, zapisovaly nová slova a fráze, které jsme potom sdílely ve whatsappové skupině.

Za dobu, co klub fungoval, jsme pozorovaly u studentů značný pokrok. Díky pravidelným setkáním si češtinu osvojovali s větší jistotou a spontánněji se zapojovali do konverzací na nejrůznější témata. Zároveň jsme se setkaly s velmi pozitivní odezvou – účastníci oceňovali možnost procvičovat jazyk v neformálním prostředí mimo zdi univerzity.

Český konverzační klub i další mimoškolní aktivity, které jsme na CET ULB organizovaly, měly společný cíl: vytvořit místo, kde mohou studenti přirozeně a bez stresu používat češtinu v reálných situacích, a zároveň posilovat komunitu česky mluvících lidí v Bruselu. Do budoucna bychom rády předaly naše zkušenosti dalším stážistům, kteří na CET zavítají po nás, a věříme, že *Český konverzační klub* i ostatní aktivity budou na ULB pokračovat i v dalších letech.

Všechny naše akce byly samozřejmě otevřeny nejen studentům, ale i všem zájemcům o češtinu a českou kulturu z řad široké veřejnosti. Pokud chcete naše aktivity sledovat na dálku, najdete nás na Instagramu (@czech_in_brussels) a na Facebooku (Centre d'Études Tchèques à l'ULB). ■

Pravidelní účastníci Českého konverzačního klubu
Foto: Tereza Plačková

Transkulturní Brno jako místo příběhů a paměti

Zuzana Muchová / lektorát Lublaň, Slovinsko

Transkulturní Brno jako místo příběhů a paměti byl název kombinovaného intenzivního programu (Blended Intensive Programme, BIP), kterého jsme se v letním semestru akademického roku 2023/24 mohli zúčastnit. Celý projekt organizoval Ústav české literatury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno, konkrétně Zuzana Urválková a Marie Hanzelková. Ke spolupráci byli přizváni studentky a studenti bohemistiky z Filozofické fakulty Univerzity v Lublani, dále pak studentky z Překladačského institutu Vídeňské univerzity a studentky a studenti bohemistiky z Institutu slovanské filologie Vratislavské univerzity.

Týdennímu pobytu v Brně (21. 4. – 27. 4. 2024) předcházelo několik online setkání spojených s domácí přípravou formou e-learningu. Všechny úkoly byly spjaté, jak už sám název projektu napovídá, s Brnem a jejich splnění bylo součástí úspěšného ukončení kurzu. Z témat úkolů namátkou vybírám: *Brno s vůní benzínu*, *Brno poutnické*, *Brno funkcionalistické a industriální*, *Brno poetické* nebo také *Brno romské*.

Samotné setkání a týdenní program na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně na výše zmíněná témata navázal, avšak mnohem akčnější formou. Studenti

pod pedagogickým vedením Zbyňka Fišera absolvovali několik lekcí tvůrčího psaní, kromě jiného také „v plenéru“ Moravské galerie v Brně. Mezi nejzajímavější momenty celého týdne patřila návštěva Romského muzea v Brně spojená s rozhovorem s romskou autorkou Květou Podhradskou. Samozřejmě také nemohla chybět návštěva funkcionalistického skvostu vily Tugendhat a její zahrady, stejně tak jako návštěva Knihovny Milana Kundery, umístěné v Moravské zemské knihovně. Zde nás s fondem knihovny dopodrobna seznámila Jindra Pavelková. Na středu byl naplánován výlet do Prahy, kde

studenti navštívili Muzeum literatury (Památník národního písemnictví), ale především se setkali se spisovatelkou Kateřinou Tučkovou, která jim představila svůj válečný román *Vyhánění Gerty Schnirch*, odehrávající se v Brně. Čtvrteční večer byl zasvěcen divadelnímu představení, konkrétně divadelnímu zpracování románu *Hana* od Aleny Mornštajnové, které uvádělo Mahenovo divadlo. Náročný týdenní program uzavřela páteční prezentace skupinových studentských projektů, ke kterým studenti po celou dobu svého pobytu v Brně pečlivě sbírali inspiraci, a hlavně materiál.

V Muzeu romské kultury
Foto: Marie Hanzelková

Pevně věřím tomu, že všech 34 zúčastněných z řad studujících si domů kromě certifikátu a kreditů odvezlo spoustu krásných zážitků, zajímavých informací i nově vzniklých kamarádství. Pro mě jako lektorku češtiny bylo krásné sledovat, jak se spolu všichni snaží mluvit jen česky, jak si vzájemně pomáhají a inspirují se. Mnozí v sobě objevili i skryté tvůrčí schopnosti, ať už v oblasti výtvarného projevu, mluveného slova, zpěvu nebo i tance či herectví.

Co říci závěrem? To, že oběma organizátorkám ze srdce děkuji za možnost zúčastnit se něčeho tak tvůrčího, milého a přátelského. A snad také to, že celý program, včetně pobytu v České republice, je na zahraničních univerzitách financován z prostředků programu Erasmus+. Pokud by se tedy i vám v budoucnosti naskytla příležitost, neváhejte a se svými studenty se BIPu zúčastněte. Určitě nebudete litovat!

Práce na komiksu
Foto: Zuzana Muchová

Tchecoslováquia Proibida – filmová přehlídka Zakázané Československo

Klára Bachurková / krajanská komunita Sao Paulo, Brazílie

Ve dnech 21. května až 1. června 2025 proběhla v prostorách filmotéky Cinemateca Brasileira v Sao Paulu filmová přehlídka s názvem *Tchecoslováquia Proibida*, věnovaná československým filmům, jež byly po roce 1968 zakázány komunistickým režimem.

Akci, kterou organizovala Věra Matysíková ve spolupráci s Česko-brazílskou kulturní unií a Generálním konzulátem ČR v São Paulu, navštívili nejen členové místní české komunity, ale také studenti českého jazyka a široká veřejnost se zájmem o českou kulturu a historii.

Součástí programu byla rovněž výstava *Pražské jaro 1968*, připomínající období politického a kulturního uvolnění v tehdejší Československu, a dvě přednášky vedené Klárou Trskovou z Národního filmového archivu v Praze, přičemž jedna z nich se uskutečnila na Univerzitě Sao Paulo.

Diváci měli možnost zhlédnout 22 výjimečných snímků předních režisérů československé nové vlny, jako jsou Miloš Forman, Věra Chytilová, Juraj Jakubisko či Dušan Hanák.

Tato přehlídka nabídla jedinečnou příležitost poznat uměleckou hodnotu těchto děl a souvislosti historického a společenského kontextu, ve kterém vznikala. Setkání s českým filmem bylo nejen kulturním zážitkem, ale i důležitým momentem pro posílení vztahů mezi českou komunitou a brazilskou veřejností.

Filmová přehlídka *Tchecoslováquia Proibida* v Cinemateca Brasileira
Foto: Caio Brito, Cinemateca Brasileira

ZPRÁVA

Smetanovo uvědomělé češství a Smetanova čeština

Jiří Hasil / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha; Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem

V roce 2022 vydalo pražské Národní muzeum knihu s názvem *Bedřich Smetana Deníky. Diares. I. (1840–1847)*. Editorsky ji připravili Olga Mojžíšová a Tomáš Bernhardt.

Autoři mají v plánu vydat i zbývající Smetanovy deníky, a to z jeho vrcholného období a z jeho posledních let. Edici deníků ze studentských let B. Smetany doprovodili rozsáhlým úvodem, v němž čtenáře uvádějí do sociokulturního kontextu doby Smetanova mládí, tj. do 40. let 19. století. Podrobně seznamují s měšťanským životem v Plzni, ve městě, kde Smetana dokončil svá středoškolská studia a začal se soustavně věnovat hudbě. Samostatnou kapitolu pak tvoří jazyková analýza Smetanových deníkových záznamů psaných německy. Deníky jsou editovány v německém originále i v překladu do češtiny. Z hlediska zahraničního dosahu publikace je třeba pozitivně hodnotit, že úvodní část je přeložena do němčiny a do angličtiny.

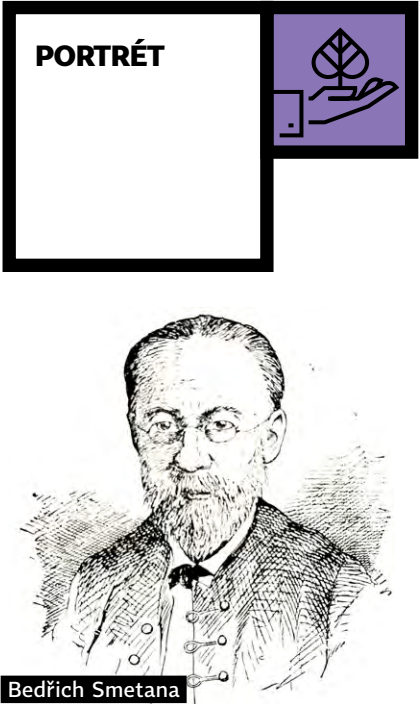
Bedřich Smetana, v *Roce české hudby 2024* dvakrát jubilující, pocházel z poměrně zámožné české měšťanské rodiny. Narodil se v Litomyšli do rodiny nájemce pivovaru. Doma u Smetanů se sice mluvilo česky, ale na veřejnosti už převládala němčina. Vzdělání získával na německých školách v Jihlavě, Německém Brodě a v Plzni, a proto v jeho jazykové praxi dominovala němčina, což tehdy nebylo nic neobvyklého. V případě studenta Bedřicha Smetany (sám se v mládí podepisoval jako Friedrich), jak o tom svědčí jeho deníky, převažovala němčina a přirozeně pronikala ze sféry oficiálního užití i do sféry soukromé. Némčina Smetanových deníků vykazuje rysy dokonalého osvojení, je „zrcadlem nejen osobní jazykové situace, ale i dobových jazykových poměrů“ (Vod-

rážková, 2022, s. 80). Reflektuje dobové zvyklosti kultivovaného německého psaného jazyka a nese v sobě prvky němčiny rakouské a jihoněmecké.¹

Česky se Smetana institucionálně psát nikdy neučil. Cítil se být Čechem a jako dospělý muž počátkem 60. let 19. století po zkušenostech uznávaného hudebníka ve švédském Göteborgu se rozhodl svůj talent cele věnovat české hudbě a českému národu. Dobová atmosféra 60. let tomu přála. Zdeněk Mahler ve své smetanovské monografii *Nekamenujte proroky* k tomu poznamenal: „Bylo mu 37 let – nadešla jeho historická chvíle, byl čas přikročit k národnímu dílu. (Po celé generace opouštěly české talenty svou nešťastnou vlast – Smetana první se rozhodl vrátit: právě ten nejlepší!)“ (Mahler, 1989, s. 112). A v této souvislosti se Smetana rozhodl psát česky. Mahler otiskl dopis, který Smetana napsal 11. března 1860 v Göteborgu svému příteli Procházkoví, v němž se vyznává ze svého vztahu k češství. Je to Smetanův první dochovaný dopis psaný česky a odráží jednak dobový český pravopis a jednak jeho schopnosti formulovat myšlenky v češtině i jeho meze-ry v pravopise a v mluvnici:²

V *Gothenburku dne 11. března 1860*

*Velevdážený p Procházka!
Prosím, bi jste mně především odpustil všec-
ky chybi jak ortograficky tak gramatykálnj,
které v hojně se v mým psanj nalesnau, neb
až do dnešního časů mně nebylo dopřáno,
se v naší mateřské řeči dotwrdjtj. Od mládj*

Bedřich Smetana

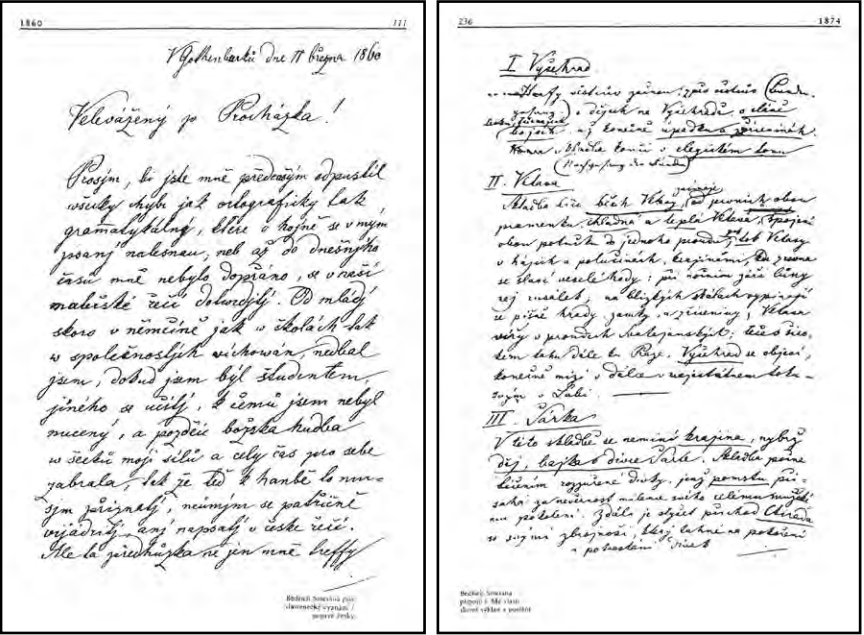
*skoro v němčině jak v školách tak w společ-
nostjch vichowán, nedbal jsem, dokud jsem
býl študentem jiného se učiti, k čemu jsem
nebyl nucený, a pozděie božska hudba v šec-
ků moji sílu a cely čas pro sebe zabrala, tak
že ted' k hanbě to musjm přiznatj, neúmjm se
patřičně vyjádritj, anj napsatj v česke řeči. Ale
ta předhůzka ne jen mně treffy.*

Problémy s českým pravopisem měl Smetana i později, přesvědčit se o tom je možné napří-klad ze slovního výkladu ve světové hudbě zcela unikátního cyklu šesti symfonických básní *Má vlast*.³ Pro ilustraci zde uvedme opis Smetanova autografu, v němž líčí obsah nejpopulárnější části cyklu, totiž *Vltavy*:

II. *Vltava*
*Skladba líčí běch Vltavy začínaje od prvních
obou pramenku. chladná a teplá Vltava, spo-
jení obou potůčku do jednoho proudu, pak tok
Vltavy v hájích a polučinách, krajínami, kde
zrovna se slaví veselé hody; při nočním záři
lůny rej rusálek; na blízkých skálach vypínají
se písně hrady, zamky a zříceniny; Vltava víry
v proudech Svatojanských; tečeť širokem toku
dále ku Praze, Vyšehrad se objeví, konečně
míží v dálce v majestátnem toku svým v Labi.* (Mahler, 1989, s. 236).

Porovnáním obou ukázek můžeme dospět k závěru, že i přes svůj „pravopisný handicap“ Smetana respektoval vývoj české-
ho pravopisu, např. psaní *au* > *ou*; *j* > *i* / *i*; *w* > *v*. Také z tohoto hlediska bude zajímavé seznámit se s připravovanou edicí zbývajících Smetanových deníků.

Ve své operní tvorbě zpočátku též zápasil s náležitou českou deklamací. Po premiéře *Prodané nevěsty* v roce 1866 otiskla Eliška Krásnohorská ostrou kritiku, v níž Smetanu kárala za nerespektování české deklamace a nedostatky v jejím zhudeb-

Ukázka z knihy Zdeňka Mahlera *Nekamenujte proroky. Kapitoly ze života Bedřicha Smetany*

nění. Konflikt mezi Smetanou a Krásnohorskou byl překonán až po mnoha letech v době, kdy byl Smetana již hluchý, ale nepřestával komponovat. Právě na libreta Elišky Krásnohorské v této době zkomponoval svá nejdokonalejší operní díla: *Hubičku*, *Tajemství a Čertovu stěnu*.⁴

Smetana ke svému češství a ke své češtině uvědoměle dospěl až jako dospělý muž. Ve druhé polovině 19. století nebyl sám. Stal se zakladatelem české moderní hudby, a to v duchu hudebního romantismu, českým hudebním skladatelem, dirigentem a klavíristou. Byl ale také rakouským občanem a jak dokládá Vlasta Reittererová, určitými vídeňskými hudebními kruhy byl považován za rakouského skladatele (Reittererová, 2012).

Nabízí se ale i otázka, co v dnešní době – ve 20. letech 21. století – se starým klasi-
kem české hudby? Má dnes co říci i mladé a nejmladší generaci? „Tématem Smetanovy doby bylo hledání české identity v bouřlivě se rozvíjejícím světě. Stejně téma zůstává aktuální i v dnešní době. (...) Bedřich Smetana do této diskuse přispěl jazykem, který je dodnes srozumitelný pro celý svět.“⁵ A dnes v globalizujícím se světě, plném nepokojů, válečných konfliktů a hledání vlastní identity, ve světě čelícím emigračním vlnám, terorismu, ekonomickým, ekologickým, energetickým i politickým krizím a rozpadu tradičních hodnot má Smetanův odkaz své místo. „Jde jen o to představit ho nejmladší a mladé generaci moderně adekvátním způsobem, který ale bude ctít a respektovat Smetanovu hudbu. Dnes, kdy v české společnosti převládá na jedné straně většinou laxní přístup

k národním hodnotám a na straně druhé sílí extremismus a nacionalistické tendence, odkaz na život a tvorbu Bedřicha Smetany může sloužit jako příklad úcty a respektu k národním hodnotám a jako impulz k vytváření moderního přístupu k nim a k budování vlasteneckého (nikoli nacionalistického) postoje mladé generace k českému národu“ (Hasil, 2023–2024, s. 210).

Smetanova hudba jistě obdobně rezonuje i v prostředí českých krajských komunit, a nejen v nich. Má potenciál dotknout se srdcí i Nečechů. Přesvědčivě to vyjádřil šéfdirigent České filharmonie, Američan ruského původu žijící ve Francii Semjon Byčkov: „Ke Smetanovi musíte přistupovat osobně. Podobně jako máte intimní vztah ke svému národu. Po celou dobu, kdy jsem toto Smetanovo dílo⁶ studoval – a strávil jsem tím dlouhé měsíce –, jsem jím byl úplně posedlý. A po nějakém čase jsem si uvědomil: ano, už znám ty melodie, už vím, jak je to dílo vystavěné. Ale ještě jsem potřeboval najít důvod, proč se mě ta hudba tak dotýká. Podle mě tkví odpověď v jediném pojmu: vlast. Pro Čechy je to jejich vlast, pro jiné národy zase ta jejich. Jsou to kořeny, místo, kde chceme být. A kde jsme – historicky viděno – vždycky chtěli být. A to s sebou přináší lásku, konflikt a bolest. Protože když ztratíme nebo nemáme možnost žít v milovaném místě, objevují se konflikt, tenze i bolest. Vezměte si rok 1918, Československo po stovkách let konečně nezávislé, pak ovšem přichází nacistická tragédie a v roce 1968 přijíždějí sovětské tanky. V té době jsem nebyl v Praze, byl jsem v Leningradu, ale tolik,

tolik jsem se styděl. V roce 1989 same-
tová revoluce a zem konečně svobodná. A co potřebujeme dnes? Máme sjednocenou Evropu. Ale kolik je v ní tenzí! Nacionalismus opět posiluje. Je to reakce na globalizaci, kdy individualita jedince není důležitá, přitom lidé nechtějí být jeden jako druhý, chtějí být sami sebou. Ovšem zároveň chtějí žít společně. A sjednocená Evropa bude nádherná, když se podaří zachovat národní identitu všech jejích členů. Teprve potom se podaří žít skutečně pospolu. A to je důvod, proč je Smetanova *Má vlast* dodnes aktuální, současná. Je o nás, je to příběh toho, co žijeme dnes. I to je důvod, proč se mě tak hluboce dotýká. Je to *Má vlast*“ (Byčkov, 2019). ■

Poznámka

Tento text vznikl v rámci projektu COOPERATIO, vědní oblasti lingvistika.

Zdroje

BYČKOV, S. (2019): Hledání Mé vlasti. *Magazín České filharmonie*, 4 [online]. Cit. 2025-05-30. <<https://magazin.ceskafilharmonie.cz/semjon-byckov-hledani-me-vlasti/>>.

HASIL, J. (2023–2024): Střípky k Roku české hudby 2024 aneb Z jeho života. *Český jazyk a literatura*, 74, 5, s. 209–217.

MAHLER, Z. (1989): *Nekamenujte proroky. Kapitoly ze života Bedřicha Smetany*. Praha: Albatros.

MOJŽÍŠOVÁ, O. – BERNHARDT, T. (eds.), (2022): *Bedřich Smetana Deníky. Diares. I. (1840–1847)*. Praha: Národní muzeum.

NEKULA, M. – RYCHNOVSKÁ, L. (2016): Jazyk Smetanových dopisů v dobovém kontextu. In: *Bedřich Smetana. Korespondence / Correspondence 1840–1862*. Praha: Národní muzeum, s. 28–73.

REITTEREROVÁ, V. (2006): Zhudebněná mateřština. In: J. Hasil (ed.), *Přednášky z XLIX. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, s. 251–271.

REITTEREROVÁ, V. (2008): Von der „Verkauften Braut“ zur Eishockey Oper. In: J. Hasil (ed.), *Přednášky z 51. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, s. 189–199.

REITTEREROVÁ, V. (2012): Die tschechische Musik in Wien im Spiegel der Wiener Presse um 1900. In: J. Hasil (ed.), *Přednášky z 55. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, s. 215–241.

VODRÁŽKOVÁ, L. (2022): Německý jazyk ve studentském deníku Bedřicha Smetany. In: *Bedřich Smetana Deníky. Diares. I. (1840–1847)*. Praha: Národní muzeum, s. 65–81.

Rok české hudby [online]. Cit. 2025-05-25. <<https://www.rokceskehudby.cz/rok-ceske-hudby>>.

¹ Blíže ke Smetanově němčině a k jazyku jeho deníků a korespondence viz Nekula, Rychnovská, 2016.

² Přesný opis autografu první stránky dopisu (Mahler, 1989, s. 111).

³ Smetana se nechal inspirovat českými bájemi, historií i českou krajinou. Rozsáhlé dílo vytvořil zcela ohluchlý mezi lety 1874–1879, celý cyklus poprvé zazněl až 5. listopadu 1882 v Praze na Žofíně.

⁴ Podrobněji viz Reittererová, 2006, Reittererová, 2008, a Hasil, 2023–2024.

⁵ Rok české hudby 2024 [online]. Cit. 2025-04-24. <<https://www.rokceskehudby.cz>>.

⁶ Byčkov hovoří o svém prvním provedení *Mé vlasti* s Českou filharmonií.

Online semináře pro učitele češtiny v komunitních školách v zahraničí

Kristýna Horáčková / krajanská komunita Chicago, USA

V komunitních školách v zahraničí neučí vždy vystudovaní pedagogové a pedagožky, často se jedná o dobrovolníky z řad rodičů či zájemce o český jazyk a kulturu. Ti dávají do vyučování veškerý svůj elán a nadšení, ale leckdy tápou, po jakých materiálech a aktivitách sáhnout a jak vlastně lekce naplánovat. Pro tuto cílovou skupinu proto vznikl online cyklus seminářů, kde mohou všichni načerpat inspiraci a sdílet své zkušenosti.

Východiska pro otevření online seminářů

V Severní Americe působí více než 30 českých škol. Některé mají dlouhou historii (například Česká škola T. G. Masaryka v Chicagu, která byla založena v roce 1921), některé se výuce češtiny věnují teprve pár let (mezi nejnovější patří Česká škola v Miami, která byla založena v dubnu 2024). Celá řada škol funguje na dobrovolnické bázi, role vyučujících se nezřídka ujímají rodiče dětí a velkou otázkou je výběr vhodných materiálů pro výuku a volba odpovídající

metodiky, kterou lze ve vyučování uplatnit. Jednou za rok se koná Konference českých škol v Severní Americe, na které mohou vyučující načerpat cenné zkušenosti a inspiraci.

Když jsem přijela do Chicaga na pozici vyslané učitelky, brzy jsem si uvědomila, že učitelům chybí soustavná metodická podpora a že by mnozí ocenili možnost vzdělávat se průběžně i během celého roku. Ve svém předchozím zaměstnání jsem působila mimo jiné i jako metodička dalšího vzdělávání lektorů a učitelů, bylo proto přirozené nabídnout metodické a didaktické kurzy i místní komunitě.

Forma a témata setkávání

Předevšímním zjištěním zájmu (formou online dotazníku) jsem vypracovala program celoročního online kurzu. Součástí dotazníku byla i otázka „Jaké problémy během výuky nejčastěji řešíte?“, která mi pomohla připravit program kurzu na míru cílové skupině – učitelům v zahraničí. Zde jsou některé odpovědi:

- „Výuka hrou – nedostatek zábavných mluvnických cvičení pro děti.“
- „Velké rozdíly v jazykových úrovních ve skupině, časté přecházení do angličtiny.“

DIDAKTICKÉ
ZKUŠENOSTI
A STUDIE

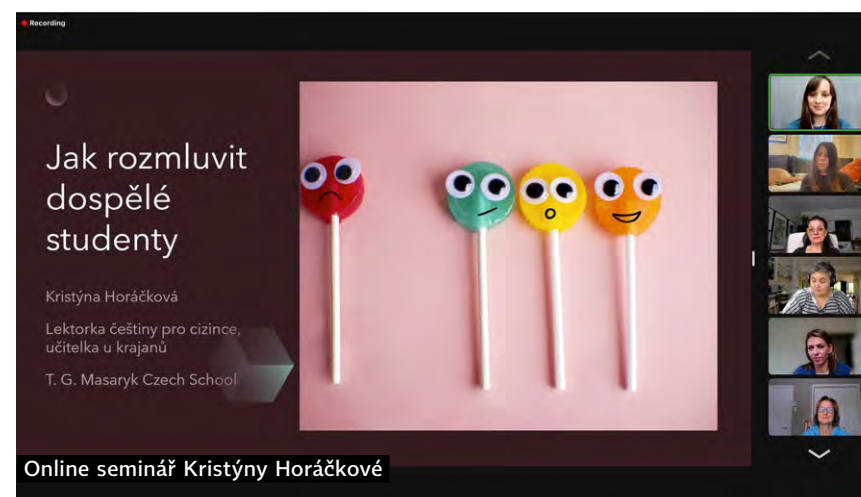
- „Jak učit v jedné skupině žáky s rozdílnou úrovní češtiny.“
- „Je těžké někdy nějaké děti rozmluvit a také rozšířit jejich slovní zásobu, aby se děti dokázaly lépe a přesněji vyjadřovat.“
- „Dospělí nechtějí moc mluvit.“
- „Nekázeň, nedostatek inspirace, přípravy.“
- „Vymýšlet nové přístupy, jak vysvětlovat gramatiku dospělým začátečníkům.“
- „Jak udělat zajímavou hodinu pro teenagery, jak organizovat hodinu, když děti jsou na různých jazykových úrovních.“
- „Motivaci dospělých studentů, jak vydržet, když se nedaří. Zajímá mě metodika výuky českých zájmen a perfektum, imperfektum.“
- „Učení v malotřídce – nejen jiný věk, ale i jiná jazyková úroveň v 1. třídě.“
- „Problem udržet pozornost vsetkych deti naraz, nakolko vekovo su v rozmedzi od 3 do 6 rokov. Tiez aj nesmelost deti, ktore nevedia az tak dobre slovensky, povedat nieco alebo odpovedat po vyzvani alebo otazke. Niektore deti maju problem s pismenkami a cislami a nevedia rozlisit, ktora je SK a ktora je US verzia pismenka alebo cisla.“

Setkání probíhala v aplikaci ZOOM s frekvencí jedenkrát za měsíc, vždy ve čtvrtek odpoledne (od 13:00 CST) a trvala 60 minut. Všechny semináře byly nahrávané, mohli si je proto pustit ze záznamu i ti, kteří nestihli setkání naživo. Odpolední čas setkání i nahrávání jsem zvolila z toho důvodu, že v Severní Americe jsou čtyři časová pásma, a bylo jasné, že nebude možné vyhovět všem. Ve školním roce 2022/23 proběhla setkání na tato témata:

- Specifika výuky dospělých
- Jak rozmluvit dospělé studenty
- Jak učit online (dětí i dospělé)
- Zdroje materiálů pro různé jazykové úrovně
- Krize na lekci
- Seminář Arnošt Lustig & projekt Mladí HUMAN-isté (seminář vedly Andrea Wendlíková a Eva Lustigová z Nadačního fondu Arnošta Lustiga, administrativně byl zaštitěn Českou školou T. G. Masaryka).

Vzhledem k tomu, že se osvědčilo nabídnout komunitě i jiné přednášející a rozšířit tak témata jednotlivých příspěvků, ve školním roce 2023/24 proběhla setkání následovně:

- Virtuální vzdělávání pro krajany 50+ (ve spolupráci se zástupci ČZU – Hanou Balzerovou a Andreou Krejzovou)
- Hry a hravé aplikace ve výuce
- Průvodce povinnou školní docházkou žáka v zahraničí (ve spolupráci se zástupci MŠMT – Svatoplukem Pohořelým a Michaelou Burdakovou)
- Tipy a triky, jak vyučovat konkrétní gramatické jevy
- Jak na online výuku dětí i dospělých
- Prvky montessori pedagogiky ve výuce dětí ve věku 3–6 let.

Workshopů se v prvních dvou letech zúčastňovali učitelé a učitelky z následujících zemí (řazeno abecedně): Česko, Francie, Itálie, Kanada (provincie Alberta, Ontario, Québec), Libanon, Nizozemsko, Nový Zéland, Polsko, Rakousko, Spojené státy americké (státy Florida, Georgia, Illinois, Kalifornie, Maryland, Michigan, Minnesota, Nebraska, New York, Pensylvánie, Severní Karolína, Texas, Wisconsin), Velká Británie. Průměrný počet přihlášených byl mezi 20–25 účastníky na každém workshopu.

V tomto školním roce (2024/25) jsme oslovili pedagožku Magdalenu Málkovou, výherkyni soutěže *Global Teacher Prize Czech Republic* (červen 2022). Učitelky a učitelé měli možnost poznat Magdalenu v rámci *Konference českých škol v Severní Americe* a projevíli zájem o semináře právě pod jejím vedením. Domluvili jsme proto spolupráci, během které Magdalena připravila svůj vlastní cyklus setkávání pod názvem *Hravé čeština*. Organizace a veškerá administrativní kurzu zůstala pod vedením České školy T. G. Masaryka, bylo nicméně velice obohacující mít možnost se inspirovat od externí lektorky. Na tento cyklus workshopů se přihlásilo celkem 46 zájemců ze Severní Ameriky (USA a Kanady).

Hodnocení účastníků

Zpětná vazba ke všem třem ročníkům online kurzů pro učitele byla velice pozitivní. Účastníci oceňovali rozmanitost témat, vysoce hodnotili praktičnost seminářů a možnost okamžité aplikace nabytých vědomostí v praxi. Velice důležitou součástí každého setkání bylo také sdílení zkušeností, výměna konkrétních nápadů či aktivit a také networking. Zde jsou některé konkrétní zpětné vazby na letošní kurz *Hravé češtiny*:

„Kurz mi moc pomohl! Převzala jsem tento školní rok novou třídu a je to hodně různorodá skupina, co se jazykové úrovně týče. Témata a to, jak je zpracovat, mi daly hodně zajímavých tipů i nápadů, co s dětmi podnikat.“

„Spousta zajímavých tipů na témata a jak učit české děti v zahraničí.“

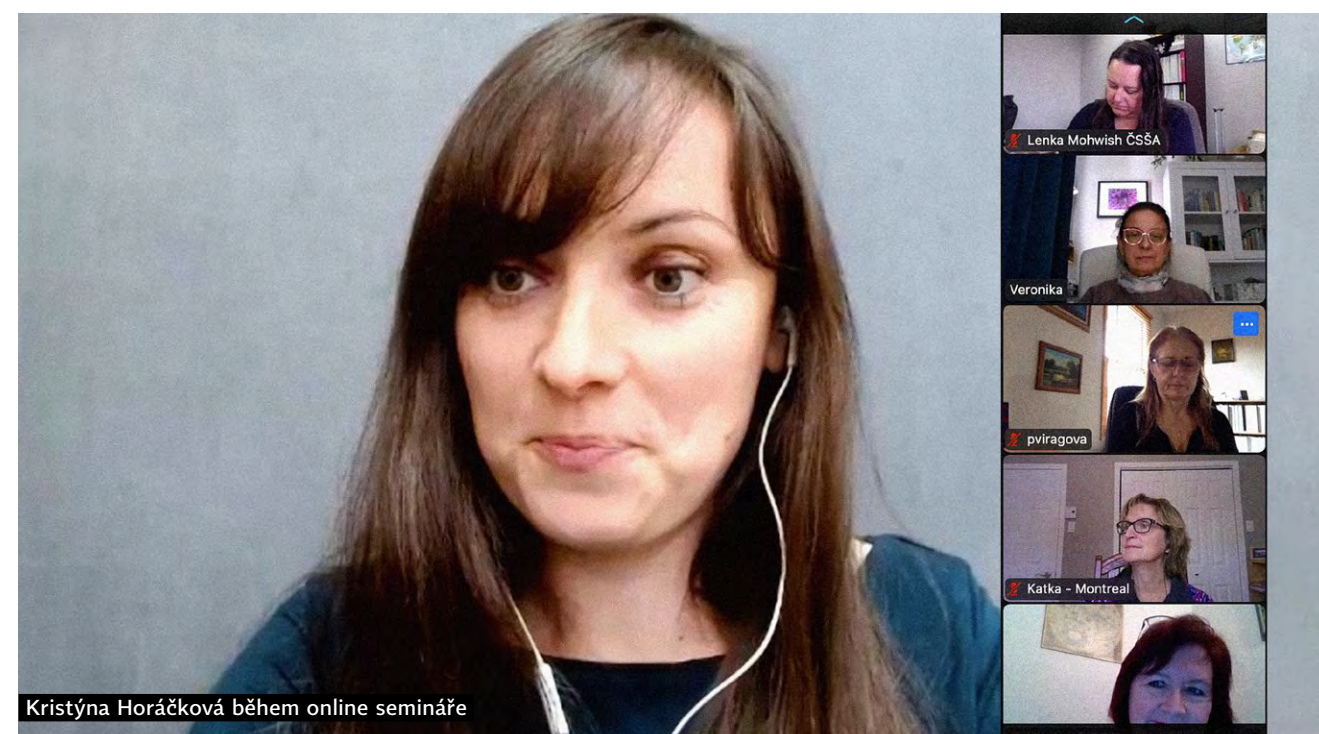
„Zajímavé a užitečné náměty, které se dají využít při výuce bez velkých nákladů.“

Ukázka konkrétního online semináře

Pro účely tohoto příspěvku jsem vybrala seminář s tématem *Jak rozmluvit dospělé studenty*. V komunitních školách se kromě dětí často jazykově vzdělávají i dospělí. Pro velkou část z nich se jedná o volnočasovou aktivitu, o snahu propojit se takto se svými předky či o přípravu na cestu do České republiky. Pro učitele je často náročné, aby v čistě jednojazyčném prostředí dokázal ve vyučování udržet motivaci a nadšení pro češtinu, kterou kolem sebe často už vůbec neslyší. Především aktivní produkce v cizím jazyce bývá poměrně velkou výzvou pro celou řadu studentů. Nezřídka se jako učitelé setkáváme s tím, že student rozumí, dokáže zdatně vyplnit gramatické cvičení, ale z nejrůznějších důvodů bojuje s mluveným projevem. Důležitost verbálního projevu je nezpochybnitelná, často zde však vstupují do hry nejrůznější bariéry. Typický je ostych, strach z chyby, velkou roli hraje také nedostatečně zvládnutá výslovnost, kvůli které je student nucen svou výpověď několikrát opakovat. Někteří studenti se tímto nechají snadno demotivovat a záleží jen na učiteli, jak zvládne studenta a jeho sebevědomí podpořit. Jedním z cílů každé lekce, kterého by se měl učitel snažit dosáhnout, je zásada, kdy student mluví víc než učitel. Jak toho ale zvláště v začátečnických lekcích docílit? Zde je pár tipů:

1. Vyvarujte se „učitelského echa“

Během četných hospitací, které jsem vedla, jsem se často setkala se situací, kdy na lekcích zaznívá takzvané „učitelé echo“. Jeho principem je, že student odpoví na otázku a učitel jeho odpověď zopakuje. Pokud studentova odpověď potřebuje opravit či lehce upravit (například co se již zmíněné výslovnosti týče), nedá se proti takovému

Kristýna Horáčková během online semináře

přístupu nic namítat. Ovšem v případě, že je odpověď správná, není nutné, aby ji učitel zopakoval. Pokud tak činí, zbytečně mění poměr mezi množstvím svých výpovědí a výpovědí studenta. „Učitelského echa“ je tedy rozhodně vhodné se vyvarovat – student tím přirozeně dostává víc prostoru, který není narušován promluvy učitele.

2. I čtení je mluvení

Když si osvojujeme nový jazyk, je nesmírně důležité postupně se učit nastavovat správně mluvidla a navyknout je na nové postavení, které jazyk přináší. Kromě běžné konverzace na začátečnické úrovni je vhodné do lekcí zapojovat i čtení kratších textů, přizpůsobených aktuální jazykové úrovni studentů. Málokdo z dospělých čte nahlas, přitom se jedná o skvělou příležitost nejen k nácviku výslovnosti, ale právě i ke zvýšení množství vyřčených českých slov a vět. Studenti se ve volné konverzaci neustále snaží formulovat myšlenku a zároveň správně vyslovit jednotlivé hlásky a spojit je v ta správná slova. Během hlasitého čtení mají šanci se soustředit především na mluvení samotné. Po přečtení každé části textu by mělo následovat dostatečné množství času, které je věnováno tichému čtení téhož, kdy se studenti mohou soustředit na význam textu a doptat se na neznámá slova či obraty.

3. Ptejte se a nechte studenty se ptát

Ani skupiny začátečnicků nejsou homogenní, vždy se najde student, který bude rychlejší či jazykově vybavenější. Zkušený učitel rychle odhadne, který student potřebuje jaký přístup – koho se může zeptat pouze ústně, kdo potřebuje vidět otázku napsanou a koho je dobré nechat v kolečku dotazování až na konec (aby během aktivity porozuměl, co se děje). Jednoduchým trikem, jak zajistit různorodou obtížnost lekce, je nechat některé studenty pouze odpovědět na otázku, zatímco jiné nechat otázku samostatně formulovat. Spolehlivě to funguje už na prvních lekcích, kdy jsou studenti často schopní zareagovat na „Jak se jmenujete?“, ale mají problém tuto otázku sami vyslovit a spojit si ji s konkrétním významem (především pokud do lekce zařadíme i další otázky jako například „Odkud jste?“ a „Jak se máte?“). Samozřejmě pak je trvat na odpovědi celou větou a nespojit se s jednoslovnou reakcí.

4. Recyklujte

Zde je ukázka recyklace čtyř otázek, kterými můžeme začít několik prvních lekcí kurzu pro začátečníky. Aktivita je založena na variování těchto otázek, které studenti slyší neustále dokola, postupně se však zvyšují nároky, které na ně učitel klade.

Otázky jsou následující: *Jak se jmenujete? Odkud jste? Co děláte? Jak se máte?*

1. fáze: Učitel se postupně ptá studentů, píše otázky na tabuli a vysvětluje jejich význam. Zde lze použít zprostředkovací jazyk,

ale nebývá to nutné – je totiž snadné význam vyložit jen na příkladě učitele (např. *Jak se jmenujete? – Já jsem Kristýna. Odkud jste? – Jsem z České republiky. Co děláte? – Jsem učitelka/manažerka/inženýrka. Jak se máte? – Mám se dobře. / Mám se špatně.*). V této fázi učitel pokládá otázky stále ve stejném pořadí.

2. fáze: Náhodné přeskupení pořadí otázek. Studenti mají otázky stále na očích (ať už na tabuli, či ve svých poznámkách), učitel upozorní na to, že teď bude pořadí otázek měnit a bude se ptát náhodně. Není tedy již možné očekávat, že po otázce *Jak se jmenujete?* automaticky přijde *Odkud jste?* Učitel může zapojit i míček: hodí míčkem, přitom položí otázku – student míček chytí, odpovídá na otázku a hází míček zpět učiteli.

3. fáze: V okamžiku, kdy učitel vidí, že studenti rozeznávají významy jednotlivých otázek a jsou schopni na ně odpovědět, požádá studenty, aby se teď ptali navzájem sami. Kladení otázek a odpovídání může probíhat ve dvojicích, učitel může postavit studenty do dvou řad proti sobě, nebo studenti mohou pokračovat v házení míčkem – tentokrát už jej ale nevracejí učiteli, ale rovnou se ptají dalších spolužáků. Varianta ve dvojicích je nejméně náročná, protože zde studenti mají relativní soukromí (slyší je pouze jejich spolužák), varianta dotazování se před celou skupinou patří mezi ty náročnější, zvláště pokud student bojuje s ostychem nebo nízkou sebedůvěrou. Studenti mají stále vizuální oporu, jednotlivé otázky jsou uvedené na tabuli či v jejich poznámkách.

4. fáze: Pokud učitel dojde k závěru, že si studenti všechny čtyři otázky osvojili a zvládnou na ně nejen odpovědět, ale také je položit, odstraní vizuální oporu – smaže otázky z tabule, zakryje poznámky. Tuto fázi lze také zařadit dříve pro pokročilejší či rychlejší studenty – vyrovná se nám tak tempo a úroveň celé skupiny.

5. Přemýšlejte nad tím, jak kladete otázky

I pro zkušeného vyučujícího je dobré si čas od času připomenout, že by měl ve svých lekcích klást co nejčastěji doplňovací otázky a vyvarovat se otázek zjišťovacích, na které je odpověď ANO/NE – viz například: *Vy jste byli na dovolené v Mexiku, že? To asi muselo být super! versus Kde jste byli na dovolené? Jaká byla cesta? Jaké bylo počasí? Co jste tam dělali? Jaké jídlo jste jedli?*

Záchrannou otázkou v případě, že je student málomluvný, také bývá otázka „Proč?“, která nedovoluje jednoslovnou odpověď a pobízí ke kreativě. Velice oblíbené bývají také porovnávací, či provokativní otázky – např.: *Co by pro vás bylo horší a proč: zmeškat letadlo NEBO sedět v letadle vedle někoho, komu je špatně?*

Závěrem je třeba zdůraznit, jak důležité je ve všech lekcích vytvářet bezpečné

prostředí, ve kterém se student nebojí vše si vyzkoušet a nemá obavy z toho, že udělá chybu. Podpora a povzbuzování učitele může vypadat i tak, že sám přizná, s jakými jevy ve druhém jazyce bojuje a ukáže, co jemu samotnému dělá problém (např. ohledně výslovnosti). Velice nápomocné je pak vytváření nahrávek konkrétních slov, vět či dokonce celých lekcí, které si potom student může opakovaně pouštět a obklopovat se tak češtinou kdykoliv potřebuje.

Závěr

Věřím, že zkušenému učiteli je věština z výše uvedených tipů dobře známá a že text posloužil především jako připomenutí osvědčených metod. Je zde na místě zdůraznit, že každý student je individualita a že to, co s někým funguje, může být potřeba upravit či výrazně změnit pro někoho jiného. I sami učitelé mají různé výukové styly a hledání té správné konstelace, která bude vyhovovat jak studentovi, tak vyučujícímu, může být leckdy zapeklité. Vždy je základem nejprve si specifikovat a vytyčit cíle, kterých chce student dosáhnout, a poté volit adekvátní metody k jejich dosažení.

Cílem tohoto příspěvku bylo mimo jiné i přiblížení situace vyučujících na komunitních školách a demonstrace toho, jaké informace oceňují. Velice mě těší, že i s přibývajícimi ročníky online seminářů se počet účastníků stabilně pohybuje mezi 20–30 přihlášenými na každé lekci a že se daří udržet vstřícnou a podporující atmosféru. Práce učitele v zahraničí může být někdy osamělá a vysoké číslo přihlášených potvrzuje, jak je pro učitele důležité setkávání a sdílení zkušeností.

Literatura

HASILOVÁ, H. (2023): Lingvodidaktické problémy výuky češtiny pro cizince a němčiny pro cizince v době covidové pandemie. In: M. Moťásová – P. Kollárová (eds.), *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach III*, sv. 1, Bratislava: Univerzita Komenského, s. 273–281.

HRDLÍČKA, M. – SLEZÁKOVÁ, M. (2007): *Nízkoprahové kurzy češtiny pro cizince (příručka)* [online]. Praha: AUČCI, CIC a Člověk v tísni. Cit. 2025-06-25. <<https://www.cicops.cz/cz/o-nas/103-materialy-ke-stazeni/knihovna/862-npk-01>>.

JEŽO GARANČOVSDKÁ, L. (2023): (Nové) e-learningové platformy určené pre výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka. In: M. Moťásová – P. Kollárová (eds.), *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach III*, sv. 1, Bratislava: Univerzita Komenského, s. 236–262.

NOSÁLOVÁ, B. (2009): *Nízkoprahové kurzy češtiny pro cizince 2006–2009. Příručka pro lektory nízkoprahových kurzů a pro účastníky kurzů lektorských dovedností Centra pro integraci cizinců*. Praha: MH Tisk.

Čeština v Egyptě

Marwan Alsolaiman / Česká centra, Praha

Přes dvacet let učím češtinu arabsky mluvící studenty, ne proto, že česky umím, to nemůže zcela umět nikdo, ale protože můj rodný jazyk je arabština a dlouhou dobu jsem studoval na českých vysokých školách v češtině a taky jsem vykonal státní zkoušky z češtiny.

Shodou okolností, nebo možná osudem, už od září 2023 učím češtinu Egyptanů formou online lekcí. Od samého začátku byl o češtinu ze strany Egyptanů velký zájem. Motivace studentů je různá, jeden například pracuje v oblasti turismu, druhý hodně cestuje mezi Egyptem a Českou republikou, třetí má manželku z Česka a podobně.

Spisovná arabština je ve všech arabských zemích stejná, ale nikdo spisovně na ulici nemluví. Já jsem ze Sýrie, tak mluvím syrštinou a Egyptané se mnou egyptštinou. I když mluvíme všichni arabsky, dochází někdy k tomu, že si navzájem nerozumíme, pak to nahradíme angličtinou.

Egyptané stejně jako ostatní arabsky mluvící od sebe mnohdy nerozlišují některé české hlásky, například E a I, O a U, nebo B a P, protože arabština nemá E ani O ani P. Proto je musím dobře poslouchat, zda

mají na mysli BÝT nebo PÍT, PŘEJÍT nebo PŘIJÍT. Výuka bývá ze začátku moc dobrá, všichni jsou nadšení až do chvíle, kdy se začneme učit všechny české pády. Přesto, že spisovná arabština má taky pády a všechno se musí skloňovat, nikomu se nechce skloňovat v češtině. Stejnou situaci zažívám i se svými českými studenty arabštiny. Pak najednou studenti začínají přemýšlet o tom, zda opravdu tu češtinu musejí dělat, nebo se bez ní obejdou. Během lekcí dochází ale i k humorným situacím, když musím vysvětlovat studentům výrazy jako: trhní si nohou, to je pro mě španělská vesnice, nasadil jsi mi brouka do hlavy...

V rámci kulturního programu roku 2024 (Rok české hudby) jsem byl Českými centry pozván do Káhiry, abych vedl pro studenty Káhirské univerzity přednášku o svých zkušenostech s češtinou plus autorské čtení

ze svých článků a sbírky poezie v češtině, druhým setkáním byl hudební seminář pro egyptské muzikanty. Na semináři jsme spolu zpívali a hráli na arabské nástroje některé české písničky. Zněly zajímavě a moc se jim líbily. Obě dvě setkání byla velmi příjemná a inspirativní, velmi mě překvapil počet studentů češtiny v Egyptě.

Zájem o češtinu ze strany arabsky mluvících studentů roste, např. bohemistika v Káhiře byla založena už v roce 1957 a v tomto akademickém roce zde studuje 190 studentů.

Poznámka

Článek je publikován v autentické podobě, autor (hudebník a lektor češtiny) není rodilý mluvčí českého jazyka.

Český hudební seminář v Káhiře
Foto: Amr Youssef Mahdy

České písničky jako nedílná součást výuky českého jazyka v Horní Lužici

Prosím, pane učiteli, zazpíváme si?

Jiří Jonák / učitel u Lužických Srbů, Německo

V naší vlasti s oblibou a hrdostí říkáme „Co Čech, to muzikant“. V Srbské Lužici by pořekadlo o muzikálním národě platilo ještě bezvýhradněji: řada Lužických Srbů ovládá hru na jeden či více hudebních nástrojů a téměř všichni rádi zpívají.

Je běžnou praxí, že někteří z našich dospělých posluchačů hned po skončení kurzu pospíchají na zkoušku jednoho z několika místních pěveckých sborů nebo že se děti ze základní školy těsně před „naším“ úvodním zvoněním vrací z blízkého domova seniorů, kde byly právě zazpívat jeho obyvatelům. Není tedy divu, že české písničky tvoří přirozenou součást hodin českého jazyka.

Poslech písní, práce s písňovými texty a zpěv (výjimečně i tanec), pravidelně zařazované v průběhu hodin, se těší oblibě mezi žáky i kurzisty a přináší řadu pedagogických benefitů: působí motivačně, zvyšují soustředěnost studentů a zároveň mění dynamiku hodiny a uvolňují atmosféru. Přispívají ke zlepšení poslechu s porozuměním a samozřejmě výraznou měrou obohacují slovní zásobu (a rovněž znalost české idiomatiky). Seznamují s českou kulturou, historií a reáliemi, pomáhají k pochopení „duše národa“ – v těchto bodech má vyučující k dispozici nepřeberné množství potenciálních témat a úkolů.

Příslušnou písničku si vždy (po stručném uvedení nezbytných souvislostí – interpret, autor, doba vzniku, ohlas aj.) poslechneme prostřednictvím internetového serveru YouTube či služby Spotify. Žáci/studenti před sebou mají předtištěný text, zpravidla s vyznačenými slovy, která se snaží na základě poslechu doplnit. V další fázi text přeložíme, ujistíme se, že je srozumitelný jako celek, a plníme případné další úkoly. Následuje závěrečný společný zpěv. Zpívat můžeme a cappella nebo v doprovodu hudebního nástroje či nástrojů, nám se nicméně nejvíc osvědčilo využívání právě platformy YouTube: obrazový doprovod k písním sledávají žáci a studenti nezávadně tak poutavým, že se dožadují opakovaného zpěvu v videem i v následujících hodinách. Někteří si pak klipy sami znovu přehrávají doma.

Co se týká výběru písniček, žáci či kurzisté ojedinele sami přicházejí s požadavky na konkrétní tituly: takto jsme například u gymnazistů zařadili *Originál* Marka Ztraceného, u dospělých zase *Kde domov můj* (včetně druhé sloky a výkladu o české hymně s exkurzem k J. K. Tylu a národnímu obrození). V drtivé většině případů je však volba na vyučujícím a nejedná se vždy o triviální úkol: text písně musí být pro danou studijní skupinu přiměřený nejenom jazykově, ale též obsahově. V následujících odstavcích uvádíme výběr písňových titulů, jež se osvědčily při naší výuce v různých studijních skupinách.

Písně seznamují s českou kulturou, historií a reáliemi, pomáhají k pochopení „duše národa“.

U žáků, kteří se s češtinou setkávají poprvé, lze účelně, a přitom nenásilně pracovat s písničkami *Ivánku náš* a *Citronky* (běžně dostupné video *Čiperků* mají děti nesmírně rádi a doprovodnou choreografii s chutí napodobují), při výuce základních číslovek přijdou vhod *Jedna, dvě, Honza jde a Jedna, dva, tři, čtyři, pět, cos to, Janku, cos to sněd*. Písníčky rozvíjející jazykové kompetence u dětí zveřejňuje pravidelně i časopis *Sluníčko*, nejlepší zkušenost máme s *Bu(bu)báky*¹. Mladší žáci (ale nejenom oni) dále velice rádi zpívají lidové písně *Já jsem muzikant*; *Andulko šafářova* a *Já mám koně* (dvě poslední jmenované znají i v lužickosrbské verzi). Klasiku pro nejmenší doplňují známé *Prší, prší*; *Pec nám spadla*; *Kočka leze dírou* a *Na tý louce zelený*.

Mezi lidovky, jež podle situace a potřeby zařazujeme již ve všech skupinách pokročilosti, patří *Já do lesa nepojedu* (lze využít

¹ Viz *Bu(bu)báci*. YouTube [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://www.youtube.com/watch?v=Nb2TtwTdD3c>>.

Tři odvážní, kteří souhlasili s vyfocením (Budyšínské gymnázium, 9. třída, 18 studentů)

Když dochází inspirace

k procvičení *půjdu vs. pojedu*); *Okolo Frýdku cestička*; *Kdyby byl Bavorov* (místa z textů vyhledáme na mapě); *Když jsem já sloužil* (je zajímavé porovnat několik různých modifikací závěrečné sloky s odlišným vyzněním); *Ach synku, synku* (můžeme krátce připomenout T. G. Masaryka); *Na tom bošileckým mostku*; *Beskyde, Beskyde*; *Travička zelená*; *Nestarej se, ženo má*; *Vyletěla holubička ze skály*; *Já husárek malý*; *Široký, hluboký* či *Žádný neví jako já*. Výhradně s dospělými kurzisty zpíváme *Lidičky, já mám rád pivo*; *Vínčko bílé* či zlidovělé *Ta naše písnička česká* (zmiňujeme autora Karla Hašlera i po něm pojmenované bonbóny) a *Škoda lásky* Jaromíra Vejvody (místní ji znají německy jako *Rosamunde*, anglicky hovořící vědí o *Roll out the Barrel*).

Moderní hudební tvorbu pro děti nám úspěšně poskytují Petr Skoumal (*Když jde malý bobr spát* a *Pan Šatra*) a zejména svou filmovou hudbu autorský tandem Jaroslav Uhlíř / Zdeněk Svěrák (*Dělání*; *Hlupáku, najdu tě*; *Jsou tady zlé časy* a *Statistika* z televizní pohádky *Princové jsou na draku*; *Není nutno ze Tří veteránů* a *Pod dubem, za dubem* z *Lotranda* a *Zubejdy*).

Zvláštní kapitolu tvoří koledy a další vánoční písně, kterým je ve výuce vyhrazen exkluzivní prostor od konce listopadu až do posledního týdne před vánočními prázdninami. S některými dětmi se v tomto období potkáme tři roky po sobě (s dospělými to letos bude dokonce počtvrté), proto je záhodno mít v zásobě více písniček různé obtížnosti. Jakýsi společný základ tvoří *Nesem vám noviny*; *Pásli ovce* *Valaši*; *Štědrý večer nastal*; *Půjdem spolu do Betléma* a *Narodil se Kristus Pán*. Na něj eventuálně navazujeme náročnějšími *Šla Marie, šla do ráje*; *Byla cesta, byla ušlapaná* a novodobými popovými písněmi *Purpura* (Jiří Suchý); *Ryba rybě* (Janek Ledecský) a *Půlnoční* (Václav Neckář), oceňovanými zejména gymnazisty a dospělými kurzisty.

Právě moderní populární hudba tvoří vedle lidové tvorby největší díl našeho došavadního portfolia. Pracujeme například s písněmi *Klobouk ve křoví* (Werich/Voskovec/Ježek; obvykle však využíváme novodobou coververzi od skupiny *Lucie*), *Babetta* (Jiří Suchý; u dospělých lze krátce představit mimořádnou osobnost autora a interpreta i divadlo *Semafor*); *Modlitba pro Martu* (Marta Kubišová; můžeme připojit stručnou informaci o pražském jaru 1968, příp. zmínit, že část textu je výpůjčkou z díla J. A. Komenského); *Tereza* (původně Waldemar Matuška, v roce 2021 přezpíval Igor Orozovič; pravděpodobně i díky zdařilému videoklipu s úryvkem z filmu *Jedině Tereza* jde o jeden z žáků nejžádanějších titulů); *Jednou mi fotr povídá* (Jan Kalousek; je nutné předem vysvětlit stylovou příznakovost slova fotr).

S mladšími žáky i s dospělými kurzisty se příležitostně rádi rozkročíme k folku (*Náměšť*, Jaroslav Hutka; jedna ze zásadních písní listopadu 1989), country (*Řemeslo*, František Nedvěd²), trampské písní (*Okoř*, tradiční), další filmové hudbě (*Nech brouka žít*, Juraj Kukura) či spirituálům *Stará archa* (tradiční) nebo *Černošský ghetto*³ (obojí v podání *Spirituál kvintetu*).

Zvláštní oblibě se těší tvorba Ivana Mládka, v případě *Jožina* z bažin dokonce existuje lužickosrbská předělávka⁴; v hodinách pracujeme s písničkami *Praha – Prčice*; *Jez a Rychlík jede do Prahy* (zpěv Luděk Sobotka; pedagogův úkol přeložit – být jazykově blízkému národu – verš strojvůdce poměrně záluďnou translatologickou výzvou).

Pokud bychom měli sestavit pomyslnou hitparádu hudebníků, jejichž písně

nám dosud posloužily při výuce češtiny jako cizího jazyka nejčastěji, mezi skladateli a textaři dominují vcelku očekávatelně Ivan Mládek, Jiří Suchý / Jiří Šlitr a Zdeněk Svěrák s Jaroslavem Uhlířem. Naopak vítěz v kategorii interpret (zpěvák) je poněkud překvapivý: jde o již více než čtyřicet let zesnulého Jiřího Schelingera, jehož (a opět Uhlířův/Svěrákův) klasický a nepominutelný *Holubí dům* s úspěchem zejména mezi gymnazisty zatím doplňují *Jahody mražené* a *Jsem prý blázen jen*.

Česká písňová tvorba, nesmírně bohatá, různorodá a s dlouhou tradicí, je v naší výuce češtiny pravidelným a vždy vítaným hostem, který hraje sice minoritní, nicméně nezastupitelnou roli. Za zhruba dva a půl roku, kdy autor tohoto textu působí v Budyšíně a jeho okolí, jsme napříč skupinami (od prvního stupně ZŠ přes osmileté gymnázium až po dospělé úhrnem „nastudovali“ (tzn. pedagogicky vytěžili) více než 70 písní širokého žánrového záběru. S ohledem na již zmiňovanou muzikálnost

Lužických Srbů, délku gymnaziálního studia (8 let) a věrnost dospělých posluchačů našim kurzům lze předpokládat, že náš „repertoár“ se bude i nadále rozšiřovat.

Literatura

BESEDOVÁ, P. (2017): *Hudba ve výuce cizích jazyků*. Praha: Grada.

² Originál Gordon Lightfoot

³ Originál Mac Davis

⁴ Viz JONÁK, J.: *Česká stopa v Horní Lužici. Krajiny češtiny*, 15, 2023, s. 9.

YouTube je užitečný pomocník

Čeští krajané v Buenos Aires oslavili vinobraní

Šimon Jelínek / Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita Brno

Čeští krajané v Argentině se v neděli 9. března 2025 sešli v Českém domě v Buenos Aires, aby společně oslavili vinobraní. Zatímco v Evropě začínalo jaro, obyvatelé Jižní Ameriky se teprve pomalu loučili s létem. Na akci, kterou již tradičně pořádá Český dům, se sice víno nepilo, zato ale nechyběla hudba, tanec a české jídlo.

V Argentině je z celé Jižní Ameriky nejvyšší počet potomků českých přistěhovalců a o akce pořádané krajským spolkem je tam dlouhodobě zájem. Na oslavu vinobraní tak do Českého domu přišlo okolo 180 návštěvníků. Velká část přítomných je ze třetí či čtvrté generace narozené v Argentině a jazyk svých předků dávno již plynule neovládá. Přesto lze místy zaslechnout i krátké konverzace v češtině. „Každá věta pronesená česky je pro mě odměnou a důkazem, že naše působení zde má smysl,“ říká vyslaný učitel ke krajanům do Argentiny Petr Táborový. „Těší mě, že krajané mají k češtině stále vztah a zkoušejí ji používat i mimo učebnu,“ dodává.

Interiér Českého domu byl vyzdoben fotografiemi z českých měst a visely tu také znaky Čech, Moravy a Slezska. Když se hosté usadili ke kulatým stolům, přišel na pódium místní hudebník Alberto Daisen ob-

ležený do českého kroje. Sálem se rozezněl zvuk harmoniky a Alberto se dal do zpěvu českých lidových písní. „K Šusterovým do Karlína, chodí moje Karolína. Jistě nad ní každý žasne, jak prý nám to spolu pásne...“ Netrvalo dlouho a návštěvníci se začali zvedat k tanci.

Vinobraní oslavují krajané pravidelně již více než dvacet let, ale historie této české slavnosti v hlavním městě Argentiny je ještě mnohem delší. „Vinobraní se tady v Buenos Aires slavilo ještě dříve, než jsem se narodil. Už mí prarodiče ho slavili v rámci tehdejší československé komunity,“ vzpomíná současný předseda Českého domu Ricardo Basovník.

Když byli hosté tancem unaveni, vrátili se ke stolečkům, kam jim obsluha přinášela

ZPRÁVA

Čeští krajané se pravidelně na různých akcích schází po celý rok, vždy alespoň jednou za měsíc.

občerstvení na posilňovnu. Jako předkrm byly bramboráčky a chlebiček s koprovou omáčkou, hlavním chodem pak vepřová pečeně se zelím a sladkou tečkou byl jablečný závin se zmrzlinou.

Po jídle byla na programu společenská hra. Alberto opět rozehrál svou harmoniku, ale tentokrát dělal v hraní nepravidelné krátké pauzy. V těchto krátkých chvílích měli hráči za úkol trhat ovoce zavěšené pod stropem. Ve všech přítomných se probudila soutěživost a někteří měli za pár minut plnou náruč jablek, hrušek a hroznů. Když bylo všechno ovoce otrháno, dali se opět všichni do tance a nepřestávali, ani když hudba utichla.

K večeru vystřídal Alberta na pódiu Soubor lidových tanců České republiky, tvořený krajanami, který za své vystoupení sklidil bouřlivý potlesk. Před ukončením akce došlo ještě k vyhlášení výherců tomboly, kteří si domů odnesli české pivo a víno.

„Moc jsem si to dnes užil. Čeští krajané jsou součástí mé rodiny a takováto setkání mi pomáhají připomenout, odkud pocházím,“ pochvaloval si akci argentinský rodák Juan Carlos Styk, jehož předci přijeli do Jižní Ameriky z Ostravy.

Vinobraní se zúčastnil také zástupce české velvyslankyně v Argentině Filip Kanda, který má mimo jiné na starost právě podporu krajských spolků. „Jako na každé akci pořádané Českým domem jsem si užil srdečnost, přátelství a spojení s naší vlastí. Jsem rád, že spolek funguje a že se v něm i nadále udržují tradice,“ říká a iniciativě krajanů Filip Kanda.

Čeští krajané se na takových akcích, jako je vinobraní, schází celoročně, vždy alespoň jednou za měsíc. Na duben přichystala řídící komise Českého domu velikonoční dílny, na květen pálení čarodějnic.

Vystoupení folklorního souboru Sokol
Foto: Šimon Jelínek

Kafka také v Portugalsku

Pavla Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

Pořádání kulturních akcí skýtá báječnou příležitost k šíření povědomí o České republice, její kultuře a v neposlední řadě také o nabídce kurzů českého jazyka na Lisabonské univerzitě.

Na tomto místě bych ráda zmínila výstavu s názvem *Franz Kafka: člověk své i naší doby* (v portugalské *Franz Kafka: um homem do seu e do nosso tempo*), kterou na podzim roku 2024 uspořádal lektorát českého jazyka a literatury ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Lisabonu, a to k příležitosti 100. výročí úmrtí významného pražského spisovatele Franze Kafky.

Výstava nejen komplexně představila život a dílo Franze Kafky, ale také seznámila návštěvníky s jeho životním příběhem a s prostředím, které ho obklopovalo a které ovlivnilo jeho literární dílo. Zvláštní

pozornost byla věnována autorově přátelství s Maxem Brodem, osudovým ženám v Kafkově životě a v neposlední řadě i jeho literárním počátkům.

Výstavu koncipoval spisovatel a překladatel Radek Malý, autor knihy *Franz Kafka: Člověk své i naší doby*. Autor srozumitelně a poutavě čtenáři přibližuje nejenom život Kafky, ale také jeho přístup k literární tvorbě. Formou komiksů představuje některá Kafkova díla. Knihu vydanou v roce 2017 doprovází černobílé ilustrace Renáty Fučíkové, která se zabývá reflexí Kafkova mýtu a jeho rezonan-

ci v dnešní době. Vybrané ilustrace byly součástí výstavy.

Návštěvníci výstavy si také mohli vyzkoušet hru *Playing Kafka*, kterou vytvořil Goethe-Institut společně s herním studiem Charles Games. Tato videohra nabízí svým hráčům virtuální ponoření do tajemného světa Kafkova románu *Proces*.

Výstava, kterou bylo možné v prostorách Filozofické fakulty Lisabonské univerzity zhlédnout po celý říjen 2024, zaznamenala velký ohlas. Franz Kafka je v Portugalsku známý a mezi čtenáři velmi oblíbený.

Výstava Franze Kafky v plném proudu
Foto: Pavla Vondráčková

Jubilejní oslavy založení Československého klubu v Adelaide

Michaela Svojšová / krajská komunita Adelaide, Austrálie

Rok 2024 se českým krajanům a pravidelným návštěvníkům Československého klubu v Adelaide zapíše do paměti jako rok, který přinesl hned několik nezapomenutelných událostí.

Každoroční říjnové oslavy založení samostatného československého státu jsou již tradičně očekávanou a hojně navštěvovanou akcí s bohatým kulturním programem. V loňském roce o to mimořádnější, že klub oslavil jubilejních 75 let od svého založení.

Československý klub v Adelaide se kromě jiného může pyšnit titulem prvního krajského klubu působícího na území Jižní Austrálie od roku 1949. Sídlní dům se nachází jihozápadně od centra města ve čtvrti Brompton. Vznikl přestavbou

z původního kostela díky úsilí a odhodlání Čechoslováků, kteří do Jižní Austrálie emigrovali po druhé světové válce.

Hlavním bodem oslav bylo krojované vystoupení dětí z České školy působící při Československém klubu, které se představily pásmem lidových písní, básní a říkadel. Program dále obohatili senioři se svým pěveckým sborem a hudební zážitek podtrhlo houslové duo Matěje a Marty Šutorových.

Mezi významnými hosty nechyběly velvyslankyně ČR v Austrálii Jana Tyrer,

ministryně vlády Jižní Austrálie pro turismus a multikulturní záležitosti Zoe Bettison a generální konzulka ČR v Sydney Zuzana Slovácová.

Podávala se tradiční česká kuchyně, čepované pivo a moravské koláčky. Svátečního dne se zúčastnilo více než 80 hostů z místní krajské komunity. Slavnostní atmosféra v sále jasně ukázala, že Československý klub i nadále zůstává místem, jež spojuje krajanů a uchovává české tradice a jazyk pro budoucí generace.

Slavnostní vítání hostů chlebem a solí

Písničky pro radost

Jana Sovová / lektorát Řím, Itálie

V rámci celodenního programu 12. setkání Českých škol v Itálii, které se uskutečnilo na půdě Velvyslanectví České republiky v Římě 1. 3. 2025, byl mj. představen hudebně-výtvarný projekt *Písničky pro radost*.

Nápad na nazpívání dvanácti českých a moravských lidových písní žáky pěti Českých škol v Itálii ve spolupráci se ZUŠ Antonína Dvořáka v Karlových Varech vzešel z iniciativy České školy v Bologni, pro niž se tato činnost stala zároveň hlavní náplní školního roku 2024/25. Hudebního aranžmá a realizace stop se ujala Konzervatoř a střední škola Jana Deyla v Praze a konečně dílko vyšlo v produkci Asociace Lucerna v Bologni. Všechny původní texty byly přeloženy do itaštiny, takže výsledné CD včetně doprovodného sešitu s texty obsahuje písně ve dvoj-jazyčné verzi. Součástí projektu je i výtvarný doprovod na obálce a uvnitř sešitu. Osobitě, pečlivě prokomponované ilustrace jsou dílem dětí ze zúčastněných škol a zároveň výstu-

pem výtvarných dílen pod vedením jejich pedagogů. Poslech čistého, svěžího přednesu malých zpěváků, kteří s gustem zpívají v obou svých mateřských jazycích, v kombinaci s pohledem na jejich malůvky je skutečně radostným zážitkem.

Zdroj

Písničky pro radost, 2024 [CD]. Bologna: Asociace Lucerna.

Poznámka

O projektu více RUBEŠOVÁ, K. (2025): Jak jsme si připomínali Rok české hudby v České škole Řím, *Krajiny češtiny*, 17, s. 29.

ZPRÁVY

Holčička ze známky slaví 100. narozeniny

Klára Moldová / bývalá učitelka u krajanů v Chicagu, USA

Osudová fotografie tříleté Evy Haňkové Neugebauerové v náruči prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, jež se stala předlohou známé poštovní známky, se nesmazatelně zapsala do kolektivní paměti první republiky.

Holčička ze známky se v květnu 2025 dožila úctyhodných 100 let. Před dvanácti lety se zástupci naší školy, která v názvu nese jméno T. G. Masaryka, poprvé s Evou Haňkovou v Chicagu setkali. Zprvu formální vztah brzy přerostl v přátelství a plodnou spolupráci, která zahrnovala ztvárnění Evina osudu žáky školy pro *Příběhy našich sousedů* (projekt Paměti národa).

Eva vždy toužila po literárním zpracování své životní cesty, která vedla dvěma diktaturami, přes oceán až do nového domova ve Spojených státech amerických. Slavnostní křest knihy *Holčička ze známky*, která vyšla na podzim roku 2024 v nakladatelství Práh,

bylo setkáním tří výjimečných žen – autorky Markéty Pilátové, ilustrátorky Renáty Fučíkové a samotné hlavní hrdinky. Titul pokřtil prezident České republiky Petr Pavel společně s první dámou Evou Pavlovou, a po prezidentu Václavu Havlovi se tak stal třetím demokratickým prezidentem naší země, s nímž se Eva Haňková osobně poznala.

Na jaře 2025 udělilo Evě Haňkové její rodiště *Cenu města Žďáru* v podobě medaile, kterou jí přiletěl do michiganského Kalamazoo předat Jaroslav Petr, rodák ze Žďáru nad Sázavou, a můj spolužák, který mě na Evu Haňkovou kdysi upozornil.

Při příležitosti Evinych 100. narozenin se ohlížíme nejen za jejím osobním příbě-

hem, ale i za hodnotami, jež ztělesňuje. Zastánkyni ženských práv, bilingvní výchovy a aktivní členku sokolského hnutí provázeli masarykovské ideály po celý život. Její vnitřní síla, víra v humanitu a důraz na vzdělání budou i nadále inspirací pro krajskou komunitu, která se kolem Masarykovy školy sdružuje.

Poznámka

Podrobně o Evě Haňkové v článku: PILÁTOVÁ, M. (2023): Holčička ze známky. *Krajiny češtiny*, 15, s. 82–84.

Eva Haňková prohlíží dárky

První krajský ples v Daruvaru

Návštěva u krajské komunity v Chorvatsku

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

Začátkem dubna 2025 navštívil Dům zahraniční spolupráce (DZS) – Jitka Morčušová, vedoucí oddělení celoživotního vzdělávání, Olga Vlachová, referentka Krajského vzdělávacího programu, a Kateřina Urbanová, HR partner (referentka oddělení lidských zdrojů) – krajskou komunitu na Daruvarsku v Chorvatsku. Ve školním roce 2024/25 tam působí dvě učitelky češtiny – Tereza Vlček Klímová a Vladimíra Pěčonková (od 1. 3. 2025 zastupuje Ilonu Kirchnerovou), vyslané k tamním krajanům v rámci Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

Program dvou dnů strávených v Daruvaru byl plný zajímavých událostí a nevšedních zážitků.

Děti v obvodním oddělení České školy Jana Amose Komenského, Daruvar v Lipovci se pod vedením Terezy Vlček Klímové při vaření dortu s pejskem a kočičkou naučily, které potraviny jsou zdravé a které ne. Studentky kurzu pro dospělé si při konverzaci na téma *Město* procvičily gramatiku. Děti z mateřské školky se pochlubily znalostí českých básniček a písniček a žáci 4. třídy pro ně na oplátku zahráli scénky, ze kterých jim Vladimíra Pěčonková pomohla vyvodit různá ponaučení.

Na velikonočních dílnách v Českém domě nejen Češi, ale i Chorvaté zdobili vajíčka a vyráběli pomlázky, zajičky, obrázky a další předměty spojené s Velikonocemi. Beránek, mazanec, chlebičky s vajíčky na různý způsob byly pro přítomné vynikajícím občerstvením.

Setkání v sídle Svazu Čechů v Republice Chorvatsko (Svaz) za účasti předsedkyně Svazu Marie Tučkové Štrumlové, místopředsedkyně Marie Válkové, poslance za českou menšinu Vladimíra Bílka, ředitele místních škol a zástupců nakladatelství *Jednota* znovu potvrdilo, jak důležitou roli v krajském životě naši učitelé hrají. Kra-

jané zvláště ocenili Terezu Vlček Klímovou a Ilonu Kirchnerovou, které se do dění v komunitě všestranně zapojily a přinesly jí oživení a nové aktivity.

Interaktivní výstava s názvem *V nové vlasti*, která je nově instalovaná v sídle Svazu, přiblížila návštěvníkům život krajanů od jejich příchodu do Chorvatska až do dnešních dnů.

V Knihovně Franty Buriana dvě zkušené a zapálené knihovnice, jež se starají o bohatý knižní fond a dopodrobna znají historii a poslání knihovny, ukázaly přichozím také pracovnu Franty Buriana a ubytovací prostory v Českém domě.

Vyvrcholením jarních akcí Svazu byl sobotní krajský ples, který za podpory Svazu zorganizovala Tereza Vlček Klímová, obstarala také ceny do tomboly a provázela celý večerem. Na plesu hrála kapela složená k této příležitosti z daruvarských hudebníků, kteří působí v různých kapelách, a rovněž se představili hosté z Česka. Všechny hudební a taneční části programu včetně vystoupení souboru *Holubička* vyzněly profesionálně. Sál Českého domu byl zcela zaplněný nejen našimi krajanmi, ale také Chorvaty.

Krajané na Daruvarsku žijí bohatý spolkový život, na kterém mají velký podíl naše učitelky.

Časopis *Jednota* a Rádio Daruvar přinesly informace o DZS a také zprostředkovaly zážitky účastníků této cesty: *Radio Daruvar* [online]. Cit. 2025-05-05. <https://open.spotify.com/episode/7qtoESFM3hh9do5kV1cmj?go=1&sp_cid=e8038f47711ce92e1c35865c70602cd3&utm_source=embed_player_p&utm_medium=desktop&nd=1&dlsi=2efc1abe2b2482f>.

První krajský ples v Daruvaru

Záhřeb a česká hudba

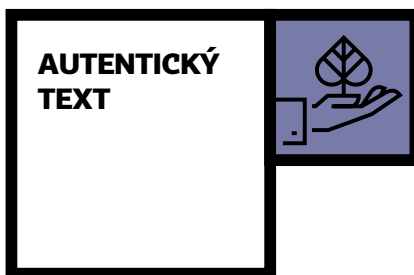
úvod Zdeňka Kohoutková / lektorát Záhřeb, Chorvatsko

Studenti oboru český jazyk a literatura na Filozofické fakultě Univerzity v Záhřebu se v rámci jazykových cvičení od 1. ročníku studia postupně seznamují s českou hudbou.

V rámci hodin českého jazyka se vyučující zaměřují také na české reálie, mezi které hudba neodmyslitelně patří. Lektorka Zdeňka Kohoutková studenty 3. a 5. ročníku vyzvala, aby na hodině napsali krátké autentické zamyšlení

na téma *Ohlédnutí za Rokem české hudby 2024* aneb... každý ze studentů mohl úvahu pojmut podle svého, někteří studenti vzpomínali na jejich první setkání s českou hudbou, jiní se např. zaměřili na jejich znalosti současné české hudební scény. Větši-

na studentů se ve svých úvahách nezávisle na sobě shodla, že poslech české hudby jim pomáhá nejen při zdokonalování českého jazyka, ale také při chápání české kultury a mentality. ■

AUTENTICKÝ
TEXT

Ohlédnutí za rokem české hudby
aneb moje setkání s českou hudbou

Jako součást české menšiny v Daruvaru, s českou hudbou jsem se poprvé setkala od narození, když mi maminka zpívala dětské písničky například "Skakal pes přes oves." Moje další setkání s českou hudbou bylo ve školce, a později na základní škole. Nejraději vzpomínám na vánoční koledy, které jsme zpívali na vánočních představeních jako je koleda "Koleda, koleda Štěpáne" nebo "Šel Pepíček šel na led." Když jsem se v páté třídě základní školy přestěhovala do Záhřebu, pamatuji si, že jsme se učili o Bedřichu Smetanovi v hodině hudební výchovy a byla jsem velmi ráda, protože mě česká hudba stále provázela. Zůstalo to tak dodnes, kvůli tomu že studuji češtinu, posloucháme a učíme se o české hudbě, a také doma na zábavách zpíváme české písně. Mezi mě oblíbené písničky patří "Jetelíček u vody", "Šup sem, šup tam" a "Šel jsem za noci aleji." Určitě mižu říct, že některé písničky budu zpívat svým dětem a jsem ráda, že jsou to opravdu české písničky.

Paulina Kundrovski,
3. ročník

Sara Ladović,
3. ročník

Než jsem začala studovat češtinu, vůbec jsem nevěděla jak je bohatá a rozmanitá česká hudba. Věděla jsem o klasických skladatelích jako Dvořák nebo Smetana, ale nevěděla jsem jak ta hudba odrazí historii, kulturu a taky i politiku České země. Jedním z prvních hudebníků o kterých jsme se učili byl Bedřich Smetana. Jeho skladba Má vlast a hlavně píseň Vltava je skoro hymna české identity. Když jsem ji slyšela opravdu jsem v ní cítila pohyb řeky, jak to skladatel zamýšlel. Při studiu češtiny jsem se taky poprvé seznámila se zpěvákem Karkem Gotten. Jeho hlas je dnes v Česku a i Slovensku opravdu známý. I když jsem ho nepoznala dřív, Karel Gott byl součástí mého dětství protože zpíval písně z kresleného filmu Věelka Maja. Nejvíce mě fascinovala kapela The Plastic People of the Universe která byla naprosto opak Karlu Gottu. On byl všem známý, a oni byli underground a politicky angažovaní. Jejich hudba není lehké poslouchatelná, ale když jsem pochopila kontext pochopila jsem jejich roli v odporu proti režimu. Teď po poslouchání a učení o několika českých umělcích mám pocit že rozumím lépe nejen českou hudbu ale i Česku.

Deset let EPALE

Monika Smekalová / Dům zahraniční spolupráce

Před deseti lety založila Evropská komise EPALE – Elektronickou platformu pro vzdělávání dospělých v Evropě, jejímž cílem bylo a je podporovat vzdělávání dospělých ve všech jeho podobách.

Zatímco někteří vnímají vzdělávání dospělých pouze jako firemní školení, od požární bezpečnosti po měkké dovednosti, nebo jako odborné rekvalifikace a autorizace, přístup Evropské komise je mnohem širší. Patří sem také vzdělávání v kulturních organizacích nebo tzv. občanské vzdělávání, které často poskytují neziskové organizace. Z tohoto pohledu je každý, kdo poskytuje vzdělávání veřejnosti, lektorem vzdělávání dospělých.

Během existence EPALE se hlavní priority podpory průběžně měnily. V současnosti jsou aktuální například rekvalifikace a zvyšování kvalifikace v důsledku technologických změn a proměn trhu práce, do velké míry

ovlivněných nástupem umělé inteligence. S tím úzce souvisí i rozvoj digitálních dovedností. Za další významnou prioritu se považuje občanské vzdělávání – tedy vzdělávání pro úspěšný a aktivní život v demokratické společnosti. S ním je spojena celá řada dovedností a kompetencí, od základních dovedností přes finanční, mediální a zdravotní gramotnost až po vzdělávání k udržitelné společnosti.

EPALE nabízí informační materiály, příklady dobré praxe i příležitosti ke spolupráci všem, kteří se vzdělávání a celoživotnímu učení věnují, a to napříč celou Evropou. Pro začínající i pokročilé lektory v rámci EPALE vznikly online Kurzy lektorských dovedností

I.-IV.¹ Lekce například ukazují, jak ve výuce správně komunikovat, jaké způsoby interakce používat nebo jak strukturovat hodinu. Jednotlivé kurzy se věnují prezenční, hybridní a online výuce, včetně přehledu různých online nástrojů pro lektory, využití virtuální reality nebo umělé inteligence. Kurzy je možné studovat ve svém vlastním tempu a ve zvoleném čase. Registrace je bezplatná a absolvent celého kurzu obdrží certifikát. ■

Zdroj

Dům zahraniční spolupráce [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://www.dzs.cz/program/epale>>.

¹ Kurzy lektorských dovedností I.-IV. [online]. Cit. 2025-05-05. <<https://kurzy.epale.cz/collections>>.

ZPRÁVA

Česko-slovinský slovník falešných přátel

Zdeňka Kohoutková / lektorát Záhřeb, Chorvatsko

Na začátku roku 2025 vyšel unikátní Česko-slovinský slovník falešných přátel autorky Bojany Petkovič, absolventky Katedry českého jazyka a literatury Filozofické fakulty Univerzity v Lublani. Myšlenka ke vzniku této publikace vychází z magisterské diplomové práce, v níž se Petkovič zabývala právě falešnými přáteli mezi češtinou a slovinštinou.

Mezi těmito dvěma slovanskými jazyky existuje velké množství slov, která můžeme z odborné terminologie označit za zrádná slova nebo interlingvální homonyma a paronyma. V publikaci najdeme na 500 párů příkladů falešných přátel mezi oběma jazyky, jednak pravá mezijazyková homonyma, kdy se zvuková i grafická stránka shoduje, význam slov je ale naprosto odlišný, např. č. *strup* a sln. *strup* 'jed'¹, č. *jed* a sln. *jed* 'jídlo', dále nepravá homonyma – homofony, tedy slova, která mají zvukově shodnou realizaci, avšak graficky se odlišují, např. č. *chlapec* a sln. *hlapec* [xlapec]² 'čeledín', homografy, tedy slova zvukově odlišná, ale shodně se píšící, a v neposlední řadě také paronyma, tedy slova velmi podobná, ne však shodná, např. č. *oloupat* a sln. *olupiti* 'okrást'.

Základ slovníku tvoří české lexémy, které byly vybrány ze *Slovníku spisovné češtiny*, vysvětlení významu v obou jazycích a ilustrativní příklady čerpala autorka

z dostupných českých a slovinských jazykových slovníků a korpusových databank³. Do slovníku nebylo možné zahrnout všechny existující páry česko-slovinských homonym a paronym, ale obsahuje většinu z těch, které byly autorkou identifikovány jako potenciální „nebezpečné“ při povrchních a ukvapených závěrech o sémantické platnosti českého výrazu na základě znalosti slovinštiny. Publikace obsahuje veškeré atributy slovníku jako takového, slovníková hesla jsou řazena abecedně, heslová slova jsou psána tak, že se český výraz nachází v levém sloupci a rovnoběžně s ním je v pravém sloupci druhá část homonymního/paronymního slovinského páru. V příkladech jsou homonymní/paronymní slova uváděna v takovém tvaru, aby bylo zřejmé, kdy se jedná o homonymní/paronymní pár, ne vždy se totiž jedná o základní slovníkový tvar.

Slovanské jazyky můžeme považovat za navzájem blízké, ale vývoj jednotlivých slov se mnohdy ubíral různou sémantickou cestou. Proto mohou tato slova se stejnou/podobnou formou, ale jiným významem způsobovat komunikační problémy. Za velmi přínosnou proto pokládáme kapitolu před samotnou slovníkovou částí *Krátká analýza vybraných mezijazykových homonym*, kde autorka na 25 příkladech demonstruje vývoj jednotlivých slov v obou jazycích, která vycházejí ze společného slovanského prajazyka:

OTROK pochází z praslovanského *ot-rokъ, odvozeného pomocí předpony *ot- 'od, pryč' a kořene slovesa *rekti 'řící'. Původní význam je tedy 'ten, který nemluví', což se v každém z jazyků dospělo k rozličnému významu – ve slovinštině otrok 'dítě' neumí mluvit, zatímco v češtině otrok 'nesvobodný člověk' mluvit nesmí.

Kromě dvojic slov, v nichž český a slovinský výraz mají stejný původ, je ve

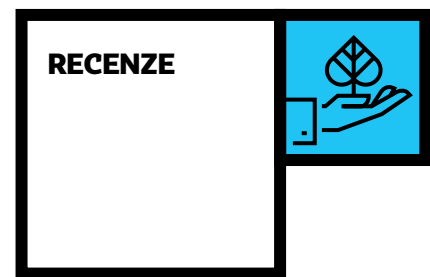
slovníku zachyceno také velké množství takových párů, jejichž podobnost je čistě náhodná a vývojově spolu nesouvisí, např. č. *fant* a sln. *fant* 'kluk' nebo č. *dirka* a sln. *dirka* 'závod'.

Slovník by měl usnadnit komunikaci mluvčích obou jazyků k lepšímu vzájemnému porozumění, je určen také studentům cizích jazyků a překladatelům, kteří mohou snadno inklinovat k povrchnímu odhadu významu slov, jež jim připomínají slova z mateřského jazyka. Výsledkem pak může být chybný překlad, interpretace, komunikační šum či nedorozumění. Zároveň se jedná o dobrý výukový materiál, se kterým je možné při hodinách češtiny/slovinštiny jako cizího/druhého jazyka pracovat mnoha způsoby: při výuce lexicologie může sloužit jako příklad ukázky výstavby slovníku a slovníkových hesel, při lektorských cvičeních na různých jazykových úrovních lze pomocí slovníku vytvářet nejrůznější aktivity. Publikaci provází 33 ilustrací, které vizuálně doplňují slovník. Také tento obrazový aparát může sloužit jako interaktivní materiál do výuky obou jazyků. ■

Literární zdroj

PETKOVIČ, B. (2025): *Česko-slovenski slovar lažnih prijateljev*. Ljubljana: Edita.

- ¹ Tímto způsobem zaznamenáváme překlad slovinského slova do češtiny.
- ² V textu používáme zjednodušenou českou fonetickou transkripci, nikoliv IPA.
- ³ Český národní korpus [online]. Cit. 2025-03-24. <<https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2020>>; Gigafida [online]. Cit. 2025-03-24. <<https://www.cjvt.si/raziskovalno-delo/projekti-cjvt/gigafida/>>.

Nejen o češtině – zdaleka i zblízka, a hlavně s humorem

Ivana Bozděchová / Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Jsou knihy, které se čtou samy. Patří mezi ně – alespoň pro mne, a vynasnažím se o tom podat důkazy – nová kniha Milana Hrdličky s lákavým názvem *Po stopách čepeřice kropenaté. Blogy (nejen) o češtině*.

Autor, přední český lingvista a lingvodidaktik, jistě není čtenářům *Krajin češtiny* neznámý. Kvalita předem garantována, chtělo by se napsat. Hrdličkova publikace sice částečně navazuje na některé jeho odborně-popularizační práce (včetně jazykových sloupků), přesto se jeví jako unikátní a sympaticky moderní, aktuální, nikoli však podbízivě popularizující. Za sebe konstatuji, že s blogem jako takovým, tedy s tímto žánrem nemám příliš velkou čtenářskou zkušenost, ba dokonce zbaběle musím přiznat, že jsem mu dosud nevěnovala zvláštní pozornost a blogy spíše přecházela. Jsou-li všechny takové, jaké umí psát Milan Hrdlička, pak jsem evidentně dělala chybu a možná o dost přišla. Aby čtenáři *Krajin češtiny* o nic nepřišli, pokusím se tuto půvabnou knihu přiblížit. I když možná mnozí znají některé ze 49 blogů do knihy zařazených z online periodika iDNES.cz, v němž vycházely v letech 2021–2024.

První část knihy obsahuje texty věnované češtině: autor v nich vesměs poutavým, humorně či dobrodružně laděným způsobem nabízí neuvěřitelné množství informací a faktů o naší mateřštině. I pro odborníka tu a tam neznámé detaily, překvapivé drobnosti a souvislosti, lahodící jak teoretickému poznání lingvistickému a didaktickému, tak vztahu a sympatiím k češtině vlasteneckého rázu. Patřím ke čtenářům, kteří se – po celý svůj profesní život – rádi nechávají vlákat do pout s jazykem a s jeho užíváním spojených. Na své si přijdeme pohledem na češtinu z druhého břehu, očima studentů a milovníků češtiny jako jazyka nemateřského, z perspektivy jejího vývoje v širokém společenském kontextu evropském

(od nejstarší doby přes Svatou říši římskou, rakousko-uherskou monarchii, 20. století až do současnosti) i celosvětovém. Autor plodně sděluje své zkušenosti z dlouholeté pedagogické praxe při výuce češtiny jako cizího jazyka v rozličných kurzech u nás i v zahraničí. Dozvědět se tak můžeme zajímavosti, zážitky a jazykověkulturní souvislosti především z Beneluxu (Belgie) a Dálného východu (Korejská republika).

Namísto je ocenit, jak obohacujícím způsobem dokázal autor zužitkovat jazyková a jazykovědná fakta, čísla a statistiky na

Kniha přináší skutečně lahůdky, jazykové delikatesy. Při čtení se poučíte a pobavíte.

velmi malém textovém prostoru, ba zapojovat je natolik zajímavým, podnětným a zábavným způsobem, že je čtenář nevnímá jako něco naučného či poučného, ale spíše objevného, vybízejícího k přemyšlení o dalších souvislostech i ke konfrontaci s vlastní (jazykovou) zkušeností. V druhé části

knihy pak autor sdílí vzpomínky a roztočivé příběhy, které zažil při cestování u nás i v zahraničí (často s rodinou), líčí je barvitě a s humorem. V bravurní zkratce

vychází z autentických výpovědí a mistrně kombinuje postupy různých žánrových stylů i lexikální prostředky z širokého rejstříku příznakových jednotek hovorových, slangových, nespisovných, expresivních. Celkově: formát a prostředí blogů pro autora jako stvořené – ostatně sám v úvodu připouští, jak se v něm našel (s. 1): „Když jsem se po trýznivém údobí pochyb a váhání jednoho vláhého aprílového večera konečně rozhoupal, nahlédl jsem zvědavě do podmanivého světa perexů a karem. Co vám mám povídat – rázem jsem byl očarován a polapen! Doslova přes noc jsem se proměnil v to, co by mě ve snu nenapadlo – pročitl jsem už jako blogger...“

Po stopách čepeřice kropenaté přináší skutečné lahůdky, jazykové delikatesy. Chcete-li, při čtení se poučíte, (do)vzděláte, pobavíte, zasmějete. Sdělení plně a obdivuhodně přizpůsobená online prostředí, navíc lidsky dávkovaná pro jednotlivá krátká čtení. A ptáte-li se na původ názvu knihy, záhadou není: byl zvolen titul jednoho z nejúspěšnějších a nejčtenějších blogů. Stylem, milým humorem a nadsázkou bych jej směle zařadila do okruhu historek Miroslava Horníčka nebo Františka Nepila; posuďte sami (s. 110): „Mnohé události obvykle pozvolna mizívají pod nánosy času. Jsou ale zážitky, které zkrátka vytěsnit nelze. Nikdy a za žádných okolností. Radí se k nim i moje putování za čepeřicí kropenatou.“

Věřte nevěřte, ale hlavně čtěte, litovat jistě nebudete – vy ani žáci a studenti v kurzech češtiny, rozhodnete-li se je těmito texty alespoň tu a tam ve výuce motivovat a obohacovat. Více už nepovím... ■

Literární zdroj

HRDLIČKA, M. (2025): *Po stopách čepeřice kropenaté. Blogy (nejen) o češtině*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

O cestách češtiny s Marií Čechovou

Ivana Bozděchová / Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Rádi navazujeme na recenze v předchozích číslech *Krajin češtiny* věnované pracím přední české bohemistky a renomované autorky Marie Čechové, tentokrát zprávou o její zbrusu nové knize.

V rozmezí deseti let autorka publikovala s úspěchem a čtenářským zájmem tři naučně-popularizační knihy: *Řeč o řeči* (2012), *Život s češtinou* (2017) a *Svět v češtině a svět češtiny* (2022)¹, nyní na ně po třech letech navazuje čtvrtým dílem s (opětovně) výstižným názvem ***Cesty češtiny – O češtině mimo školu i ve škole***. Již pohled na obsah knihy předznamenává, ne-li zaručuje i tomuto dílu podobné přijetí a odezvu, jakých se dostalo těm předchozím. Domníváme se, že zcela oprávněně.

Čtenářsky výhodné i koncepčně propracované je tematické rozdělení knihy, shodné s předchozími díly: (1) současný jazyk, styl a komunikace; (2) výuka češtiny (porovnání stavu v současnosti a před několika desetiletími) a (3) autorčin pohled na představitele bohemistiky (lingvistiky) a na učitele češtiny. Tři hlavní oddíly s jejich pěti pododdíly dále členěnými do kapitol jsou doplněny autorčím zamyšlením nad postavením ženy ve vědě v podobě epilogu (zahrnujícího i myšlenky vyslovené při rozhovoru vedeném u příležitosti předávání *Ceny Milady Paulové* v roce 2019) a dále odbornému textu náležitým resumé (v češtině a v angličtině) a výběrovými rejstříky jmenným a věcným.

Stejně jako celá odborná lingvistická a didaktická tvorba Marie Čechové vykazuje i tato kniha vysokou odbornou úroveň, neobyčejný odborný nadhled v problematice široce překrývající témata obecně lingvistická i specificky bohemistická nahlížená detailně v hierarchických, vývojových či logických celcích, posloupnostech a vzájemných spojitostech. I zde k jazykovým (komunikačním) i výukovým jevům autorka uvádí či naznačuje tradiční přístupy i pohledy nové, mnohdy spíše experimen-

tální či neověřené a nezdráhá se je odborně kriticky posuzovat (viz zde v ukázce z kapitoly *Spisovnost a regionálnost ve veřejné řečové praxi a ve vyučování češtině*). Mezi jiným tak např. do oddílu o osvojování češtiny zařazuje kapitolu *Regionální tematika ve vyučování* a připomíná v ní, jak by výuka na všech stupních školy měla reagovat na to, že žijeme v konkrétním regionu, a tak budovat vztah žáků k němu (zařazovat

tedy také dialektologickou a onomastickou tematiku). Autorka neustále zohledňuje své čtenáře – v závislosti na tématu tak v různé míře zařazuje i jazykovou stylizaci neformální a subjektivně posuzující. Vlastního, subjektivního zaujetí se nevzdává ani volbou tematiky či materiálu, viz např. kapitolu *Pomístní jména – naši orientátoři v krajině*, dokumentovanou převážně na jazykovém materiálu z Popovicka na Benešovsku, autorčina rodného, a tedy důvěrně známého kraje. Text se tak stává nejen bohatě odborně informativním, ale i čtenářsky vlídným, záživným, někdy až dobrodružně či objevitelsky vystavěným „dějem, příběhem“.

V celku knihy k tomu přispívají i lákavé nadpisy kapitol, posuďme sami: *Frazémy – řečové a jazykové konzervy*; *Výsledky „forenzního“ zkoumání tvorby Miloše Dokulila*; *Opustit myšlenku o snadném a bezpracném vzdělávání v českém jazyce*; *Didaktická gramatika jako jedna z možných*; *Budou talentovaní češtináři nadále handicapováni?* aj.

Marie Čechová jako zkušená autorka zkrátka umí napsat velmi kvalitní text. Příznačně vždy drží krok s vývojem (především, ale nejen českého) jazyka, dokáže vybírat aktuální a někdy i palčivé jevy a problémy jazykové teorie i řečové praxe, a tu vždy dokládá na bohatém a živém ilustračním materiálu.

Marie Čechová (vpravo) na 9. společném setkání učitelů u krajanů a lektorů češtiny s Ivanou Bozděchovou, 2017

¹ BOZDĚCHOVÁ, I. (2017): *O Životě s češtinou. Krajiny češtiny*, 9, s. 91–92.
BOZDĚCHOVÁ, I. (2022): Marie Čechová: *Svět v češtině a svět češtiny*. Za češtinou a pro češtinu. *Krajiny češtiny*, 14, s. 72–73.

Obdivuhodná a sympatická je autorčina vždy přítomná pohotovost vhodných a názorných příkladů. Viz např. v kapitole *Neutrálnost a příznakovost jazykových prostředků* ekvivalenty neutrálních výrazů s odlišnou charakteristikou: *židle, skříň, sedět, malý – sesle, almara, dřepět, prťavý* (příznakové dobově, stylově nízké, popř. i emocionálně) – *židlice, šifonér, spočívát, nicotný* (knižní až archaické, zastaralé). Své čtenáře (možná díky své dlouholeté pedagogické praxi) dokáže doslova vtahovat do „děje“ kapitol kladením podnětných (řečnických) otázek. Tím vším se zvyšuje čtivost jejího textu. Jako zejména čtenářsky užitečné a praktické je třeba ještě vyzdvihnout jako další přínos závěrečná shrnutí a seznamy bibliografie na konci každé kapitoly.

A konečně: i v této knize Marie Čechová vzpomíná na své bohemistické kolegy – učitele i žáky, tentokrát jsou to (uvozeni opět výstižnými nadpisy): *Jaroslav Hubáček – zpívající sociolektolog a učitel*; *Viktor Viktora – „Učitelé poslání jako poselství vzdělání a humanity nemá alternativu“*; *Petr Nejedlý – třetí z patronů Olympiády v českém jazyce*; *Irena Vaňková – od Olympiády v českém jazyce k celoživotní orientaci*; *Ludmila Zimová – syntaktička/učitelka a učitelka/syntaktička*; *Ludmila Liptáková – naše slovenská pokračovatelka*; *Václavové Pavlíčkové – kolega a žák*.

Marie Čechová svou odbornou erudici již osvědčila jako přední autorita ve svém oboru mnohokrát. I čtvrtý díl autorčina cyklu o češtině jistě najde zainteresované publikum a nabídne mu hodnotné, aktuální a motivující odborné i lidské sdělení. Naším závěrečným přáním je, aby se do něj přičlenili i čtenáři *Krajin češtiny*...

UKÁZKA

7. Spisovnost a regionálnost ve veřejné řečové praxi a ve vyučování češtině

Zachycovala jsem úryvky řeči moderátorů, hlasatelů (profesionálů) a jejich hostů, profesionálů nebo poloprofesionálů, zaznamenávala jsem v jejich projevech odchylky od obecně přijímané spisovné/standardní normy. Probírala jsem posuny v lexiku, v syntagmatických a syntaktických konstrukcích a posuny morfolické. Tehdy moderátoři (např. Jiří Holoubek, Regina Květoňová) ve snaze udržovat kultivovaný spisovný projev se jen zřídka odchylovali od spisovné normy. To platilo plně i za následujícího moderátora Jana Kovaříka, podle mého názoru – z hlediska kultivovanosti, nejen z hlediska dodržování spisovnosti – zatím z moderátorů této stanice nejlepšího.

To se však změnilo. Uvedu zkušenosti o pět let pozdější:

Výše uvedenou pochvalu nebylo možno opakovat o následujících moderátorech ČRo2 (ranní vysílání vedl a vede Dalibor Gondík). Nelámali si hlavu se svým výrazem, převládala v něm familiárnost, jejich

Marie Čechová na 10. společném setkání učitelů u krajanů a lektorů češtiny s Ladislavem Bánovcem, 2018

vzájemná zábava zastíňovala leckdy obsah sdělování; uvolněnost v obsahu sdělování i v řeči bývala doprovázena i bezdůvodným smíchem přítomných (i Regina Květoňová se přizpůsobila). Jen během asi dvou ranních hodin 1. 11. 2021 moderátor svou řeč prokládal citoslovenými obraty: *jó, takže; tak jó; že jó; nó, nó hale*; volil ve výslovnosti zájmeny tvar s protetickým *v* (*von*), u příslovce *teď* podobu *teďkon*, u slovesa *jít* *poťme*, obecněčeské tvary u přídavných jmen *to bylo moc hezký, je to docela vtipný*. Jaké pocity asi měli při sledování tohoto vysílání kultivovaní posluchači z Ostravska?

Ostatně zdá se, že **rozvolňování** bylo a je na stanici ČRo2 přímo programové, viz pravidelně opakované prohlášení *Dvojka, rádio, které Vás baví*. Chceme věřit, že to neznamená, že jde jen o nezávazné zabavování posluchačů, bez větších ambicí, snad se užívá slovesa *bavit* ve významu „těšit Vás do poslouchat“. Toto sloveso nabývá i dalšího významu, aktuálně posunutého, viz politické představitele, kteří místo o jednání mluví o tom, že se *baví*, i o válce v Iráku nebo o havárii na jižní Moravě... Např. bývalý europoslanec Jiří Pospíšil se takto vyjadřuje pravidelně, stále se *baví*. Asi ho nenapadne, že posluchač si může říci: *baví se za mé peníze?*

Abych si ověřila, zda jsem x nejsem profesionálně deformovaná, vyhledala jsem tehdy na internetu stanoviska posluchačů k vysílání Dvojky.

Pro ilustraci uvedu několik stanovisek: *Změna vysílání ČR2 od ledna 2019 se mi nelíbí, moc ráda jsem poslouchala ranní vysílání s Janem Kovaříkem...* Dále posluchačka uvádí důvody, nikoli jazykové. *Zamilovala jsem si pana Kovaříka. Pokud nebude moderovat, přeladím*. Jiná posluchačka: *Ranní vysílání –*

velmi špatné. Poslouchala jsem s radostí pana Kovaříka, ale teď má vysílání neprofesionální úroveň (dále vypočítává nedostatky). *Bohužel, přeladili jsme. Škoda... Dvojka se dala cestou průměrnosti...* Tvrdší názor: *Nejprve jste se snažili „omladit“ repertoár různými slátaninami. V poslední době i vulgaritami*.

Abych nebyla nespravedlivá, nechybělo ani hodnocení kladné, vyzdvihující u moderátora, že je vtipný a neformální. Nabízí se otázka, zda tato stanice plní dobře, jako kdysi, svou

veřejnoprávní roli, nebo jí jde jen o vysokou sledovanost masou zabavovaných, nenáročných posluchačů.

Za zmínku stojí i změna v nedělním ranním vysílání, v němž se dříve střídaly vynikající kultivované osobnosti jako Václav Větvíčka, František Novotný, Alfréd Strejček, Rudolf Křestan, Robert Tamchyna. Někteří bohužel odpadli, ale našťastí přibylly dvě obratné dámy, Zuzana Maléřová a Renáta Fučíková. Škoda, že doprovodná hudba (např. k výkladu o Mozartovi není přičleněna ukázka z jeho hudby, ale píseň populární zpěvačky) nesouvisí nijak s programem, jen ruší příjemnou atmosféru vysílání, popř. přímo obsah. (s. 136–137)

Literární zdroj

ČECHOVÁ, M. (2025): *Cesty češtiny – O češtině mimo školu i ve škole*. Praha: Karolinum.

Luckyho štěstí

LITERÁRNÍ
KOUTEK

Markéta Pilátová / bývalá učitelka u krajanů v Jižní Americe

Byla jsem možná ještě děcko, ale stejně jsem věděla, co nechci. Právě skončil komunismus a před náma se objevila krajina plná sekáčů, mekáčů, cest za hranice, škol, na který se člověk moh dostat, i když jeho fotr byl třeba disident. Všecko jako záblesk velkého, zářivého meteoru.

Byla jsem holka z malého města, co trčí v rovinaté krajině jak špatně narostlý zub. A nechtěla jsem skončit tam, kde jsem vyrůstala. Nechtěla jsem prodávat jako máti v krámě a nechtěla jsem jako fotr utopit ambice v levném pivu. Něco vědět je jedna věc, a něco s tím udělat je druhá. Nakonec jsem musela na učňák, protože jsem se nedostala ani na tu pitomou hotelovku, o který snila máti. Obor kuchař-číšník jsem teda dodělala, ale hned potom jsem našťěstí, teda myslela jsem si, že našťěstí, potkala Luckyho. Byl to Lukáš, ale všichni jsme mu říkali Lucky. Byl to týpek, co má pořád dobrý dny, někdy dokonce na zemi najde 15 stovek na přilepenou, jen tak. A já měla pocit, že je děsný štěstí, že jsem Luckyho potkala. Byl to všeuměl, co si ho lidi nájímaj na to, aby jim postavil spadlej plot nebo skleník nebo někdy i celej barák. Uměl ledacos. A hrál hezky na kytaru a měl dlouhý, blondatý vlasy a já před ním, stejně jako skoro každá holka, padala měkce do peřin a držela se ho jak klíště.

Lucky kamarádil s partou lidí z většího města, který k nám jezdili na prázdniny. Nějak se to sešlo a po jednom letním mejdanu, kdy jsme se všichni zhulili trávou a snědli hrnec lysohlávek, jsme se domluvili, že odejdem do hor. Budem taková anarchistická horská komuna. Tenkrát nás hory fascinovaly, protože jsme byli všichni z rovinaté krajiny a hory byly něco jako oceán, něco nedostižného, magického, tajemného, něco, co by člověk měl poznat a dobyt to, nebo si na to aspoň sáhnout.

Ta představa nás neopustila ani po propařeném noci. Dohromady jsme schrátili prachy a nastěhovali se do ruiny po Němcích kousek od Jeseníka. S Luckyho úsměvem, kytarou, trávou a všema snama o tom, že nebudeme jako naši rodiče – udřený a vyhořelý kreatury, co se potácí mezi prací a věčným iritováním všech a sebe sama. Lucky byl trofejní chlap a já byla šťastná, že se právě mně podařilo ho dostat. A kdyby chtěl, šla bych s ním třeba do gulagu. Ale on i ten gulag by Lucky dokázal podat s optimismem. Nebyl by to gulag, ale zotavovna, kde probíhá léčba chladem a hladem.

Takže, když jsme přijeli do vesnice, kde kromě nás žil ještě jeden hluchoněmej správce rozpadlého komunistického statku, co se domluvil akorát se svýma koňma, trochu mě zamrazilo. Uviděla jsem tu barabiznu, o který bylo na první pohled jasný, že ji

ani 100 šikovnejch chlapů jako je Lucky nemůže dát nikdy dohromady, a zamrazilo mě podruhé. To už ale Lucky vykládal ze své otřískané dodávky nářadí, krosnu s nádobím a nadšeně dalším třem lidem, co do toho šli s náma, vykládal, co kde bude – záhony, abysme byli potravinově soběstační, sad, skleník, u baráku bude sauna, támhle bude bazén a támhle přírodní jezírko, všechno si nasbíráme v lese, vypěstujeme, opravíme. Mrazení přešlo v paniku. Ten barák neměl střechu, neměl koupelnu, bylo to jen pár zdí s obrovským pozemkem, ke kterému patřil i kus lesa. Docvaklo mi, že to není barák a hory, ale že je to past, která za mnou právě zaklapla. Těžko se to vysvětluje, protože mi na

Byla jsem holka z malého města a nechtěla jsem žít jako máti a fotr a skončit tam, kde jsem vyrůstala.

Ilustrace Magda Andresová

to řeknete, že jsem mohla kdykoli odjet a dělat třeba kuchařku nebo číšnici, třeba i v horském hotelu, když jsem tak toužila po horách. Jenže já jsem ani tak strašně netoužila po horách, ale po Luckyho blondaté hřívě, a hlavně po jeho šťastné povaze, která se za každých okolností staví na tu světlejší stranu. Ze všeho dokáže vytřískat jas a záři, ať je, jak chce, po krk ve sračkách. Tohle mě na něm fascinovalo a tohle jsem chtěla pro sebe. Ale ať jsem se snažila, jak chtěla, a dívala se na tu ruinu Luckyho očima, viděla jsem pořád jenom obrovské čelisti obří pasti, jak za mnou hrozivě zacvakávají.

Ale jak už jsem říkala, Lucky byl šikovnej a ti další tři lidi byli podobný. Páreček, holka s klukem, a ještě jeden kluk, horolezec, kterýho jsme moc nevidali, protože byl pořád někde ve skalách. Tehdy jsem měla takový období, že jsem začala číst. Ta holka, co tady měla svého kluka, se jmenovala Hanka a měla knihovnickou školu, ale nechtěla vlastně trčet někde v knihovně a půjčovat důchodkyním čtivo. Jen na tu školu šla, protože měla ráda knížky. A taky si jich přivezla celou tašku a jezdila na kole do Jeseníka a půjčovala si tam další knížky v knihovně. A já si je půjčovala od ní. A ta holka uměla taky krásně šít a podobně, jako to uměl Lucky s dlátem a krumpáčem, Hanka dokázala vyrobit spoustu věcí z něžeho, což nám dost pomohlo. Eda, ten její kluk, byl zase vyučeněj zahradník, a tak jsme nakonec fakt měli i ty záhony, skleník, co Lucky vyrobil ze stavejch flašek od piva, a já vařila a zpracovávala všechnu tu zeleninu a ovoce, co jsme vypěstovali. Mrazení a panika nakonec přešly do šťastnýho a klidnýho období a asi vás nepřekvapí, když vám řeknu, že se z toho poklidnýho budování a sázení, vaření a vyšívání vzešly i dvě děti, který mi Lucky udělal dost brzo. Samozřejmě, že pak

chtěl, abysme je nedávali do žádné školky a ani školy, chtěl, abysme je učili sami.

A to bylo poprvé, co jsem se jeho plánům vzepřela. Do té doby jsem mu na všechno přikyvovala, protože se vždycky tak nějak ukázalo, že ví, co dělá, nebo spíš, že mu to vychází. Ale já nechtěla, aby naše děti byly pořád s náma na konci světa. Chtěla jsem, aby, až jim bude šest, pěkně nasedly do autobusu a jely do Jeseníka, nebo aspoň do Uhelné, kde by vysedly před školou a měly jiná děčka kolem sebe, a třeba se pak mohly svobodně rozhodnout, jestli s náma chtějí, nebo nechtějí sdílet anarchismus.

Možná jsem tou vzpourou zasela nějaké čertovo semínko do Luckyho blondaté palice. Teď to nějak časově nedokážu zrekonstruovat, ale když na to myslím, mám dojem, že to mohlo tak být. Jako by si Lucky uvědomil, že ho všichni nebudou

poslouchat navěky. A on měl rád navrch. Všecko se zdálo stejný jako dřív, jen naše děti jezdily autobusem do Jeseníka. A Luckyho iritovalo, že Monička chtěla barbínu a Robin angličáky. Lucky nechťel, aby měly tyhle věci. Marně jsem mu vysvětlovala, že nejsme ve středověku. My si mohli vybrat tenhle život, ale ony by si zase měly vybrat nějakej svůj.

Lucky se na mě jenom divně kouknul a neříkal nic. To bylo v době, kdy odešla Hanka s Edou. Chtěli víc cestovat, a tak se vypravili do Irska zkoušet štěstí na nějaký biofarmě. Odešli uprostřed léta, kdy zrovna začalo dozrávat všecko, co Eda na jaře zasadil, okopal a vyplel. Kolem skleníku se plazil hrášek a fazole, za skleníkem hrozivě bujely dýně, patisony, cukety a lilky. Zahradu jsem nikdy moc nevnímala, byl to zdroj zeleniny, ovoce, bylinek, a Eda měl dokonce několik pařežů s hlívou a nějakým druhem japonských hub. Já jsem na houby chodila raději do lesa, bavilo mě je poznávat a určovat, měla jsem od Hanky z knihovny vypůjčené různé houbařské atlasy a bavilo mě experimentovat. Domů jsem nosila klouzky kravské, holubinky mandlové, ryzce černohlávky a fialové lakovky ametystové. Nikdo jiný houby nesbíral, a to mi v naší malé partě dodávalo zvláštní vážnost.

Když Eda před odjezdem procházel svou zahradou a sadem, které asi deset let pečlivě budoval a ošetřoval, zeptala jsem se, jestli se mu bude stýskat. Zadu-

maně se na mě podíval a řek: „Co myslíš?“ Věděla jsem, že Irsko byl Hančin nápad, že Edovi se z konce světa na jiný konec světa ani trochu nechce. Byl ale do Hanky zamilovaný, možná podobně jako já do Luckyho, a věděl, že kdyby s ní nejel, že by museli jít od sebe. A komu by se chtělo rozcházet s milovanou holkou kvůli zahradě na kraji lesa? „Budú ti po-

sílat fotky, jestli chceš?“ Navrhla jsem mu. „Spíš vyplej ty záhony s květákama a na jaře prořež jabloně. Taky je natři vápnem, prosím tě!“ Řek to, jako by mi svěřoval na vychování svoje dítě. Měl v očích úzkost a prosbu. Jako by tu zahradu předával ne-tečné a vyhořelé ošetřovatelce v děčáku. Objala jsem ho a všecko mu slíbila. Chtěla jsem ho uklidnit, i když jsem si nebyla ani trochu jistá, jestli se chci o zahradu starat a jak vlastně. Spoustu těch činností, které Eda prováděl, jsem sice vídala, ale nijak jsem jim nevěnovala pozornost. Když říkal, abych prořezala stromy, asi si myslel, že jsem ho při tom nějak pozorovala. Já si ho ale jen vybavovala v kulichu a starém vaťáku na žebříku, jak tam v koruně jabloně cosi pižlá. Ale jak to dělat, to jsem netušila.

Už dávno jsem ale díky Hance přišla na to, že v knížkách se dá najít úplně všechno. Když teda odjeli a já sklídila a zavařila

ovoce, zajela jsem s batohem do knihovny. Nastrkala jsem do něho všechny knížky o zahradničení, řezu stromů, permakulturní a bio zahradě a přihodila i Čapkův *Zahradníkův rok*. Nejdřív jsem na zahradě nic neměnila. Nechala jsem Edovy záhony tam, kde byly, jen jsem na ně nasela jiný věci, aby se půda nevyčerpala. Další rok jsem se odvážila založit květinový záhon. Na kytky Eda moc nebyl, ale já chtěla denivky na salát nebo pivoňkové želé. Zahradnictví byla daleko, tak jsem si všecko musela vypěstovat ze semínek. Květiny vyketly až další rok. A já zjistila, že na zahradě trávím čím dál víc času, že si tam chodím číst, občas jsem se přistihla, že ležím vedle květinového záhonu, nade mnou se houpou květy třápek, divizen a slunečnic, a já jen tak zírám pánu bohu do oken, na nic nemyslím a jsem tak moc v Edově a teď i v mů zahradě, že se tomu pocitu nemůžu nic vyrovnat. Už jsem Edu chápala, že měl strach, co se stane se zahradou, a byla jsem pyšná, že jsem ho nezklamala. Ale on se na zahradu už nikdy nepřijel podívat.

Zahrada začala být jenom moje. Kytek bylo čím dál víc. Pěstovala jsem střední paprikookurky ačokča, černý bez s růžovými květy, arónie, kanadský borůvky, josty, klanoprašky, kustovníce čínské, muchovníky a moruše. Lucky vyrobil vedle skleníku dřevěnou terasu s houpačkama pro děti, opěry pro fazole a rajčata, ale čím dál víc se potloukal v lese a ve skalách. Nikdy nám s děťma nenabídl, abysme šli s ním. A když jsem to navrhla já, jenom něco neurčitě zabručel, že bysme mu nestačili a že potřebuje být chvílku sám. Jako bysme byli kdovíjak spolu! Na zahradu za mnou nikdy nechodil, připadalo mi, jako by na ni žárlil. A když jsem mu třeba ukazovala, jak se prořezávají třesně, tak mu zjevně vadilo, že mám o něčem víc šajnu, než má on. Nemoh si zapamatovat jména kytek, ani to, jestli jsou to letničky, dvouletky nebo trvalky. Dokonce občas posměšně komentoval, když jsem šla do knihovny a přinesla si v batohu další knížky o zahradničení. Jenže nemoh popřít, že je zahrada opravdu krásná.

Pak se ale začal navážet do románů, co jsem si taky půjčovala. To mu předtím, když tady byla Hanka a já se s ní bavila o knížkách, který jsme četly a půjčovaly si navzájem, nevadilo. Jako by mu vadilo, že už není jedinej, kdo mi dává pocit štěstí. A když jsem pak přišla s tím, že bych si třeba dálkově dodělala maturitu a pak třeba i vysokou, řek: „A to by ses jako pak odstěhovala do města? Byla bys jako nějaká úřednice, nebo co bys vlastně byla? Začneš si kupovat všechny ty městský sračky a žít jak vaši? Budeš stejná, jak byli oni? Já jsem nechťel žít v divoký přírodě, abych pak žil s nějakou našprtanou kravkou, co bude jenom konzumovat a účastnit se toho krysího závodu jak všichni ostatní.“ Řek to nevzrušeně, jako by říkal, že mu

mám podržet matičku nebo kladívko. Ani ve snu mě nenapadlo, že mu bude něco takovýho vadit, ale napadnout mě to mělo. V ten den, kdy jsme se bavili o našich dětech a o tom, že bysme je měli učit sami. Ale upřímně, co bysme je tak my dva jako mohli učit? S učňákem a nulovým šajnem o tom, co se děje o pár kilometrů dál za lesem? Ale já už přece nebyla děčko, já nebyla jeho nějakej majetek, nějaká jeho kobyla, co ji může zapřáhnout do chomoutu a pak ji zase milostivě vypřáhnout.

Když to tím tichým hlasem řek, nečekal žádnou odpověď. Já ani žádnou neměla. Zůstala jsem stát s otevřenou pusou a pak jsem šla na zahradu. Zrovna přšelo, a tak jsem si sedla na verandu do starýho, vypelchanýho křesílka, který jsem našla na skládce a Hanka na něj našila nejrůznější barevný kolečka. A pohled na ty záplaty mě vždycky rozveselil. Sedla jsem si do křesílka a otevřela si knížku. Pak přišly děti a pomáhaly mi vysbírat slimáky, a když přestalo pršet, šly jsme udělat malinovou pěnu. Děcka, pusy od té sladké dobroty, se smály a byly tak podobné Luckymu! Obě měly jeho šťastnou povahu a nechápaly, když jsem občas vztekly s něčím třískla nebo na ně řískala.

S Luckym jsme se neháдали. Hádky neměl Lucky ve své šťastné povaze. Nebyl to jeho styl. To já se zase hádám ráda. Připadá mi to jak bouřka. Člověk se zbaví toho dusna, co ho třeba týdný nebo měsíce trápi, nějaké noční můry nebo strachu, a když to pak na druhého vykřičí nebo po něm třeba i vztekle něco mrskne, ta tíha a dusno jsou najednou pryč. Chvilku lítají hromy a blesky a pak je člověku zase lehko jako předtím. Tomu ale Lucky nikdy nerozuměl. Vždycky, když jsem kvůli něčemu začala vyšilovat, prostě se ke mně otočil zády a odešel. Ani nemusel říkat, že jsem hysterka. Bylo jasný, co si myslí, a tím odchodem mi vždycky odepřel tu lehkost, kterou jsem po pořádné hádce mohla mít.

Jednou za mnou ale přišel, to mohlo být tak dva nebo tři roky po tom, co děcka začala chodit do školy a do školky.

„Mám pro tebe překvapení.“ Ale neřek to nijak tajemně, jako když pro někoho připravíte něco speciálního. Řek to tiše a trochu zlověstně, tak, že se mi naježily všechny chlupy na zátylku.

„A jaký?“ Vůbec jsem to nechťela vědět. „Jedu na Novej Zéland.“

„Jako na nějakou fušku? Někdo tam něco chce postavit, jak jako na Novej Zéland?“ Nechápala jsem a nemohla přijít na to, kde by tak asi Lucky přišel k fušce na Novým Zélandu.

„Ne, ty to nechápeš, nejedu tam na žádnou fušku. Jedu tam na furt. Nebo na pár let, ještě nevím. Ale tady už být nechci.“

„Jak jako nechceš být tady?“ Pořád jsem nebyla schopná to pobrat.

„Prostě už mě to tady sere.“

„Jako jak sere? Já tě seru, nebo co? Nebo děčka?“

„Není v tom nic osobního.“

„Není v tom nic osobního, ses posral ne? Máš dvě děti!“ Zaječela jsem v na-prosté panice.

„Uklidni se laskavě, nebuď hysterka.“

„A ty nebuď debil, laskavě! Co mi to tady vykládáš?!“ Ječela jsem na něho dál. Řvala jsem jak tur a připomínala mu všechny jeho povinnosti, závazky, vyčet-

la mu kde co a čekala, že

se jako obvykle otočí na patě a půjde pryč. A pak že už na to nebudeme myslet, ani o tom nebudeme mluvit. Ale on tam jen stál, s rukama v kapsách laclá-čů a klidně se usmíval. Ten hajzl, co mě zatáh na ko-

nec světa a udělal mi dva fakany, se spokojeně usmíval a oznamoval mi, že od nás odchází. Na Novej Zéland!

„Ty někoho máš?“

„Zatím ne,“ řek dost nepřesvědčivě.

„Ale časem si určitě někoho najdu,“ to znělo mnohem konkrétněji.

„Časem si někoho určitě najdeš,“ zopakovala jsem po něm jak nějakej dementní papoušek. A pak mi došlo, že je to prostě a jednoduše konečná. S Luckym a jeho šťastnou povahou už nemůžu počítat. Teď jsem zase na začátku. Na startu. Kdo ví jakýho závodu a v čem se vlastně bude závodit. Už jsem na to nic neřekla. Neměla jsem co. Pochopila jsem to a možná, že i přijala jako fakt, na kterým nemůžu nic změnit. Lucky se ani nerozloučil s děťma, prostě odešel. Nechápala jsem to, a chápala. Luckymu bylo čtyřicet, mně o pět let míň. On si prostě vyzkoušel jeden typ štěstí a ten ho přestal bavit. Chtěl další, jiný štěstí zabarvený větším dobrodružstvím. Už si ověřil, že dokáže soběstačně přežít na konci světa v lese, zjistil, jaký to je mít ženu a děti, a teď by to chtělo něco dalšího. Nějak se ho snažit přilákat zpátky, nebo ho přesvědčit, aby si to rozmyslel, bylo, jako chtít po krásným, barevným kolibříkovi, aby se z něho stala světluška, co lítá v noci.

Vyšla jsem na zahradu. Nemohla jsem brečet, ani vztekle řvát. Nemohla jsem ani dýchat. Jen jsem padala. Do prázdna. A pak k zemi. A ta barevná, úrodná, měňavá džungle, směs kytek, hmyzu, mrtvol, prachu, rozpadání a vzníkání, mechů, plísni, hub a lišejníků mě pevně chytla a objala. Všechno ztichlo a soustředilo se na to objetí. Ztuhlost se pomalu rozpouštěla. Mohla jsem začít potichu brečet. Šok mě přešel. Vyprchal. Zbyla jen podvečerní, medová vůně floxů a unavené bzučení včely, co se vrací po celodenní šichtě do úlu.

Nepátrala jsem po něm, ani jsem nechťela žádný alimenty. Nedala jsem ho hledat Interpolem. Nic takovýho.

Sedla jsem si po tom objetí do toho barevnýho křesílka s puntíkama a po-

řádne jsem se zamyslela. A jako tenkrát venku přšelo. Děčka přišla za mnou a byla taková zadumaná a tichá. Řekla jsem jim, že táta musel na rychlo a na dlouho odjet a že se moc omlouvá, že sehnal nějakou dobrou práci na Novým Zélandu a že nevím, kdy se vrátí.

Jak už jsem říkala, naše děcka jsou po Luckym, a docela brzo se na něj přestaly ptát. A já si podala žádost o místo knihovnice a při práci si dodělala maturitu a pak zemědělskou školu. Postupně jsem dala do kupy tři pokoje pro hosty a pronajímám je. Vedle skleníku mám malou kavárnu. A restauraci, ve které vařím z toho, co vypěstuju.

Na náš konec světa teď jezdí fajnšmekři až z Prahy nebo z Brna, protože jeden týpek, co objíždí podobný podniky, jako mám já, a absolutně ulítává na guláši z lakovek ametystových, mě dal do svý knížky pro gurmány. A nakonec je ze mě i ta kuchařka a číšnice, co má svůj hotel, jak si přála máti. Dělán čaje z bylin a kytek a zaměstnávám několik lidí. Děcka chodí na gympl do Jeseníka a na tátu se už moc nevyptávají. Já ale na Luckyho myslím často. Představuju si toho hajzla na pláži na Novým Zélandu s nějakou kočkou v objetí, nebo jak třeba spravuje střechy, nebo se stará o koně, jak o tom vždycky mluvil, že by jednou chtěl stádo koní. Moje oblíbená představa je, jak si nasazuje kovbojskej klobouk, vyhoupne se do sedla a jede, třeba zpátky za náma. Nevím, jestli jsem mu někdy odpustila, ale rozhodně jsem se od něj něco naučila. Vidět na věcech to dobrý. I když k tomu není žádněj extra důvod. ■

Výherci Ceny Susanny Roth, Karin je pátá zprava
Foto: České centrum

Karin před Moravskou zemskou knihovnou
Foto: Zuzana Muchová

Karin a Marek Torčík
Foto: České centrum

Svého rozhodnutí nelituji

ROZHOVORY

Zuzana Muchová / lektorát Lublaň, Slovinsko

V roce 2024 se Slovinsko poprvé zúčastnilo překladatelské soutěže *Cena Susanny Roth*. S výherkyní národního kola, absolventkou bohemistiky na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani Karin Pajk Muzaferija jsem měla možnost udělat rozhovor.

Sešli jsme se v příjemném prostředí kavárny v Národní galerii v Lublani. Chodíte sem často?

Ted' už tolik ne, ale v dobách svého studia jsem tu bývala docela pravidelně.

Dostáváme se tedy k vašemu univerzitnímu studiu. Můžete mi o něm něco říct?

Ráda. Po absolvování gymnázia Moste (část Lublaně) jsem věděla, že budu studovat francouzštinu. Ale k ní jsem potřebovala druhý obor. Vydala jsem se tedy na filozofickou fakultu, a to na *Dny otevřených dveří*, a tady mě zaujalo slovo „bohemistika“. Znělo to zajímavě, a když jsem se zeptala, řekli mi, že se jedná o český jazyk a literaturu. Tak jsem si vybrala svůj druhý studijní obor. Neuměla jsem česky, neměla jsem v Česku kamarády. Vlastně jsem tam do té doby ani nebyla.

Kdy jste nastoupila do bakalářského studijního programu?

To bylo v akademickém roce 2009. Než jsem se rozhodla pokračovat v navazujícím

cím magisterském studiu, udělala jsem si přestávku. Magisterský diplom s názvem *Vícejazyčnost na příkladu češtiny a francouzštiny* jsem obdržela v létě roku 2018. Shrnutí bylo napsáno v češtině, ale diplomová práce je napsaná ve slovinštině.

A přemýšlela jste někdy o doktorátu?

Ano, ano. Přemýšlela. Bilingvismus nebo multilingvismus, to by bylo téma, které mě opravdu zajímá. Ale ještě jsem se k tomu nějak nedostala. (smích)

Se svojí volbou studijních oborů jste byla spokojena? Nepřemýšlela jste někdy o změně?

Pravda, na začátku jsem byla trochu překvapená. Česky jsem vůbec neuměla. Zнала jsem jen Krtka, Švejka, Zlatou uličku a věděla jsem, že jsou tam hodně milí lidé. Coby Slovinci mi ten jazyk přišel trochu legrační. Ale studium češtiny se mi líbilo. Bylo to úplně něco jiného než studium francouzštiny, kde jste už museli umět francouzsky velice

dobře, protože ve francouzštině bylo všechno. To čeština byla naopak takřka od nuly. Někdy jsem přemýšlela nad tím, proč jsem si češtinu vybrala. Co s ní budu dělat?! Ale když jsem odjela na Erasmus do Brna, tak jsem věděla, že je to dobrá volba. Že se mi ta země líbí...

Jak dlouho jste na Erasmu v Brně byla?

Jeden semestr. Ale potom jsem přijela také na CEEPUS. V rámci magisterského programu jsem ještě zvládla absolvovat překladatelský kurz v Praze na Univerzitě Karlově, a to včetně předmětů, jako jsou stylistika a analýza textu a psycholinguistika. Ale v Brně se mi líbilo víc. Měla jsem pocit, že se tam víc naučím. Prostě – když musíte, tak tvrdě pracujete. A přináší to své ovoce.

Využila jste někdy možnosti stipendia v rámci Letní školy slovanských studií?

Ano, využila. Hned po 1. ročníku jsme s kamarádkou jely do Plzně. Moc se nám tam líbilo, i když program byl náročný. Měli jsme

8 hodin češtiny denně, což znamenalo jak gramatiku, tak konverzaci. Skoro každé odpoledne jsme měli ještě různé akce a o víkendech výlety a taneční večírky. To jsem byla v Česku vlastně poprvé.

Když jste v roce 2009 začínala, kolik s vámi bylo v ročníku studentů?

To si nepamatuji přesně, ale řekla bych tak 20. Ostatní měli různé kombinace, jako například čeština – němčina, čeština – polština, čeština – dějiny umění nebo čeština – dějiny a také čeština – filozofie.

A na konci bakalářského programu jich bylo taky 20?

Jestli si správně vzpomínám, nás bylo jen pár, asi tak pět. Ale hodně studentů dokončilo bakalářskou nebo magisterskou práci až několik let po ukončení studia.

V magisterském studiu už vás v ročníku asi tolik nebylo, že?

Nebylo. Také asi kolem pěti.

Byla pro vás čeština těžká?

Ano, ten jazyk byl pro mě těžký. Hlavně fonetika. Délky a měkčení, difference mezi „h“ a „ch“, široké „e“, „ř“. Stále slyším, že moje slabiky jsou kratší, než by měly být. Dalším úskalím jsou podobnosti v deklinaci. Někde je to tak podobné, až je to problém. Používala jsem slovinské koncovky a myslela jsem si, že je to v pořádku, že je to česky. Myslím si, že nejvíce mi pomohla letní škola, pobyt v Česku. Ale také mi hodně pomohlo to, že můj bývalý přítel je Čech. (smích)

Je možné si s češtinou tady ve Slovinsku najít práci?

Myslím si, že ta možnost tady opravdu je, i když studenti i absolventi jsou ohledně

toho trochu skeptičtí. Možná je to díky tomu, že je nás málo. Myslím si, že v tom je pro nás jakási výhoda. Můžu říct, že práci najdu jednodušeji s češtinou než například s francouzštinou. Prostě je nás méně. I překladatelů. A pokud se někdo rozhodne přestěhovat do Česka, tak v Brně nebo v Praze je tolik práce. (smích) Tedy když umíte česky a anglicky, ale to už dnes asi umí každý student. Tak s tím, myslím si, můžete najít jakoukoli práci. Anebo možná taky se slovinštinou v Česku.

V jaké oblasti je možné práci najít?

Zejména v oblasti e-commerce, různé e-shopy jsou v Česku velmi populární. Je jich tam opravdu hodně a přicházejí také do Slovinska, a proto potřebují překladatele z češtiny do slovinštiny. A přestože někdy potřebujete specifické lexikum z oblasti oblečení, sportu, zejména cyklistiky, nebo i například zvířecího krmiva, tak není problém se to naučit a překládat. Ale mohou to být i úplně jiné firmy. Mám kamarádku,

kteřá pracuje pro IT firmu. Studovala také češtinu a nyní žije v Česku. Když umíte i anglicky, tak v IT firmách vás naučí úplně všechno ostatní. V Česku je takových příležitostí mnoho. Řekla bych, že víc než ve Slovinsku.

Jak jste si práci hledala?

Práci, vlastně brigádu, jsem si hledala, už když jsem byla podruhé v Brně. Tehdy jsem našla něco s francouzštinou. Byla to tříměsíční brigáda v Lingeji. Šlo o pomoc zákazníkům, kdy jsme komunikovali přes telefon a e-mail. A potom jsem si našla práci týkající se překladů z češtiny do slovinštiny. Další velkou možností jsou zákaznické servery, i když práce v nich je někdy náročnější.

Jste se svojí prací spokojená?

Jsem. S mnoha klienty už spolupracuji velice dlouho. U překladů do slovinštiny se často jedná o různé projekty. Nevýhodou je jen to, že člověk nikdy neví, kolik

Foto: Cherie Plaustainer

Karin Pajk Muzaferija

Karin Pajk Muzaferija se narodila v roce 1990, pochází z Lublaně. Vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity v Lublani, kde studovala český a francouzský jazyk a literaturu. Během studií se v jazycích zdokonalovala při svých pobytech v Plzni, Brně, Praze a Toulonu. Jazyky byly vždy její vášní, a tak se po studiích začala věnovat překladatelství profesionálně.

Jubilující bohemistika v poločase oslav

Ivana Bozděchová / Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Vídeňská bohemistika, významné a na univerzitní úrovni světově nejstarší centrum pro výzkum a výuku českého jazyka a jeho kulturního dědictví, vykazuje v roce 250. výročí založení mimořádně mnoho aktivit nejrozumnějšího zaměření¹. Konají se vesměs ve spolupráci s Českým centrem Vídeň.

Tak tomu bylo i takřka v poločase celoročních oslav, kdy jsme na pozvání obou institucí přijeli přednášet z Ústavu českého jazyka a teorie komunikace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze: Robert Dittmann 23. 5. 2025 na téma *Středověké překlady staročeské bible; Gramatika, překlady bible a biblický styl v češtině v raném novověku* a Ivana Bozděchová 26. 5. 2025 o *Anglicismech v současné češtině*. Rozmanitost bohemistických akcí a projektů dokresluje i to, že se týž den jako poslední uvedena přednáška, taktéž v Ústavu slavistiky, konal komponovaný večer čtení spisovatelky Maria Safrata (v roce 1979 odešla z rodného Jeseníku s manželem a čtyřletou dcerou do Rakouska) doprovázeného vystoupením cimbálového souboru tanečního, hudebního a jazykového spolku *Marjánka*. Ten vznikl ve Vídni v roce 2019, původně pro děti ve věku od čtyř do šesti let, které navštěvují mateřskou školu Školského spolku Komenský. Dnes zahrnuje všechny věkové skupiny dětí i dospělé. Vystoupení sympaticky zpestřil mladý slovenský basbarytonista Peter Kellner (v současné době sólista Vídeňské státní opery a hostující člen Národního divadla v Praze) při společném zpěvu se svým synem, členem *Marjánky* a žákem české školy ve Vídni. Večer oživilo i odlehčilo působivé čtení z autobiografického románu *Snadný život? Mezi snem a skutečností*, v němž se autorka ohlíží za svým životem. Často musela čelit těžkým životním situacím, přesto její kniha vyznívá optimisticky. Výtěžek z večera a z prodeje knihy autorka věnuje dětské nemocnici sv. Anny ve Vídni.

Byť jen krátká návštěva potvrdila poznatek o neuvěřitelně aktivní činnosti

„naší české Vídni“; celkový dojem umocňuje ještě jedna skutečnost: k prvenství univerzitní bohemistiky připojuje Školský spolek Komenský také celosvětový unikát svou bilingvní výukou (v českém a německém jazyce) od mateřské školy přes základní až po gymnaziální. Navíc výukou s účtyhodnou kontinuitou od

roku 1872, tedy již 153 let. Nejsou to však jen historie a fakta, ale především, jak jsem se přesvědčila při osobních setkáních, ži-
voucí, ba zapálená tvůrčí činnost pracovníků a členů ve všech třech institucích – v Ústavu slavistiky Vídeňské univerzity (je to především Stefan Michael Newerkla, profesor a vedoucí, mj. od ledna 2025 nositel *Medaile ministra zahraničních věcí ČR „Za zásluhy o diplomacii“*, a lektorka Markéta Schürz Pochylová), ve Školském spolku Komenský (Karel Hanzl, starosta spolku) a v Českém centru Vídeň (Sandra Dudek, zástupkyně ředitele). Patří jim skutečný obdiv, díky i vděčnost za veškeré úsilí a práci i za neutuchající elán. Jsou lidmi na pravém místě – kéž by jejich životní příběhy a poslání působily inspirativně (až „nakažlivě“) a motivovaly nás v co nejširším rozsahu...

Helena Huber, ředitelka Reálného gymnázia Školského spolku Komenský (vlevo), a Ivana Bozděchová ve třídě spolku

Soubor *Marjánka* při vystoupení na Vídeňské univerzitě

Měla byste nějaký nápad, jak českou literaturu ve Slovinsku více zviditelnit?

To je těžké. Jak jsem už řekla, my známe Kunderu a Kafku. Se současnou českou prózou se můžete setkat na Knižním sejmu (knižní veletrh), který se koná každoročně v listopadu. Kromě něj je např. v Cankarjevemu domu doprovodný program. Ale vše je spíše pro úzké publikum. Přijde mi, že situace v Česku, ale i např. v Itálii nebo Chorvatsku je lepší. V Praze jsem se setkala s výherci právě i z těchto zemí a ti mi řekli, že oni již mají na překlad celé knihy Marka Torčíka smlouvy s nakladatelstvími. Je to škoda, protože téma knihy rezonuje také ve Slovinsku a mohlo by být pro čtenáře zajímavé. Knižní trh, poptávka a nabídka knih je ve Slovinsku rozhodně menší než v Česku. Některé odradí vysoká cena knih.

Je šance to změnit?

Těžko říct, zda by pomohla větší reklama a marketing zaměřený na mladé lidi. Co by také mohla být cesta, jsou knihy pro děti. Kamarádčině dceři jsem v Praze nějaké knihy koupila a moc se jí líbí. Celé, nejen ilustrace. A ve Slovinsku je teď hodně dětí, nebo tedy alespoň kolem mě. (smích)

Zájem o češtinu, ale i o ostatní jazyky dlouhodobě klesá. Jak byste přilákala nové studenty?

Určitě pomáhá propagace češtiny na středních školách, zejména jazykových gymnáziích. Bylo by dobré dostat mezi knihy, o kterých mluvíme a které čteme, i někoho ze současných českých autorů. Nebo najít někoho, kdo je opravdu úspěšný, a říct: „Hele, on je Čech/Češka.“ Může to být kdokoli, influencer, youtuber, sportovec. Studentům říct také to, že atmosféra v Česku je svobodnější, jsou tam různé kluby a jiná místa, která u nás chybí. Samozřejmě je tam také pivo, kofola a dobrá veřejná doprava, takže pokud alespoň trochu cestujete, musíte jet do Česka. A také knihkupectví jsou v Česku úžasná – obrovská knihkupectví, obrovský výběr knih. Navíc jsou levnější. I ty v angličtině. Jak jsem již řekla, lidé jsou milí. Samozřejmě neznám všechny, ale alespoň na Moravě jsou lidé vřelí, hodní a pozitivnější než tady v Lublani. Tady je všechno skeptické.

Má tedy podle vás smysl obor český jazyk a literatura udržet i přes všechny problémy?

Ano. Byla bych moc ráda, kdyby zůstala nějaká kontinuita. Za pět nebo deset let možná bude více studentů. Víím, že hodně lidí nevidí ve studiu češtiny smysl, ale já jsem se naučila hodně, zejména při pobytu v Česku. Navíc učitelé i všichni ostatní na mě byli milí. Francouzština je velký obor, ale na češtině vám lidé věnují svůj čas, mluví s vámi. Je to malý obor, který má velké výhody. ■

Poznámka

Rozhovor byl veden ústně.

Překlady M. Viewegha
Foto: Zuzana Muchová

toho bude. Například to může být jen pár slov za týden, nebo naopak několik tisíc slov za den. Záleží na projektech. Chtěla jsem také zmínit, že po absolvování studia češtiny můžeme pracovat i na ambasádě. Například já jsem právě dostala nabídku z Velvyslanectví ČR v Lublani.

Vím, že pracujete také jako učitelka. Učitelka češtiny?

Ne, učitelka slovinyštiny. Ale vlastně jsem učila i češtinu.

A kdo jsou vaši studenti ať již slovinyštiny, nebo češtiny?

Aktuálně učím slovinsky Slováky, kteří tady v Lublani pracují. Oni neumí anglicky, takže mi pomohla moje znalost češtiny. Pamatuji se také na dva kluky z Nového Města (Novo Mesto), kteří se mnou absolvovali roční intenzivní kurz češtiny, po němž odjeli pracovat do Česka, do Mostu, odkud mi poslali děkovaný dopis. (smích) Také jsem spolupracovala se slovinskou firmou Helios z Medvode, blízko Lublaně, která podniká i na českém trhu v oboru barev a nátěrových hmot. Těch studentů bylo víc, na všechny si už nevzpomínám.

Pomalu se dostáváme k uměleckému překladu. Jak jste se o soutěži *Cena Susanny Roth* dozvěděla?

Psal mi kamarád z Rakouska, jestli se nechci přihlásit. První myšlenka byla, že nemám čas. Ale potom jsem si úryvek z knihy Marka Torčíka přečetla a řekla jsem si, že to zkusím.

A vyhrála jste. Odborná komise ohodnotila váš překlad jako nejzdařilejší. Nelitujete?

To určitě ne. Navíc musím říct, že kniha *Rozložíš paměť* se mi moc líbí. Když jsem byla v Praze na setkání výherců jednotlivých národních kol, tak jsem se hned zajímala o možnost překladu celé knihy. Jenže tady jsem narazila na problém, že ve Slovinsku je těžké přesvědčit někoho, aby vám knihu od „neznámého“ autora vydal. Někdo vám ani neodpoví, někdo vám napíše, že ne, někdo vám napíše, že si není jistý

kvalitou knihy, protože si ji není schopen v češtině přečíst a vašemu doporučení nevěří. Ani vy pro něj nejste dostatečně známý, nikdo známý mu vás nedoporučil.

A jak byste zhodnotila letní setkání výherců v Praze i následný Bohemistický seminář v Brně?

Byla jsem nadšená. Už jen z té možnosti potkat se s dalšími mladými překladateli, mnohdy ještě studenty češtiny. Máte pocit, že v tom nejste sám. A rozhodně vás překvapí setkání např. s překladatelkou do arabštiny z Káhiry nebo s Japonkou, se kterou se zcela normálně můžete bavit česky. Samozřejmě byl zajímavý i samotný program včetně setkání s Markem Torčíkem, přednášky a diskuse. Program v Brně byl náročný kvůli hroznému horku, ale vila Tugendhat je krásná vždy.

Je něco, co byste na programu změnila, co vám chybělo?

Nemůžu říct, že mi to chybělo, ale kdyby byla možnost večer navštívit filmové nebo divadelní představení, koncert pod širým nebem, bylo by to fajn.

Má tedy smysl pro začínající překladatele, aby se do překladatelské soutěže *Cena Susanny Roth* přihlásili?

Určitě je to přínosné pro každého, koho překlad zajímá, kdo má rád literaturu. Setkáte se s lidmi, kteří mají stejné zájmy a kteří při překladu měli stejné problémy, protože špatně pochopili stejná slova, věty. Je moc příjemné s nimi mluvit a poznat je trochu víc. Pro mě to byla taková týdenní letní škola.

Co pro vás bylo při překladu nejtěžší?

Určitě slang, mluva feťáků, možná i některé místní výrazy. Tomu jsem nerozuměla. A také tam byla ukázka slovenského rapu, takže jak toto přeložit pro Slovincy? Potřebujete jiný, ale příbuzný jazyk. Já jsem zvolila srbochorvatštinu. Tady bych také ráda ocenila zpětnou vazbu, které se mi dostalo od komise ve Slovinsku, jež naše překlady hodnotila. Je to taková konstruktivní kritika, která vám ukáže, co je vhodné, a co nikoli.

Člověk má dělat dobro tam, kam ho Pán Bůh postavil

Rozhovor s vídeňským bohemistou profesorem Stefanem Michael Newerklou

Markéta Schürz Pochylová / Vídeňská univerzita, Rakousko

Stefan Michael Newerkla patří mezi nejdůležitější rakouské bohemisty. Osobně jsem ho poznala v roce 2017, kdy jsem nastoupila na Katedru bohemistiky Vídeňské univerzity jako lektorka českého jazyka a literatury v rámci naplňování vládního Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí. Vždycky jsem obdivovala jeho jedinečný talent pro lingvistiku a nadšení pro všechno české. Ačkoli musí každý den zvládnout neuvěřitelné množství povinností, když ho potkáte, má vždycky dobrou náladu, je plný energie a radosti.

Všechno, co dělá, dělá precizně, s elánem, a k tomu všemu vás ještě dokáže motivovat k vaší vlastní práci. Máte-li otázky, snaží se pomoci. Už jen snaha trochu se přiblížit jeho znalostem, schopnostem a pracovitosti vás posouvá kupředu. Občas si s kolegy říkáme, kde vlastně bere tolik energie. Vyšla nám z toho jediná možná odpověď a tu najdete v názvu tohoto článku. Náš vedoucí je skutečně na svém místě. Sledovat ho při práci, to je jako poslouchat dobrého hudebníka na pódiu, můžete si být jistí, že další tón se také povede. Přes všechny své talenty a výjimečnost zůstává pokorný a skromný. Velice si vážím naší výborné spolupráce, např. na semináři *O novinkách v češtině*, kde pravidelně vítáme i odborníky z České republiky.

Během osobního rozhovoru jsme probrali různorodá témata od lingvistiky přes hru na trubku až po lásku k horám a horolezectví. Do výsledného textu se vejde jen zlomek našich hovorů, věřím ale, že témata, která se sem nedostala, se objeví v některém z dalších článků.

V tomto roce slavíme 250 let od založení bohemistiky ve Vídni. Na co se těšíte a co považujete za vrchol oslav?

Letošní jubileum vídeňské bohemistiky je skutečně mimořádnou událostí. Velmi se těším na přednášky. Od začátku roku už některé proběhly. Za vrchol oslav považuji říjnovou konferenci, kde vystoupí významní odborníci především z České republiky, např. z Univerzity Karlovy v Praze, z Masarykovy univerzity v Brně, z Univerzity Palackého v Olomouci nebo z Ostravské univerzity. Zároveň se těším na besedy, diskuse a setkání se studenty, ať už se současnými, nebo bývalými. Přeji si, aby probíraná témata nebyla pouze vědecká, ale abychom mluvili také např. o budoucnosti oboru. Doufám, že se nám vše podaří dobře naplánovat a zorganizovat.

Pocházíte z dolnorakouského městečka Rohy (Horn) nedaleko českých hranic. Měl jste v dětství nějaký kontakt s češtinou? Kam až sahají počátky zájmu o českou kulturu, o češtinu?

Narodil jsem se v Rohách (Horn) a žil jsem tam dva roky, ale základní školu jsem navštěvoval ve Velkých Krušicích (Groß Gerungs). Vždycky jsem byl zvědavý, jak to vypadá za tzv. železnou oponou. Na základní škole jsme dělali výlety k hranici a dívali se na vojáky. Už v té době jsem si představoval, jaké by to bylo, kdybych měl manželku

z té druhé strany. Oficiální stanovisko znělo, že za hranici jsou nepřátelé. Já jsem té oficiální propagandě nevěřil a na protest jsem si na ruce maloval velké nápisy ČSSR. O to více jsem se o náš region začal zajímat.

Na gymnáziu ve Světlé (Zwettl) jste studoval mnoho jazyků, byla mezi nimi i čeština?

Čeština v nabídce gymnázia ještě nebyla, ale vybral jsem si ruštinu, latinu, řečtinu a angličtinu. Na ruštinu jsem měl vynikajícího pedagoga Wolfganga Steinhauera. Na gymnázium chodili i polští žáci a on nám ukazoval jazykové interference, motivoval nás k účasti na jazykových olympiádách. Dokonce nás vzal do Vídeňské státní opery na Dvořákovu *Rusalku*. Zastihli jsme tam největší československé operní hvězdy své doby, např. Petera Dvorského nebo Gabrielu Beňačkovou. Dostali jsme se k nim i do zákulisí. V té době s námi ještě mluvili rusky. Výukové metody, přístup ke studentům a osobní nasazení našeho ruštináře mě natolik motivovalo, že jsem z ruštiny také odmaturoval. Záhy jsem věděl, že chci studovat jazyky.

Co jste dělal po maturitě? Teď už si jistě život bez češtiny neumíte představit, ale kdybyste se nevěnoval češtině, čím byste se býval stal?

Chvilí jsem přemýšlel o tom, že bych chtěl být farářem, to jsem si ale potom rozmyslel, protože jsem věděl, že nejdůležitější je pro

Foto: Georg Wilke, archiv S. M. Newerkly

Stefan Michael Newerkla

Stefan Michael Newerkla se narodil v roce 1972 v dolnorakouských Rohách (Horn). Základní školu navštěvoval ve Velkých Krušicích (Groß Gerungs) a ve Světlé (Zwettl) studoval gymnázium s hudební specializací. Pochází z umělecké rodiny.

Na Vídeňské univerzitě vystudoval slavistiku, anglistiku a amerikanistiku. Od roku 1997 zde vyučoval, především na slavistice přednáší dosud. Od roku 2004 je profesorem pro západoslovanskou jazykovědu.

Funkci vedoucího Institutu slavistiky Vídeňské univerzity nejprve zastával v letech 2005–2008, podruhé od roku 2018 dodnes. Působí v mnoha oborových radách, také je členem významných vědeckých institucí v Rakousku a v České republice. Je také držitelem řady významných ocenění, jako je např. *Čestná oborová medaile Josefa Dobrovského za zásluhy ve filologických a filozofických vědách AV ČR* (2017). Za rok 2023 získal *Cenu Premia Bohemica* a v roce 2024 byl odměněn *medailí Ministerstva zahraničních věcí České republiky Za zásluhy o diplomacii*.²

mě rodina, rodinné zázemí. Uvědomil jsem si, že dobro můžu konat nejen z pozice faráře, ale v rámci jakéhokoli jiného zaměstnání. Přemýšlel jsem také o studiu geografie, ruštiny, japonštiny, a protože mám rád hory, chtěl jsem studovat v tyrolském městě Innsbruck.

Kdy jste se rozhodl studovat češtinu?

Zásadní byl pro mě rok 1991, právě jsem odmaturoval a věděl jsem, že chci studovat ruštinu a k ní budu potřebovat další slovanský jazyk, tak jsem si vybral češtinu. Jel jsem na svůj první kurz češtiny do Mariánských Lázní, kde jsem potkal velmi zajímavé lidi, např. z Oxfordu, bylo tam také hodně diplomatů.

Co je zásadní, seznámil jsem se tam se svou budoucí manželkou Lenkou. Ona byla studentkou Univerzity Karlovy a v Mariánských Lázních pracovala na brigádě jako servírka, zároveň nás tam učila česky a starala se o nás. Vedle studia a nových kontaktů mě tam nejvíce uchvátily vynikající zákusky. Už jsem tam byl „známá firma“. Ačkoli jsem byl vždycky hubený, ty zákusky mi moc chutnaly a dost jsem jich také snědl. Od té doby jsme si s Lenkou psali, a nakonec jsme se i vzali.

Jak u vás doma funguje dvojjazyčnost? Zachovávejte nějaká pravidla při výběru jednoho z jazyků? Všiml jste si nějaké změny postupem času?

Systematicky jsem se češtině věnoval až během studií na Vídeňské univerzitě. Velmi mi pomohlo, že se mnou manželka mluvila na začátku hlavně česky, já jsem zároveň studoval gramatiku a jazykovědu. A když jsme pak měli děti, rozdělili jsme si to tak, že já mluvím doma německy a ona česky. Teď už si zvykla mluvit i německy. Řekl bych, že už jsem někdy mluvil lépe česky, protože jsem mluvil jenom česky. Skoro to nebylo poznat, že nejsem z Čech. Ale potom, když děláte ještě jiné slovanské jazyky, tak se nevyhnete interferencím.

Občas se mi stane, když jsem delší dobu někde v Čechách, že si hned připadám, že jsem „Čech jak poleno“, a najednou mě ne-

mile překvapí, že si nemůžu vzpomenout na nějaké slovíčko, např. na název kytky, houby nebo byliny.

Na Vídeňské univerzitě jste vystudoval slavistiku, anglistiku a amerikanistiku, brzy jste získal doktorát a v roce 2003 už jste se habilitoval s prací o jazykových kontaktech mezi češtinou, slovenštinou a němčinou¹. Můžete nám představit tuto vaši zásadní publikaci?

Moji habilitaci podpořil Josef Vintr, získali jsme dokonce grant na tři roky. Výsledkem habilitace je kniha o jazykových kontaktech. V tom rozsáhlém díle jsou všechny germanismy v češtině od staré češtiny až po moderní dobu. Jsou tam první doklady. Vepředu je teoretická studie o jazykových kontaktech a vzadu je slovník. Tento slovník byl jediný slovník, kde byla slova z němčiny s prvním dokladem ve slovníkové podobě. Dočkal se dvou vydání. Práce na slovníku byla velmi náročná, abych všechno stihl za tři roky, musel jsem denně zpracovat 25 hesel. Kvůli tomu jsem měl bohužel velmi málo času na rodinu.

Jak jsou Češi v Rakousku vnímání? Mění se nějak pohled Rakušanů na Čechy?

Pohled na Čechy se postupně proměňuje. Nejvíce se to začalo měnit po otevření hranic. Na začátku měli Rakušané ještě hodně předsudků. Postupem času zjistili, že Češi jsou velmi milí a přímočaří lidé. Ty předsudky, které dříve byly velmi silné, se změnily. Teď se říká, že Češi jsou šikovní a technicky nadaní. Stále se také vzpo-

mínalo, jak byly Čechy technicky vyspělé, byla to vždycky průmyslová země. No a dnes auto Škoda zná každý. Člověk má teď dobré zkušenosti, hodně Čechů jezdí lyžovat do Rakouska. Vztahy mezi Čechy a Rakušany jsou dlouhodobě na skvělé úrovni.

Ve Vídni působí silná česká a slovenská menšina. Jste v kontaktu s českými a slovenskými krajaný?

Kontakty máme opravdu bohaté a jsou pro nás také velmi důležité. Komunikujeme se všemi kluby, spolky a s novinami. Jsme v úzkém kontaktu s českou a se slovenskou menšinou. Existuje mnoho kulturních i vědeckých akcí, které jsou velmi zajímavé i pro naše studenty. Soustavně prohlubujeme různé formy spolupráce. Život menšin je velmi zajímavý, pestrý a proměnlivý. Do revoluce a po revoluci 1989 tvořili Češi hlavní národnostní složku ve spolecích, v současné době je ve Vídni podle průzkumu občanství více Slováků než Čechů.

Aktivně ovládáte obrovské množství jazyků, nejen slovanských. Jak si udržujete jejich znalost? Inspiroval jste se v tomto např. u profesora Františka Václava Mareše, o kterém se traduje, že ovládal snad všechny živé i vymřelé slovanské jazyky?

Poslouchám hodně podcasty, například v latině, to hodně pomůže. Důležité je, aby člověk pravidelně něco četl a hodně poslouchal. Mluvení je vždycky otázka, zda to chcete, nebo potřebujete. Když určitý jazyk

¹ NEWERKLA, S. M. (2004): *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch: Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

² Další informace o vědecké a publikační činnosti profesora Newerkly jsou dostupné na *Universität Wien, u:cris, Forschungsinformationssystem* (2025) [online]. Cit. 2025-06-10. <<https://ucrisportal.univie.ac.at/de/persons/stefan-michael-newerkla/publications/>>.

aktivně nepoužíváte, tak trochu zakrní, ale to se dá potom rychle aktivizovat. Abyste si zachovali porozumění, k tomu velmi pomůže poslech. Na internetu mám playlisty uspořádané podle jazyků, např. tam mám slovanské jazyky, románské jazyky, latinu, hebrejštinu a maďarštinu. Když něco člověk pravidelně poslouchá, tak tomu pak rozumí víc. Tu hebrejštinu a jidiš potřebuji pro jazykové kontakty. Když jsem byl na kurzu češtiny v Mariánských Lázních, byli tam také jihokorejci, proto jsem se učil trochu korejsky. Ty jazyky, které jsem se učil v mládí, jsou uložené někde hluboko. Například ruštině rozumím výborně, ale už neumím tak dobře mluvit.

Rozsah vašich aktivit je obdivuhodný. Jste vědcem, pedagogem, členem mnoha vědeckých rad a společností. Ve které roli se cítíte nejlépe?

Všechno, co momentálně dělám, mě baví. Na jedné straně mám vědu, ta je mojí vášní, ale zároveň potřebuji přímou interakci, rozhovory se studenty a kolegy, to mě obohacuje. Když člověk vidí, že může něco předávat, tak ho to velmi naplňuje. Když jsem začal učit a učil jsem kurzy pro neslavisty, moc se mi líbilo, že jsem jim mohl předávat svoje znalosti a že studenti pomalu začali mluvit česky. Doteď mám kontakt na své první studenty a vím, že ještě stále mluví česky. Ty praktické jazykové kurzy jsem moc rád vyučoval.

Jazykovědu také rád učím, ale na začátku mají studenti často k jazykovědě takový postoj, že se to musí učit, a moc nevědí proč, na co to je. Chtějí hlavně trochu mluvit a číst literaturu. Víám ale, že to časem

pochopí. Když se pak někdo ze studentů o lingvistiku zajímá, je to skvělá příležitost k diskusi. Když mám potom nějakého studenta, nějakou studentku, např. jako Agnes Kim, která je velmi talentovaná a má v lingvistice skvělé nápady, mám z toho opravdu radost. Také jsem habilitoval kolegyni Vykypělovou a kolegu Chojnowského.

Různé akademické funkce dělám z vděčnosti. Není totiž samozřejmé, že jsem se dostal na toto místo, a svým způsobem je to souhra mnoha náhod. Určitě jsem byl připravený, ale také je tam dávka velkého štěstí, protože jsem byl na správném místě. Jinak člověk může o něco usilovat celý život, a nic nedostane. Ke svému povolání mám velkou pokoru a uvědomuji si, že když už jsem tady, musím hodně vrátit, protože jsem hodně dostal. Člověk má dělat dobro tam, kam ho Pán Bůh postavil.

Kdybyste měl čas a mohl se věnovat jednomu směru, tématu, co by to bylo a proč?

Chtěl jsem se vždycky učit ještě další jazyky, bohužel jsem na to nikdy neměl dost času, například jsem začal s maďarštinou, protože můj pradědeček přišel z oblasti kolem Šoproně, jmenoval se Horváth János. Maďarsky už jsem se učil, ale z časových důvodů jsem nemohl pokračovat. Vždycky to byl jazyk, který jsem se chtěl naučit. Ten jazyk byl stejný v rodině, jako byla chorvatština.

Protože mí příbuzní jsou z Burgenlandu, měl jsem pocit, že ty jazyky jsou mi velmi blízké. S maďarštinou bych tedy neměl problémy. Ten jazyk se mi moc líbil, protože má logiku a vokální harmonii. K tomu bych dělal ještě jiné jazyky, např. keltské.

Mnohem více bych chtěl dělat mnohojazyčnost ve střední Evropě, ještě více do hloubky. Protože tady máme mnohé viditelné jazyky, už jsem srovnával např. rakouskou

němčinu s češtinou a slovenštinou. Máme tady ale také mikrojazyky, které také velmi působily, např. jidiš a romský jazyk. Chtěl bych ještě více vystopovat, jak funguje jazykový kontakt mezi těmito všemi jazyky.

Bohužel nejvíce času jsem měl na začátku své kariéry, to bylo opravdu krásné období, teď všechny přednášky a příspěvky musí počkat, až splním ostatní úkoly plynoucí z mých funkcí.

Na druhou stranu si myslím, že se publikuje až příliš. Není to vždy velká věda, ale systém nás tlačí, abychom co nejvíce publikovali. Jednou jsem napsal zcela nevinný článek o čajovém másle (*Teebutter*). Byl jsem moc překvapený, jakou to vzbudilo pozornost, dokonce o tom natočili pořad v rádiu.

Řídit nejen katedru, ale dokonce celý Institut slavistiky je vlastně výstřední manažerská pozice. Měl jste tyto ambice už na počátku vaší profesní cesty? Co vám v této pozici přináší radost a je něco, co byste klidně oželeli?

Přál bych bohemistice, aby se nebála odvážných otázek a kritického myšlení, protože právě to ji může posouvat kupředu.

S. M. Newerkla (s medailí Za zásluhy o diplomacii) a kolegyně a kolegové ze slovistiky a bohemistiky Vídeňské univerzity
Foto: Richard Basler

S. M. Newerkla s čestnou oborovou medailí Josefa Dobrovského za zásluhy ve filologických a filozofických vědách
Foto: Pavlína Jáchimová, archiv S. M. Newerkly

Na začátku jsem takové ambice vůbec neměl, ani jsem to nepotřeboval, ani teď to nepotřebuji, postupně to vyplynulo z profesního vývoje. Na druhou stranu ta kombinace vědecké a organizační činnosti je také zajímavá. Hned po jmenování profesorem jsem dělal tuto manažerskou práci. Tu jsem asi vykonával dobře, protože pak mě hned povolali do akademického senátu, kde jsem pracoval v kurikulární komisi. Tam to byla opravdu velmi náročná práce, to bylo jako druhé zaměstnání. Potom jsem se dostal do různých vědeckých rad v Rakousku i v České republice. Řízení institutu je proti tomu všemu vlastně moc příjemné, ačkoli někdy je to také časově dost náročné, ale to se dá bez problémů zvládnout. Poměrně namáhavé jsou roční rozhovory se zaměstnanci, kde mi musí sdělit, jaké mají plány na poli výuky, výzkumu a organizační činnosti.

Jste držitelem mnoha prestižních ocenění, nejen v oblasti jazykovědy, ale také např. za diplomacii. Které ceny si nejvíce považujete nebo jak vlastně takové ocenění vnímáte?

Ze všech cen mám samozřejmě velkou radost, ale nerad se chlubím. Mám radost, když si lidé myslí, že jsem udělal nějakou dobrou práci. Když jsem dostal medaili Josefa Dobrovského za zásluhy ve filologických a filozofických vědách od AV ČR, to mě hodně potěšilo, protože to je uznání z té země a od těch lidí, kteří jsou bohemistice nejbližší.

Také cena Premia Bohemica, ta se uděluje překladatelům (bohemistům) za zásluhy o šíření české literatury v zahraničí v jejich mateřštině. Uznání, že člověk dělá něco pro češtví v zahraničí. I ocenění za diplomacii je opět uznání, že člověk něco dělá pro Čechy. Z českých ocenění mám velkou radost. Jsem za to velmi vděčný, protože do té oblasti investuji hodně času. Potěší mě to vždycky. Když investuji

svůj čas dobře, a ještě za to dostanu cenu, mám z toho opravdu velkou radost. Kdyby nic nebylo, tak se nic neděje. Vlastně každému přeji nějakou cenu. Moc mě potěší, když ji také někdo jiný obdrží.

Bohemistika je součástí vašeho života. Umíte si od ní někdy odpočinout? Co děláte, když nepracujete?

To je trochu problém, protože i když odpočívám, mozek pracuje dál. Velmi rád si povídám s manželkou a u toho si třídím myšlenky. Moc rádi se procházíme v lese, sbíráme kešky³ a luštíme je, velmi rádi trávíme dovolenou někde v České republice, na výlety si vybíráme místa, kde není moc lidí. Rád čtu a poslouchám hudbu. Mám i zajímavé koníčky, které se týkají fyziky nebo astronomie. Rád sleduji dokumenty o paranormálních jevech a u toho obdivuji překrásnou přírodu. Když nemůžu být fyzik v lese, poslouchám alespoň zvuky lesa, vody, přírody. Dříve jsem také hodně lyžoval nebo lezl po skalách, dokonce jsem se zúčastnil výstupu na Mont Blanc. Přírodu velmi potřebuji ke svému životu.

Říkal jste, že když odpočíváte, pustíte si dobrou hudbu. Co posloucháte?

Hudbu poslouchám ze všech koutů. Můj bratr dělal starou hudbu, také keltskou. Mám moc rád klasickou hudbu, poslouchám skoro všechno, dříve jsem poslouchal hlavně ruské a české skladatele. I proto, že jsem sám hrál na trubku, mám rád jazz. Trénoval jsem i dvě hodiny denně, měl jsem to hodně rád, ale stejně když se srovnám se svým bratrem, který je profesionální muzikant, všechno si hned zahraje, protože má absolutní sluch a všechno zvládne bez problémů, věděl jsem, že se tím nebudu živit. Občas ještě hraji také na flétnu.

Z populární hudby poslouchám spíše hudbu polskou, ukrajinskou nebo ruskou. Moderní český pop se mi moc nelí-

bí. Z české hudby si rád pustím například skupinu Jelen, Lenku Dusilovou, Zuzanu Navarovou, Barboru Polákovou, Radůzu, Martu Kubišovou, Spirituál kvintet, také Karla Gotta.

Co rád čtete? Máte oblíbenou knížku?

Čtu velice hodně, mám různé oblíbené knihy. Čtu v různých jazycích, ale z české literatury se mi nejvíc líbí dílo Karla Čapka a Jana Nerudy. Z poezie mám rád Jana Zahradníčka. Sám jsem také psal básně, ale protože můj otec je básník, nijak jsem o to neusiloval, abych se stal také básníkem. Pár básniček jsem napsal v němčině a angličtině, ale ty jsou jen pro mé nejbližší.

Co nebo kdo vás vždycky a zaručeně rozesměje?

Rozesmějí mě moje tři děti, mám rád vtipy, sebeironii, důležité je nebrat se moc vážně. Směji se velmi rád a často.

Co byste popřál bohemistice do dalších let?

Bohemistika by měla i nadále rozvíjet svou schopnost spojovat lidi a kultury. Přeji jí, aby si uchovala svou živost, rozmanitost a otevřenost vůči novým přístupům a výzvám. Ať se jí daří nejen v akademické sféře, ale i v širší společnosti – aby inspirovala studenty, badatele i všechny, kdo mají k češtině a české kultuře vztah. Přál bych jí také, aby se nebála odvážných otázek a kritického myšlení, protože právě to ji může posouvat kupředu. ■

Poznámka

Rozhovor byl veden ústně.

Zdroje

NEWERKLA, S. M. (2004): *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch: Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

NEWERKLA, S. M. (2007): Dějiny výuky češtiny v Rakousku. In: J. Pleskalová, M. Krčmová et al. (eds.), *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, s. 580–613.

SODEYFI, H. – NEWERKLA, S. M. (2021): *Tschechisch. Faszination der Vielfalt. Lehrbuch für Anfänger und Fortgeschrittene*. Wiesbaden: Harrasowitz Verlag.

Universität Wien, u:cris, *Forschungsinformationssystem* (2025) [online]. Cit. 2025-06-10. <<https://ucrisportal.univie.ac.at/de/persons/stefan-michael-newerkla/publications/>>.

³ Geocaching, tj. hledání pokladů pomocí GPS

Evropská škola Lucemburk II
Foto: Helena Morawská

Práce v Evropské škole – příležitost k profesnímu růstu a k získání životních zkušeností

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

Letos *Krajinám češtiny* poskytla rozhovor Helena Morawská, která od roku 2021 pracuje jako učitelka němčiny sekundárního cyklu Evropské školy Lucemburk II.

Co vás přivedlo k rozhodnutí učit v Evropské škole? Jaká byla vaše motivace?

Moje rozhodnutí ucházet se o místo učitelky v Evropské škole bylo ovlivněno hned několika okolnostmi. Hlavně jsem v tom viděla šanci využít své profesní i životní zkušenosti, a zároveň prohloubit kontakty s rodnou zemí a českým jazykem.

Učit češtinu jsem začala už dříve – nejprve na České škole bez hranic ve Frankfurtu nad Mohanem a později i na české škole v Lucembursku. Tyto sobotní školy nabízejí dětem doplňkovou výuku češtiny, ale pro nás učitele to není zaměstnání, spíše srdeční záležitost. Pozice učitele v Evropské škole mi však nabízela kombinaci obojího – profesního uplatnění i intenzivního kontaktu s českým jazykem.

Ještě předtím, než jsem se rozhodla ucházet se o místo vyslané učitelky, jsem měla možnost pracovat v Evropské škole v Mameru jako lokálně najímaná učitelka. Díky tomu jsem školu i její výukový systém dobře znala a věděla jsem, že mi multikulturní prostředí i způsob výuky vy-

hovují a že Evropská škola je místo, kde se mohou dál profesně i osobně rozvíjet. Důležitou roli hrály i praktické důvody. Škola samotná je blízko našeho bydliště a chodí sem i moje děti, práce v ní mi proto umožňuje lépe skloubit pracovní a rodinný život. V neposlední řadě se práce učitelky v Evropské škole těší jisté vážnosti a nabízí stabilní místo na plný úvazek s řadou výhod, což je oproti pozici lokálně najímané učitelky významný rozdíl.

Jaké dovednosti jsou podle vás klíčové pro úspěšné působení učitele v Evropské škole?

Podstatnou výhodou je nepochybně schopnost komunikovat ve vícero jazycích, stejně jako projevit porozumění a respekt vůči různým kulturám. Učitel by měl být značně flexibilní a otevřený různým způsobům výuky a myšlení.

Třídy mají často velice pestré kulturní složení, a proto je třeba výuku přizpůsobovat potřebám jednotlivých žáků.

Pro udržení pozornosti a motivace studentů je rovněž nezbytná schopnost používat moderní metody, technologie a výuku zpestřovat rozličnými aktivitami.

V Evropské škole se často pracuje formou projektového vyučování, které spojuje více předmětů a od učitelů vyžaduje spolupráci s kolegy z různých zemí. Schopnost a ochota pracovat v týmu, sdílet zkušenosti a rychle se přizpůsobovat novým situacím jsou klíčové.

Výuka probíhá v rozlehlém kampusu, vyžaduje delší přesuny mezi učebnami a také časté dozory na chodbách či suplování. Zvládnout veškerou agendu vyžaduje poměrně složitou a přísnou organizaci času.

V mezinárodním prostředí žáci často narážejí na jazykové a různé kulturní bariéry, učitel by proto měl být empatický a trpělivý a měl by umět studentům pomoci a podpořit je nejen ve školních zále-

Evropská škola je místo, kde se mohou dál profesně i osobně rozvíjet.

žitostech, ale i lidsky. Učitel by měl ve třídě vytvořit pozitivní a bezpečné prostředí, které je klíčové pro úspěch takových dětí a žáků obecně.

Práce v Evropské škole je velice dynamická a občas i náročná – přináší nejen výhody prestižního mezinárodního prostředí, ale i výzvy spojené s přizpůsobováním se různorodým školním systémům a administrativním postupům a zvyklostem. Učitel se musí umět vypořádat se stresem, musí být pružný a ochotný neustále se učit a rozvíjet.

Podílejte se na mimoškolních aktivitách? Jaké projekty jsou mezi žáky oblíbené?

Již třetím rokem se aktivně podílím na projektu S-TEAM, který se zaměřuje na prevenci šikany a vytváření pozitivního školního prostředí. Jde o tzv. peer projekt, v němž jsou hlavní hnací silou samotní žáci, zatímco pedagogové působí jako mentoři, poradci a prostředníci mezi vedením školy a lucemburským ministerstvem školství, které projekt zaštiťuje. Tento program poskytuje Evropské škole cennou příležitost navázat kontakty s dalšími školami v Lucembursku a zapojit se do pestré škály mimoškolních aktivit, které se často konají v nádherném prostředí centra pro mládež v Údolí sedmi zámků (*Vallée des Sept Châteaux*).

V rámci výuky etiky se pravidelně se svými třídami podílím na charitativních a humanitárních projektech organizace ASF (*Association Sans Frontières*) – tradiční jsou vánoční trhy v prostorách školy, jejichž výnos je použit na realizaci projektu vybraného pro probíhající školní rok.

Kromě S-TEAMu se mezi žáky těší velké oblibě také další mimoškolní aktivity, například školní časopis *The Pupils' Voice*, který umožňuje studentům vyjadřovat své názory a kreativitu, nebo *FairTrade Committee*, jehož cílem je zvyšovat povědomí o spravedlivém obchodu a zodpovědném přístupu ke spotřebě. Mnoho žáků se rovněž zapojuje do hudebních a jiných tvůrčích aktivit, jako je školní sbor, orchestr nebo divadelní klub, které jim dávají prostor uplatnit své nadání a rozvíjet ho při společných projektech.

Tyto aktivity obohacují život školy a žákům zároveň pomáhají rozvíjet klíčové dovednosti, jako jsou týmová práce, zodpovědnost a sociální citění, což jim přináší cenné zkušenosti i do budoucna.

Jak probíhá váš pracovní den?

Můj pracovní den začíná v 8:45 a končí v 16:30, přičemž úterý je o něco kratší – výuka končí již ve 14:45. V tomto rozmezí se odvíjí můj individuální rozvrh, který zahrnuje 22 výukových hodin týdně, jednu hodinu dozoru a jednu hodinu vyčleněnou na případné záaskoky za chybějící kolegy. V praxi jich však může být mnohem víc.

Kromě běžných pracovních povinností se také věnuji výše zmíněnému projektu

S-TEAM, který vedu společně s polskou kolegyní. Těto aktivitě věnuji přibližně tři hodiny týdně mimo běžný úvazek. Hodin sebraných z mého volného času ale nelituji. Rádost ze smysluplné a inspirativní práce s motivovanými žáky je dostatečným zadostiučiněním.

Průběh pracovního dne je dynamický a často i fyzicky náročný. Přesuny mezi učebnami v obrovském kampusu školy (jen 2. stupeň navštěvuje na 1 500 žáků) jsou často velice hektické a krátké pětiminutové přestávky mezi hodinami pro

Helena Morawská

Helena Morawská se narodila v roce 1976 v Praze a nyní působí jako učitelka němčiny, češtiny a etiky v Evropské škole Lucemburk II. Vystudovala učitelství němčiny a angličtiny na vysoké škole pedagogické ve Freiburgu (Německo), na které navázala magisterským studiem pedagogiky tamtéž. S rodinou nyní už jedenáctým rokem žije v Lucembursku.

tyto potřeby někdy nedostatečné. Jistou úlevu přináší dvacetiminutová přestávka po druhé a desetiminutová přestávka po sedmé hodině. Nejde jen o fyzický přesun mezi vzdálenými třídami, ale každý vyučující se v nové učebně musí pokaždé znovu přihlašovat do systému, což při krátkých přestávkách vyžaduje obzvláště efektivní organizaci času.

I přes zmíněné nesnáze, a často i díky nim je práce na Evropské škole velice obohacující a rozhodně není stereotypní. Každý den přináší nové výzvy, mnohdy inspirativní setkání a příležitosti k profesnímu i osobnímu růstu.

Ovlivnil váš život pobyt v zahraničí?

Ano, pobyt v zahraničí zásadně ovlivnil můj život. Mimo Českou republiku žiji už

bezmála 24 let – v zahraničí jsem nejen vystudovala, ale také jsem zde založila rodinu. Tato dlouhodobá zkušenost mi otevřela nové obzory, obohatila mě o různé kulturní perspektivy a naučila mě vnímat svět v širších souvislostech.

Práce v Evropské škole pro mě představuje jedinečnou možnost, jak zůstat v úzkém kontaktu s rodnou zemí a její kulturou, a to jak prostřednictvím výuky, tak i díky kontaktu s českými kolegy a studenty. Nesmírně si této možnosti udržet si jazyk a kulturní tradice navzdory trvalému pobytu v zahraničí vážím.

Celkově mi život v cizině přinesl nejen profesní a osobní zkušenosti, ale také větší otevřenost, flexibilitu a schopnost vidět věci z různých perspektiv. I když jsem si vytvořila domov jinde, kořeny mám stále pevně spjaté s Českou republikou, díky své práci o ně mohu smysluplně pečovat.

Co byste vzkázala učitelům, kteří o této zkušenosti přemýšlí?

Práce v Evropských školách je skvělou příležitostí, jak profesně růst a zároveň získat cenné životní zkušenosti. Setkáte se s inspirativními kolegy z různých koutů Evropy, budete pracovat v multikulturním prostředí a získáte nový pohled na vzdělávání i na svět kolem sebe. Tato zkušenost vám pomůže rozšířit obzory, otevřít mysl i srdce a přinese vám spoustu nezapomenutelných chvil. Pokud toužíte po změně, výzvě a osobním růstu, neváhejte. Stojí to za to!

Podrobnosti o Evropských školách naleznete také v těchto příspěvcích *Krajin češtiny*:

VLACHOVÁ, O. (2023): Evropské školy. *Výchova občanů Evropy s respektem k odlišnostem jednotlivých kultur. Krajin češtiny*, 15, s. 10–13.

VLACHOVÁ, O. (2024): Co znamená učit (češtinu) na Evropské škole. *Krajin češtiny*, 16, s. 70–72.

Poznámka

Rozhovor byl veden písemně.

Snažím se propagovat pestrost české hudební scény

Rozhovor s ředitelem Českého centra Soul o Roku české hudby a češtině v Koreji

Darina Ivanovová / Česká centra, Praha

Michal Emanovský je v Korejské republice živoucí reprezentativní reklamou na českou klasickou hudbu. Jako výborný hráč na lesní roh je zván k účasti na koncertech různými prestižními uskupeními. Jeho hlavní pracovní náplň je ovšem spjatá nejen s hudbou, ale i s českou kulturou a její propagací obecně, je totiž ředitelem Českého centra Soul, a to od roku 2022. Proto je jasné, že akce Roku české hudby 2024 se ho přímo bytostně dotýkaly. V této souvislosti jsem mu položila několik otázek jak o hudbě, tak o češtině.

Ze strany Korejců zájem o českou hudbu? O který žánr se jedná nejčastěji?

Z mé dlouhodobé zkušenosti v oblasti klasické hudby můžu potvrdit, že v Koreji zájem rozhodně existuje. Nejsilnější poptávka je po dílech Antonína Dvořáka a Bedřicha Smetany. Nechci ale, aby se pozornost upírala jen k těmto dvěma autorům, a proto se snažím propagovat také pestrost naší hudební scény, včetně děl Leoše Janáčka či soudobé tvorby. Naši programovou činnost skládáme tak, abychom se neomezovali pouze na klasiku, hledáme cesty, jak propagovat i jiné žánry.

Jaké aktivity se konaly v Korejské republice v rámci Roku české hudby 2024?

Rok české hudby 2024 byl v Koreji opravdu pestrý. Přijela sem například dvě uskupení – Bert & Friends a Herák/Bulatkin Quartet, která vystoupila na renomovaných jazzových festivalech. V Seoul Arts Center, jedné z nejprestižnějších koncertních síní v Soulu, zazněla také komorní hudba Leoše Janáčka a Antonína Dvořáka v podání vítězů soutěže festivalu Pražské jaro Arete Quartetu a klavíristy Davida Kalhouse.

Kromě koncertů proběhly přednášky a výstavy věnované českým skladatelům na několika místech po celé Koreji.

Významnou součástí programu byl také online projekt s klavíristkou Nahre Sol, zaměřený na propojenost hudby a českého jazyka v dílech Leoše Janáčka. Dalším zajímavým počinem byl druhý ročník podpory pro korejské studenty hudby, kteří se díky tomu mohli vydat na letní kurzy do Česka.

Jakou roli v těchto projektech hrálo České centrum v Soulu a na čem konkrétně spolupracovalo?

Naši činnost jsme začali plánovat už v roce 2023, kdy jsme navázali kontakty s korejskými partnery a domlouvali kon-

krétní projekty. Společně jsme organizovali koncerty, řešili technické a produkční zázemí, zajišťovali propagaci a koordinovali akce s místními institucemi. U komorního koncertu v Seoul Arts Center jsme jako České centrum v Soulu zastřešovali prakticky všechny aspekty – od komunikace s umělci až po překlady a distribuci vstupenek.

Kromě vedení Českého centra se profesionálně věnujete hře na lesní roh. Zúčastnil jste se jako hráč některých koncertů v rámci Roku české hudby?

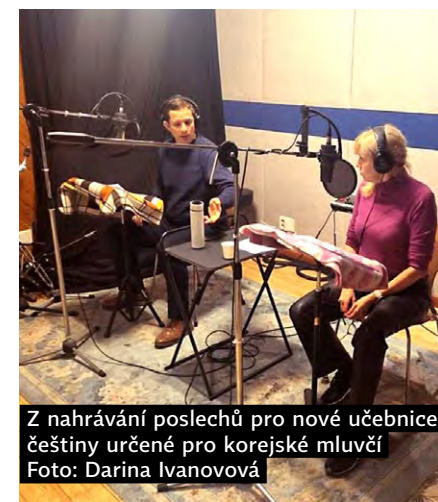
Na začátku roku jsem hrál Dvořákovu Symfonii č. 8, ta ovšem nebyla součástí oficiálního programu Roku české hudby. Během slavnostního zahájení výstavy Pause for Art jsem však společně s bývalými kolegy zahrál fanfáru z opery Libuše. Jinak ale dávám přednost tomu, aby se na našich akcích představili hlavně další interpreti, protože korejské publikum mě jako hráče slyšává poměrně často.

Nedávno jste vedl přednášku na Korejské univerzitě zahraničních studií o české hudbě. Můžete o tom říct více?

Byla to zajímavá zkušenost – přednášku jsem pojím jako kombinaci příběhů o české hudbě a jazykového semináře. Mluvil jsem anglicky i česky, aby tomu studenti dobře rozuměli a zároveň se naučili nová slova či fráze. Pro korejské studenty bohemistiky může být podobná kombinace inspirativní, protože jim ukazuje nejen jazykovou stránku, ale pomáhá s hlubším propojením na naši kulturu.

Jakým způsobem se České centrum v Soulu věnuje češtině a studentům bohemistiky v Koreji?

S Korejskou univerzitou zahraničních studií spolupracujeme dlouhodobě a je pro nás klíčovým partnerem v propagaci českého jazyka. V loňském roce tam proběhly první certifikované zkoušky z češtiny (CCE),

Z nahrávání poslechů pro nové učebnice češtiny určené pro korejské mluvčí
Foto: Darina Ivanovová

Michal Emanovský

Michal Emanovský vystudoval hru na lesní roh na Curtis Institute of Music a Juilliard School v USA. Osmnáct let působil v Seoul Philharmonic Orchestra a jako hostující hudebník spolupracoval mimo jiné i s Melbourne Symphony Orchestra a Gürzenich-Orchester Köln. Vyučoval na Korea National University of Arts a dalších univerzitách v Soulu. V současnosti je ředitelem Českého centra Soul, kde se věnuje prezentaci české kultury.

kteří jsou zásadní pro rozvoj výuky – pomáhají studentům získat konkrétní cíl, k němuž mohou směřovat. Mimo univerzitu jsme v březnu 2025 otevřeli online kurzy češtiny pro korejské mluvčí, připravili nahrávky pro učebnice úrovně A1 a A2 pro korejskou veřejnost. Snažíme se o celkové zlepšení úrovně zdejší výuky jazyka. Jelikož dlouhodobě trpíme nedostatkem kvalitních překladatelů z češtiny do korejštiny, je zlepšení jazykové úrovně stěžejní nejen pro propagaci naší literatury v zemi.

Zve vás místní bohemistika také na své akce?

Ano, na univerzitní půdě vystupuji často. Obvykle mívám přednášky nebo besedy se studenty, ale často se účastním i kulturních večírků katedry, které se konají několikrát do roka, například při příležitosti Vánoc nebo Velikonoc. Bývám tam taky porotcem jazykových i dovednostních soutěží. Občas zveme rovněž studenty na návštěvu Českého centra Soul nebo na jeho akce.

Jaké jsou programové plány do budoucna? Na které projekty se těšíte nejvíce?

V tomto roce připravujeme několik klíčových akcí. Ve spolupráci s Korea Foundation uvedeme výstavu projektu virtuální reality Tmání, který se zaměřuje na duševní zdraví a propojuje kulturní obsah s tématem Safe Space. Dále plánujeme výstavu české dětské ilustrace v knihovně města Suncheon, která představí výběr knih oceněných Zlatou stuhou. Jako každý rok připravíme překlad jednoho až dvou českých filmů, které by se jinak do Koreje běžnou distribuční cestou nedostaly. Naše aktivity se budou i nadále rozšiřovat mimo hlavní město. Osobně se nejvíce těším na projekty, které propojují různé formy umění a mají potenciál oslovit nové publikum. Chci i nadále představovat to nejlepší z české kultury v offline i online prostředí – vždy s důrazem na kvalitu a obsahovou hloubku. Tato práce je pro mě zásadní nejen jako pro zástupce České republiky v oblasti kulturní diplomacie, ale i jako pro umělce.

Poznámka

Rozhovor byl veden písemně.

Z prezentace tzv. kulturního kufříku na jedné z korejských škol
Foto: České centrum Soul

Pyšní a šťastní historicky první vlastníci osvědčení o certifikované zkoušce z češtiny na úrovni B1, která se konala poprvé na jaře 2024 v Koreji – studenti bohemistiky
Foto: Darina Ivanovová

Nová učebnice češtiny na úrovni A1 pro korejské mluvčí
Foto: HUFS

Portugalsko je flétnová Mekka

Pavlaína Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

Monika Duarte Štreitová pravidelně koncertuje nejen v Portugalsku, ale i v České republice. V uplynulém roce jsme měli možnost slyšet ji v Lisabonu hned dvakrát. Dne 3. března 2024 účinkovala společně s klavíristou Markem Vrábelem na koncertě, který se konal v rámci oslav 20. výročí vstupu České republiky a Slovenské republiky do Evropské unie.

Na podzim pak Monika Duarte Štreitová vystoupila během konference *Čtení znamení doby*, kde Tomáš Halík představil svou novou knihu *Dopisy papeži*. Na obě výše zmíněné akce byli pozváni studenti českého jazyka z Lisabonské univerzity. Měli tak možnost rozšířit si své znalosti z oblasti české kultury.

S Monikou Duarte Štreitovou jsme si povídaly nejen o hudbě a o současných a plánovaných projektech, ale také o jejím vztahu k Portugalsku a k portugalské kultuře. Zajímal mě, jak se jí život v Portugalsku prolíná do hudební tvorby.

Asi vás nepřekvapí, když se na začátku zeptám, jak vaše rodina ovlivnila vaše hudební směřování. Váš otec Jindřich Štreit je známý fotograf. Mělo to na vás nějaký vliv? Máte také ráda fotografování?

To je taky moje vášeň, samozřejmě, ale spíš fotím jen na mobil. Můj tatínek mě ovlivnil v tom, že zval domů různé umělce,

vodil mě do ateliéru a na výstavy, kde jsem potkávala další lidi z uměleckého prostředí. A pak Jiří Stivín byl tím, kdo mému tatínkovi řekl, ať mi koupí první flétnu. Pomohl ji vybrat a táta ji potom koupil.

Co vás přivedlo ke hře na příčnou flétnu? Jako malá jste hrála také na housle a zobcovou flétnu, je to tak?

Moje maminka byla učitelka hudby, takže jsem v hudbě vyrůstala od malička. Neměla jsem žádné hlídání, nechtěla jsem chodit do školky (*smích*), takže jsem s maminkou chodila do práce, kde byla hudba všude kolem mě. Byla jsem vedená ke zpívání, hrála jsem na housle, to bylo hrozné, byl to stres a bolelo mě celé tělo. Od 2. třídy jsem potom začala hrát na zobcovou flétnu a od 7. třídy na příčnou.

A proč právě příčná flétna?

Příčná flétna byla můj výmysl. Jako malá jsem jednou viděla, jak někdo hraje na

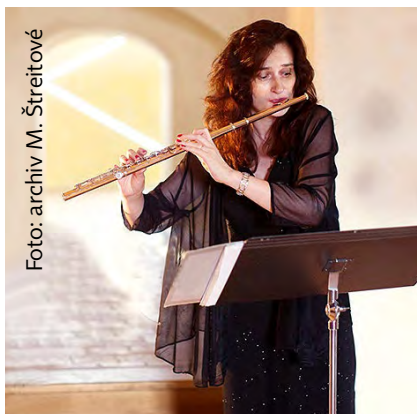

Foto: archiv M. Štreitové

Monika Duarte Štreitová

Monika Duarte Štreitová je česká flétnistka a profesorka příčné flétny, která se dlouhodobě věnuje interpretaci soudobé hudby. Studovala na Janáčkově konzervatoři a na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě u Miloše Jurkoviče, kde získala titul doktor umění. Kromě interpretace barokní a klasické hudby rozvíjela svůj silný vztah k současné vážné hudbě a stala se její oddanou interpretkou. Doposud uvedla více než 250 premiér pro sólovou flétnu a natočila přes 20 CD, je autorkou knihy *Vliv současných flétnových technik na kvalitu tónu*. Monika Duarte Štreitová žije od roku 2006 v Portugalsku, kde působí jako odborná asistentka na Univerzitě v Évora.

příčnou flétnu v televizi, a mně se to zalíbilo. Pak jsem vždycky kreslila sama sebe, jak stojím na pódiu a hraju na flétnu.

Takže se vám splnil dětský sen.

Ano. (*smích*)

Když vystupujete, jste nervózní?

Trému jsem mívávala, ale už ji nemám, spíš jenom pocit zodpovědnosti. Poslední koncerty jsem si užívala.

Co ve své dosavadní kariéře považujete za největší úspěch?

Ono jich bylo hodně, ale asi inaugurace portugalského prezidenta Marcela Rebelu de Sousy na radnici v Portu. Hrála jsem tam jako sólistka s orchestrem a vysílala to také portugalská televize. Přišlo mi to jako vítězství, byla jsem blízko něj a bylo vidět, že i prezident si moje vystoupení užíval. Bylo to moc emotivní. Bylo to také v den, kdy měl můj syn narozeniny. Takže to bylo takové dvojité ocenění, toho, že jsem matkou, a toho, čeho jsem ve své kariéře dosáhla. Pak bych ještě mohla zmínit, že jsem vyhrála postdoktorandský projekt.

A nyní k Portugalsku. Co vás do Portugalska přivedlo? Žijete tu již od roku 2006. Pořád se vám tu líbí?

Ano, je to nádherná země. Líbí se mi ovzduší, příroda, architektura, hudba, jídlo, víno, sýry. (*smích*) Přijali mě tu s otevřenou náručí, i když to někdy nebylo lehké. Pro Portugalce jsem vždycky byla konkurencí. Vyhrála jsem hodně konkurzů, kam se hlásili i Portugalci. Samozřejmě mi to přejí, ale je to těžké.

Říkáte hudba. Jak se liší české a portugalské hudební prostředí?

Jako hudebník jsem si uvědomila, že v Česku existují kruhy přátel hudby, které jsou fantastické. V Portugalsku to tak moc nefunguje. Na radnici mají jednoho člověka, který to řídí, ale často není odborník. Vážná hudba je v Portugalsku výběrová záležitost. Existují tady hudební akademie i konzervatoře, kam je ale velice obtížné se dostat. Úroveň hudby se v Portugalsku za posledních několik let velmi zlepšila, pedagogové mají často hudební vzdělání ze zahraničí. Portugalsko je taková Mekka flétnová, jsou porovnatelní se světovými flétnisty.

Ovlivňuje vaši tvorbu život v Portugalsku? Spolupracujete s portugalskými hudebními skladateli?

Určitě. Mohu zmínit jména jako João Pedro Oliveria, Isabel Soveral nebo Virgílio Melo. Například na koncertě 14. dubna v portugalském městě Viseu jsem hrála dvě skladby, které byly věnovány přímo mně. První skladba byla od Fernanda Lapy, druhá od Angličana Christophera Bochmanna.

Kromě toho, že koncertujete, jste docentkou a vedoucí bakalářského programu v oboru Hudba na Univerzitě v Évora. Jaké předměty vyučujete? Máte hodně studentů?

Teď jich mám asi 25. Jsou to nejen Portugalci, ale jsou tam také studenti ze Španělska, z Brazílie, a letos mám dokonce jednu studentku ze Slovenska. Vyučuju flétnu pro bakalářské a magisterské studenty a také pro doktorandy. Vyučovala jsem i didaktiku hudby a interpretační techniky. Kromě výuky vedu také několik doktorandů. Již sedm let pořádám flétnový festival. Letos se konal od 7. do 9. dubna v Évora a byl věnovaný ptačímu zpěvu, skladbám, které byly inspirované ptačím zpěvem. Na festival přiletěla flétnistka Clara Nováková, která v současné době působí v Číně. Byly tam čtyři premiéry a také vystoupila se svou skladbou *Ptáček bez zpěvu* desetiletá

Monika Duarte Štreitová s klavíristou Markem Vrábelem
Foto: archiv M. Štreitové

žákyně, jež se inspirovala zpěvem svého kanárka. Festival je pro mě také dobrá příležitost, kdy mohu poznat své budoucí žáky, kteří se ke mně hlásí.

Snažím se respektovat individualitu studenta, protože to je v umění zcela zásadní věc.

Řekla byste, že se způsob výuky odlišuje od výuky na hudebních školách v České republice?

To je těžké porovnávat, protože nechodím na hodiny svých kolegů. Když jsem studovala, tak mě Miloš Jurkovič nechával jako osobnost, nesnažil se mě nijak ovlivňovat. O to se snažím i já. Snažím se respektovat individualitu studenta, protože to je v umění zcela zásadní věc.

V České republice pořádáte i různé workshopy pro pedagogy. O čem jsou? Poslední kurzy, které jsem měla, se konaly v březnu v Brně a v Olomouci. Jsou primárně o mojí knize s názvem *Vliv současných flétnových technik na kvalitu tónu*, kterou jsem vydala v roce 2023.¹ Na základě teoretických poznatků prakticky ukazují svoje metody, které používám při výuce.

Jedna z mých technik je, že zpívám do flétny. Jedná se o simultánní zpěv a hru na flétnu. Flétnový tón tak získává mnohem zajímavější barvu. V Olomouci jsem měla také vystoupení. Cílem koncertu bylo ukázat flétnu, jak se vyvíjela od 20. do 21. století. Součástí programu byly také elektroakustické prvky v sále.

A na závěr poslední otázka. Plánujete na podzim nějaká hudební vystoupení v České republice?

Ano, v listopadu budu hrát skladby Leoše Janáčka v Olomouci v kapli Božího těla, kde to mám velmi ráda. Moc se mi totiž líbí komorní prostředí té kaple. Možná bych mohla zmínit i Bratislavské hudební slavnosti, které budou mít letos 60. jubileum. Budou se konat od 19. září do 5. října. Hned druhý den slavností budu hrát skladbu *Concertino pre flautu a klavír, op. 27* od Andreje Očenáše. ■

Poznámka

Rozhovor byl veden ústně.

Vystoupení Moniky Duarte Štreitové během inaugurace portugalského prezidenta
Foto: archiv M. Štreitové

¹ ŠTREITOVÁ, M. (2023): *Vliv současných flétnových technik na kvalitu tónu*. Praha: Nakladatelství Togga.

Letní školy slovanských studií 2025 a 2026

Magdalena Villatoro Sládková / Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Kurzy českého jazyka pro zájemce z celého světa se pod názvem „Letní školy slovanských studií“ konají v České republice každé léto. Pořádá je pět vysokých škol na šesti místech naší země: Masarykova univerzita v Brně, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Univerzita Palackého v Olomouci, Západočeská univerzita v Plzni, Univerzita Karlova v Poděbradech a v Praze.

Sjíždějí se na ně lidé všech věkových kategorií z mnoha zemí, kteří se těší na možnost strávit tři až čtyři týdny v České republice, ponořit se do její kultury, dozvědět se nové informace z její historie i současnosti a zejména zlepšit své jazykové znalosti pod vedením osvědčených lektorů. Jednotlivé letní školy nabízejí účastníkům nejen kurzy v několika úrovních pokročilosti, ale také specializované semináře, exkurze a volnočasové aktivity, jako jsou divadelní, hudební a taneční představení.

Letních škol slovanských studií (LŠSS) se mohou zúčastnit samoplátci, kteří si hradí

veškeré náklady spojené se svou účastí na kurzech sami. Zájemci z vybraných zemí ale také mají možnost získat stipendium Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT). Toto stipendium zahrnuje kurzové, ubytování, stravování a bezplatný vstup na kulturní aktivity pořádané v rámci kurzů, a ministerstvo jich nabízí více než tři sta.

V letošním roce se zájemci o stipendia poprvé hlásili prostřednictvím nového digitálního systému Studuj na VŠ. Výběr uchazečů proběhl, stejně jako v minulých letech, na zastupitelských úřadech České republiky a v dalších partnerských institucích v zahraničí. Poté

se však vybraní uchazeči registrovali do portálu Studuj na VŠ, jehož prostřednictvím byly přihlášky zaslány ke schválení MŠMT a následně přímo organizátorům letních škol.

Uzávěrka přihlášek pro zájemce o stipendia MŠMT je každoročně 31. března. Pro informace o konání LŠSS v roce 2026 kontaktujte jednotlivé pořadatelské letní školy, MŠMT nebo zastupitelské úřady České republiky v zahraničí.

Zdroj

Studuj na VŠ [online]. Cit. 2025-05-24. <<https://www.studujnavs.gov.cz>>.

Letní školy slovanských studií v roce 2026

Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet češtiny pro cizince

Termín konání: 25. 7. – 22. 8. 2026

Adresa: A. Nováka 1, 602 00 Brno

☎ +420 549 495 970

@ kabcest@phil.muni.cz

kontakt: Eva Rusínová

Web: <https://kabcest.phil.muni.cz/kurzy/letni-skola>

České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta

Termín konání: 2. 8. – 24. 8. 2026

Adresa: Branišovská 31a, 370 05 České Budějovice

☎ +420 730 161 464

@ cpc@ff.jcu.cz

kontakt: Jan Lassner

Web: <https://www.ff.jcu.cz/cz/mezinarodni-spoluprace/letni-skola-slovanskych-studii>

Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta

Termín konání: 11. 7. – 9. 8. 2026

Adresa: Křížkovského 10, 771 80 Olomouc

☎ +420 776 267 676

@ lsss@upol.cz

kontakt: Pavla Poláchová

Web: www.lsss.upol.cz

Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Ústav jazykové přípravy

Termín konání: 13. 7. – 31. 7. 2026

Adresa: Univerzitní 22, 301 00 Plzeň

☎ +420 377 635 210

@ isls@ujp.zcu.cz

kontakt: Zdenka Hončarová

Web: www.isls.zcu.cz

Poděbrady: Univerzita Karlova, Ústav jazykové a odborné přípravy

Termín konání: 6. 7. – 31. 7. 2026

Adresa: Jiřího náměstí 1/8, 290 01 Poděbrady

☎ +420 736 778 139

@ lsss@ujop.cuni.cz

kontakt: Veronika Jankulíková

Web: <https://ujop.cuni.cz/UJOP-411.html?ujopcmsid=36:letni-skola-slovanskych-studii-lsss>

Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Termín konání: 16. 7. – 13. 8. 2026

Adresa: nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1

☎ +420 221 619 262

@ lsss.praha@ff.cuni.cz

kontakt: Svatava Škodová

Web: <https://lsss.ff.cuni.cz/>

Krajiny češtiny

ISSN 1804-3283

Redakce DZS

Mgr. Zuzana Šepsová, PaedDr. Olga Vlachová;
spolupráce na jazykové korektuře Mgr. Lucie Petránková Šafarčíková

Redakční rada časopisu Krajiny češtiny

Mgr. Michal Uhl, předseda redakční rady (DZS)

Mgr. Ladislav Bánovec (MŠMT)

doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr. (FF UP)

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. (FF UK)

PhDr. Jiří Hasil, Ph.D. (FF UK)

PhDr. Dana Hůlková Nývltová, Ph.D. (ÚJOP UK)

Ing. Jitka Morčušová (DZS)

PhDr. Eva Rusínová (FF MU)

Mgr. Zuzana Šepsová (DZS)

PaedDr. Olga Vlachová (DZS)

Externí odborní hodnotitelé příspěvků

Mgr. Petra Bačuvčíková, Ph.D. (FF UP, UTB Zlín)

Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D. (FF UP)

PhDr. Květoslava Musilová, Dr. (PdF UP)

Mgr. Lenka Németh Vítová, Ph.D. (UAM Poznaň)

Sazba a grafická úprava orange5 creative studio, s.r.o.

Ilustrace na obálce Magda Andresová

Vydává © Dům zahraniční spolupráce

Autorské příspěvky nemusejí vyjadřovat názory redakční rady.

Za věcný obsah odpovídá každý autor sám. V zájmu sjednocení pravopisné

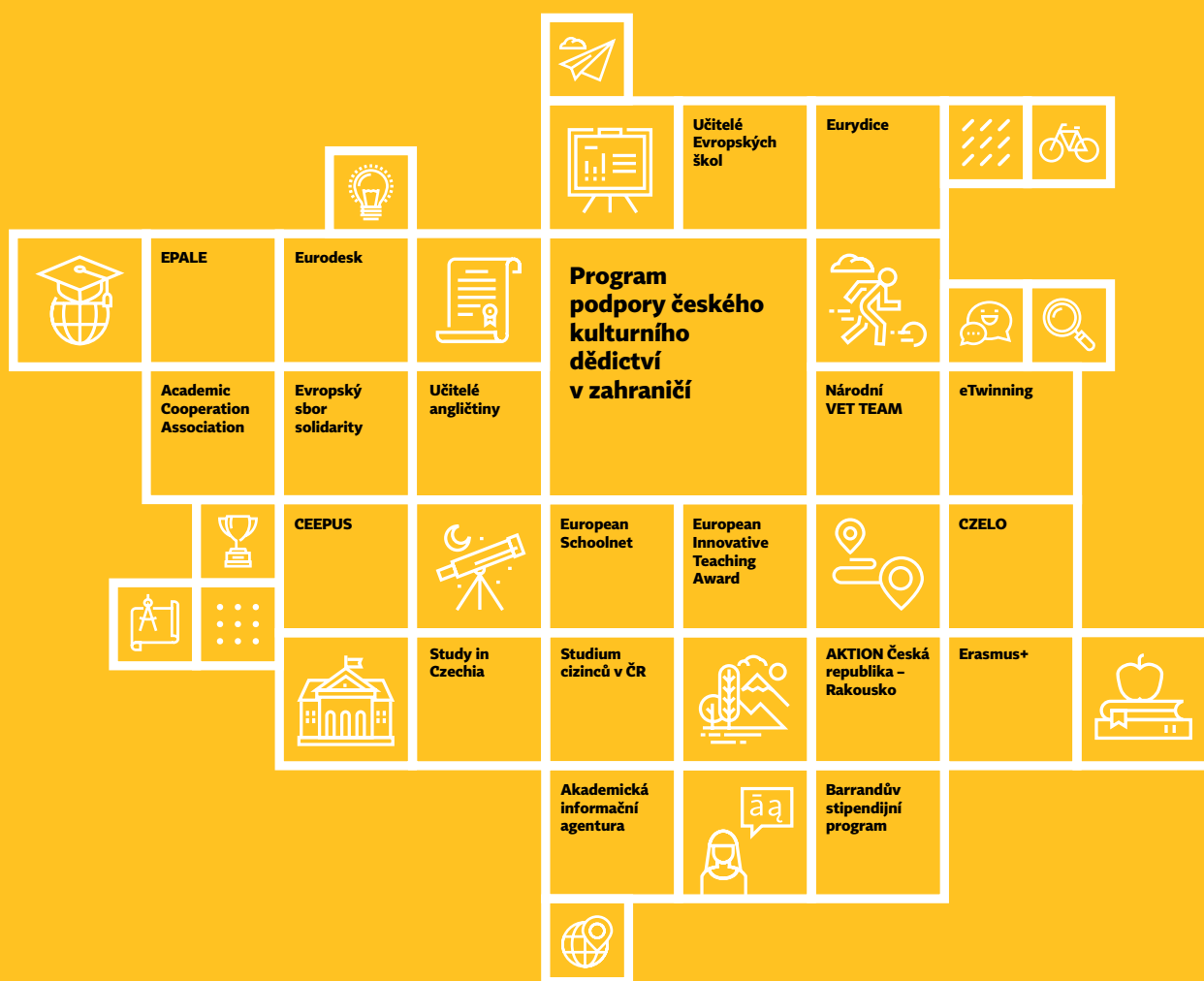
a grafické podoby časopisu jsou texty upraveny podle současných

Pravidel českého pravopisu, podrobnější informace jsou souhrnně uvedeny

v pokynech pro příspěvatele na webových stránkách DZS:

dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/krajiny-cestiny-dokumenty/.

Facebook

@dzs.cz
@erasmusplusCR

Instagram

@dzs_cz

X

@dzs_cz

LinkedIn

@dzs_cz

YouTube

@dzs_cz

Dům zahraniční spolupráce (DZS)

Na Poříčí 1035/4, 110 00 Praha 1

dzs.cz

Česká styčná kancelář pro vzdělávání a výzkum (CZELO)

@ czelo@dzs.cz
dzs.cz/czelo

Info Desk

Otevírací hodiny:
pondělí–čtvrtek 9–17 hod.
pátek 9–15 hod.

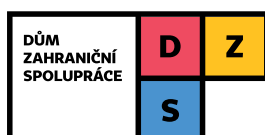
☎ +420 221 850 100

@ info@dzs.cz

Jsme tu pro vás i v regionech.

Přehled všech poboček najdete na
dzs.cz/dzs-v-regionech.

Vytištěno na recyklovaném papíře s certifikací FSC®.

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ